CERCLE D'ESTUDIS HISTÒRICS I SOCIALS GUILLEM OLIVER

kessE

Fira del llibre FRANKFURT 2007 EDICIÓ ESPECIAL

SPECIAL EDITION FRANKFURT Book Fair 2007

LA LITERATURA CATALANA AL CAMP DE TARRAGONA

CATALAN LITERATURE IN THE TARRAGONA REGION

TARRAGONA (CATALUNYA / CATALONIA) 2007 núm. 41

kessE

AnyXIV. Tercèra època. Número 41.
Tarragona, juny 2007

Editat amb conveni amb
l'Ajuntament de Tarragona

Amb la col·laboració
de la Diputació de Tarragona

Year XIV. Third era. Number 42
Tarragona, June 2007

Published with the agreement of
Tarragona City Council

With the collaboration
of Tarragona Provincial Council

Edició / *Publication*
CEHS Guillem Oliver
del Camp de Tarragona
Rambla Vella, 30
43003 Tarragona
Tel. 977 25 15 10

Direcció / *Management*
Lluis Balart i Laia Colomer

Secretària / *Secretary*
M. Rosa Gutiuérrez

Consell de redacció / *Editors*
Ivan Favà, Jordi Piqué, Jaume Llambrich

Maquetació / *Modelling*
Jaume Llambrich

Col·laboren en aquest número
/ Contributors to this edition

Graphic Design / *Graphikdesign*
Pele Viader Rapp

Fotografia de coberta
/ Cover photo
Pele Viader Rapp

Assessorament lingüístic
/ Catalan Language consultancy
Alba Gatell

Traducció / *Translation*
Colin Dickinson

Imprimeix / *Printing*
Gràfiques Arrels
Polígon Francolí, parcel·la 3
43006 Tarragona

Tirada / *Circulation*
425 exemplars / *copies*

Dipòsit legal / *Legal deposit*
vorgeschriebene Hinterlegung von
Pflichtexemplaren
T-160-1995

ISSN / *ISSN*
1136-7865

Punts de venda / *Sale points*
Tarragona: Llibreria La Rambla,
llibreria La Capona, Llibreria
Lo Raconet i Llibreria de la
Generalitat.
Reus: Llibreria Galatea
i Llibreria Gaudí

Adreça electrònica / *E-mail address*
info@guillemoliver.com

[Els articles publicats expressen
només la opinió dels autors.]

[The published articles express solely the
opinions of the authors.]

Editorial

Fa deu anys la revista *Kesse* va dedicar un dossier a la literatura catalana al Camp de Tarragona. A més, enguany, la literatura catalana serà la convidada d'honor a la Fira del Llibre de Frankfurt. Aprofitant la coincidència de l'efemèride i de la Fira, volem tornar a dedicar la nostra atenció al mateix tema.

Els diferents articles que conformen el *Kesse* que teniu a les vostres mans es corresponen a diferents actors de la cadena de la literatura. Així, doncs, hi trobareu articles escrits des de diferents vessants: des de l'òptica de la promoció institucional, des de la dels escriptors, des del món editorial i des del punt de vista de les biblioteques.

Si bé aquests articles ens permetran fer-nos una idea de l'evolució de la literatura catalana al Camp de Tarragona i de la situació que viu actualment, també ens donaran la possibilitat d'albirar aspectes i propostes que caldrà tindre en compte en un futur no gaire llunyà. traduirem a l'anglès i a l'alemany per tal de poder arribar a lectors d'altres àmbits lingüístics que desconeixen la nostra realitat. *Kesse* no podia faltar a la Fira del Llibre de Frankfurt del 2007, un esdeveniment importantíssim per a la cultura catalana, i hi havia d'aportar el seu granet d'arena, un monogràfic sobre la literatura catalana al Camp, que s'hi distribuirà gràcies a la col·laboració de ***.

Editorial

Ten years ago the *Kesse* magazine dedicated a special edition to Catalan literature in the Tarragona Region. What is more, this year Catalan literature will be the guest of honour at the Frankfurt Book Fair. Given the coincidence of said anniversary and the Book Fair, we would like to focus on the same subject.

The different articles contained in the *Kesse* edition you are holding correspond to different actors within the literature chain. Consequently, you will find articles written from different perspectives: from the perspectives of institutional promotion, writers, the world of publishing and public libraries. Although these articles give us an idea of the evolution of Catalan literature in the Tarragona region and its current situation, they also offer us the opportunity to consider aspects and proposals that will need to be borne in mind in the not too distant future.

The edition closes with a review of the publications of the Guillem Oliver Historical and Social Study Circle of the Tarragona Region, on which a major part of its activity has been based. It features thirteen titles that demonstrate the work that has been carried out by the association over the years in support of science and culture.

ºFinally, we would also like to mention that this is a special edition. Special because it will be translated into English and German in order to reach out to readers of other linguistic spheres who are unaware of our situation. *Kesse* could not overlook the 2007 Frankfurt Book Fair, an extremely important event for Catalan culture, and it had to make its own contribution, a special edition on Catalan literature in the Tarragona region, which is being distributed free of charge thanks to the collaboration of ***.

41

índEx

Gestionar la literatura: alguns enfocaments dels darrers anys > **4**
Rosa Comes Casas

Bones collites de poesia al Camp de Tarragona > **16**
Adam Manyé Sardà

La narrativa al Camp de Tarragona o la capacitat de perdurar > **22**
Mònica Batet

Parlem dels lectors: la lectura des de l'òptica de les biblioteques públiques > **26**
Roser Lozano

El món de l'edició al Camp de Tarragona > **36**
Jaume Llambrich

Les publicacions del Cercle > **54**
Esteve Massalles

Notes

D'esquerra a dreta.

De dreta a esquerra.

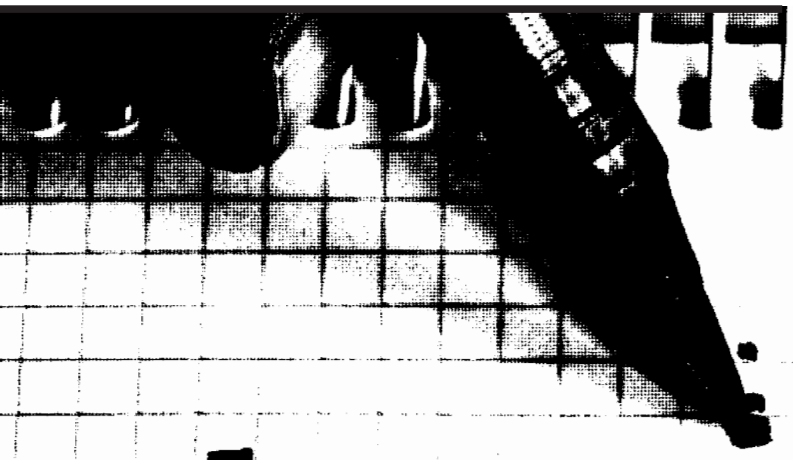

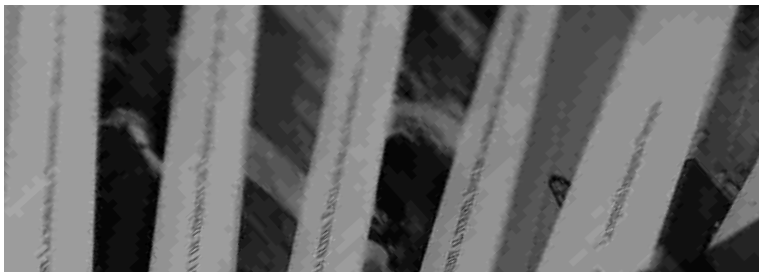

indEx

Managing literature: approaches in recent years > **4**
Rosa Comes Casas

A good harvest of poetry in the Tarragona Region > **16**
Adam Manyé Sardà

Narrative in the Tarragona Region or the ability to endure > **22**
Mònica Batet

Let's talk about the readers: reading from the perspective of the public libraries > **26**
Roser Lozano

Publishing in the Tarragona Region > **36**
Jaume Llambrich

Circle Publications > **54**
Esteve Massalles

Notes

From left to right,

From right to left,

Rosa Comes Casas

MANAGING LITERATURE: RECENT APPROACHES

> In the commitment to culture, *the important thing is the new approach.* And how it transforms citizens, how it makes them *open, democratic, integrated, ecological, sensitive, well-read, etc,* quite different from citizens who are invited to passively contemplate museums, theatre, exhibitions and heritage as users, customers, consumers, partisan supporters, administered subjects, etc.
>
> Toni Puig, *Se acabó la diversión*, 2004.

The year in which the journal *Kesse* proposes to review the last decade of Catalan literature in the Camp de Tarragona is a significant one for various reasons. On the one hand, it is certainly true that the fact that Catalan culture is the guest of honour in Frankfurt, considered to be the most important International Book Fair in the publishing world, is just an excuse to conduct a review. Nevertheless, it is rather a useful one when trying to determine the significance (not artistic, but in terms of recognition) of the writers that live and write in this region within the Catalan literary landscape and in the structuring of the institutional canon; we shall discuss this point later on.

The year 2007 is also significant because, from the perspective of cultural management, encouraging reading and the diffusion of literature on a local level – which is what I shall discuss in this article –, in my opinion, it is a year that marks a turning point towards new aims, or, at least, requires us to commence new lines of action and explore other models of reaching out to citizens. This is the proposal for the future.

I could not say whether ten years ago the writers in the Camp de Tarragona had a smaller creative output, whether the literature that was published was better or worse, or whether we had such a long list of writers in Catalan. What I can say with certainty is that over the last five years Tarragona has led a process of bringing together and reinforcing the group of writers that were born, live and/or produce their work in the region, giving rise to the current figure of 110 active writers. Above all, this has involved the following: indexing, counting, statistics, talking about things and about people so that we are aware that they exist. And, as is the case here, I would say that over the last decade, one of the most significant actions undertaken by the municipal administration in the ambit of literature in Tarragona has been: the coordination of agents, creators and people in order to allow the wealth of talent that already existed in the urban subsoil to blossom; in other words, to provide the conditions for all the assets that existed in the city to develop. We are moving slowly but surely.

City of Tarragona Literary Awards

The City of Tarragona Literary Awards (PLCT) is the literary event around which an ambitious programme of promoting and diffusing literature in Tarragona began to develop. These awards date back to 1978, when the *Òmnium Cultural del Tarragonès* created the Domènec Guansé Youth Literary Competition, although in fact the ceremony in all its categories – which, over time, has merged various institutional awards of this organisation with other City Council awards – has been held on a regular and continuous basis since 1991. Exactly ten years ago, in 1997, a new award was added to the list containing the Pin i Soler narrative award, the Comas i Maduell poetry award, the Rovira i Virgili essay award, the Ricard Opisso graphic short story award, the Gramunt i Subiela history award and the Pons d'Icart archaeology research award, which reflects one of the characteristics of the period we are reviewing: the Internet

Rosa Comes Casas

GESTIONAR LA LITERATURA: ALGUNS ENFOCAMENTS DELS DARRERS ANY

> En la apuesta para la cultura, *lo importante es el nuevo enfoque*. Y su transformación en resultados ciudadanos: *una ciudadanía abierta, democrática, interrelacionada, ecológica, sensible, leída*… que es muy diferente de una ciudadanía invitada a contemplar museos, teatro, exposiciones, patrimonio… pasivamente, como usuarios, clientes, consumistas, alabadores partidarios, administrados…
>
> Toni Puig, *Se acabó la diversión*, 2004.

L'any en què la revista *Kesse* es proposa fer una revisió de l'última dècada de la literatura catalana al Camp de Tarragona és una data significativa per diversos motius. D'una banda, la raó que la cultura catalana sigui enguany la convidada d'honor de la Fira Internacional del Llibre de Frankfurt, considerada la més important del món editorial, és una excusa com una altra per fer balanç, és cert, però és una excusa força útil a l'hora de calibrar el pes (no pas artístic, sinó de reconeixement) que actualment tenen els escriptors que viuen i escriuen en aquesta zona dins del panorama literari català i en la conformació del cànon institucional; en aquest punt ja hi entrarem més endavant.

El 2007, però, és, d'altra banda, un any significatiu perquè, des del punt de vista de la gestió cultural, del foment de la lectura i de la difusió de la literatura a escala local –que és el que em toca adoptar a mi en aquest article–, és una data que, des del meu punt de vista, marca un punt d'inflexió cap a nous objectius, o, si més no, demana una obertura de línies de treball i l'exploració d'altres models d'apropament a la ciutadania. Aquesta és una proposta de futur.

No sabria dir si fa deu anys els escriptors del Camp de Tarragona tenien una producció creativa menor, si la literatura que es publicava era millor o era pitjor, ni si comptàvem amb una nòmina tan llarga d'escriptors en llengua catalana. El que sí que puc afirmar amb coneixement de causa és que en els darrers cinc anys Tarragona ha liderat un procés d'aglutinació i de reforçament del col·lectiu d'escriptors que han nascut, viuen i/o produeixen les seves obres a les comarques del Camp, de manera que ha aflorat un cens actual de 110 persones en actiu. Al capdavall es tracta d'això: d'indexar, de comptar, de tenir xifres, de parlar de les coses i de les persones perquè siguem conscients que existeixen. I, com en aquest cas, diria que en aquesta darrera dècada, una de les accions més importants que l'administració municipal ha dut a terme en l'àmbit de la gestió de la literatura a Tarragona ha estat aquesta: la de coordinar agents, creadors i persones per fer aflorar una riquesa ja existent en el subsòl urbà; és a dir, disposar les condicions propícies perquè es pogués desenvolupar tot l'actiu que la ciutat contenia. Anem a pams.

Premis Literaris Ciutat de Tarragona

La convocatòria dels Premis Literaris Ciutat de Tarragona (PLCT) és la cita literària al voltant de la qual va començar a articular-se un programa ambiciós de foment i difusió de la literatura a Tarragona. L'origen d'aquests premis es remunta al 1978, moment en què Òmnium Cultural del Tarragonès va crear el Concurs Literari Juvenil Domènec Guansé, però, de fet, el cartell complet de guardons –que, amb el temps, va fondre diversos premis instituïts per aquesta entitat amb altres premis de l'Ajuntament– es va convocar de manera regular i ininterrompuda a partir de 1991. Just ara fa deu anys, l'any 1997, a la llista del premi de narrativa Pin i Soler, el premi de poesia Comas i Maduell, el premi d'assaig Rovira i Virgili, el premi d'historieta gràfica Ricard Opisso, el premi d'història Gramunt i Subiela i el premi d'investigació arqueològica Pons d'Icart, es va incorporar

Tinet short narrative award, which until now has given awards to short stories sent via e-mail. The incorporation of the City of Tarragona University Studies Foundation (an independent municipal entity) in the organisation of the Awards in 1994, resulted in the creation of a highly original competition that aimed to promote the use of this new means of communication and has obtained an extremely high level of participation until today. The Tinet award is therefore one of the exponents of a decade that has introduced new technologies and the Internet in all areas of life, the literary world of the region and the city.

Just one year later, in 1998, there was another turning point in the history of the PLCT: the Pin i Soler narrative award increased its prize money in spectacular fashion and, by awarding the winner three million pesetas, placed itself at the highest level among the offer of Catalan literary awards. This was significant because, at the time, it served as a catalyst in the promotion of literary creation, but above all because it allowed Tarragona to project itself externally and start making a name for itself in the Catalan literary ambit. Furthermore, this was a commitment that was accompanied by the programming of a Literary Awards Week, a measure that made the list of awards unique in the sense that, unlike in other locations in Catalonia, the awards ceremony would be preceded by conferences and seminars.

Thus, it can be said that such innovations represent the arrival of a serious and ambitious programme for promoting reading and the diffusion of literature in the city, or at least a planned one, since within this Awards Week the Administration has attempted to create a series of activities addressed at various sectors of the public and to exercise the function of promoting and coordinating the services of the cultural agents that work for literature. The Literary Awards Week began by offering citizens events that encouraged the reading of various texts and which were consequently spread over the days leading up to the award ceremony that was held at the Teatre Metropol, but gradually this was extended over time and the number of proposals increased, until it became the Literary Autumn, a programme that lasted for a month.

Literature experienced with all five senses

As a result, in 2001, Tarragona City Council, which was responsible for organising the awards, made a strong commitment to promote the city's literary world and, as I mentioned earlier, produced a definition of the Literary Awards Week that increased their stature and which pursued the major challenge of involving the entire community in the Awards. This Literary Awards Week of 2001 already featured events that could be considered established ones, such as Poetry Night, which every year, and even today, is held at La Vaqueria and which, from 2000 up to 2004, was organised by Arola Editors. Other indispensable elements of the Literary Awards Week at the time included street readings organised by the Booksellers' Association, literary events held in restaurants, theatrical and musical performances and book presentations.

In response to the stimulus provided by the involvement and enthusiasm of the cultural agents of the city and the Camp de Tarragona, since 2003, this series of events has been held for an entire month, the month of November. Thus, the Literary Awards Week became the Literary Autumn, which under the slogan «with all five senses» featured events which, in accordance with the slogan, made it possible to touch, see, hear, smell and taste literature: storytelling sessions, literary routes, conference days for studying Tarragona's writers and literary movements, the Meeting of Writers from the Camp de Tarragona, book presentations and poetry recitals and performances are just a few of the events that involve the senses of hearing, touch and sight, while the Literature on Tables programme, in which various restaurants in the city offer recipes related to literary texts, enables literature to be discovered via less conventional channels and allows literature to be smelled and tasted in the literal sense of the word. The awarding of the Literary Awards remains a high point within Literary Autumn, but despite the very important place it occupies, it has become complementary to many other activities.

In the last two years, the figures have been striking: an offer of more than one hundred events and an attendance in excess of 10,000 spectators at each edition. As I pointed out earlier, this success is due to the fact that the City Council, on the one hand, has wanted to play a programming role, but above all because it has taken on the role of coordinator and has welcomed within this platform the proposals of community organisations that work for literature: the city feels at ease within the environment of a participative Literary Autumn, with the result that many organisations spontaneously decide to programme literary activities especially for this time of the year. For this reason one can understand the success of the project: because it is a project for everyone and counts on the participation of everyone, and is consequently not at all an artificial product exclusively imposed and defined by the City

un nou guardó que reflecteix una de les característiques d'aquest període que revisem: el premi de narrativa curta per Internet Tinet, que fins avui ha guardonat relats curts enviats a través de correu electrònic. La incorporació de la Fundació Estudis Universitaris Ciutat de Tarragona (ens municipal de caràcter autònom) a l'organització dels Premis l'any 94 va propiciar el naixement d'un concurs tan original, que volia fomentar l'ús d'aquest nou mitjà de comunicació i que ha aconseguit una altíssima participació fins avui dia. El premi Tinet, doncs, és un dels exponents d'una dècada que introdueix en tots els àmbits de la vida, també en el món literari del país i de la ciutat, les noves tecnologies i la Xarxa.

Tan sols un any després, el 1998, es va produir un altre punt d'inflexió en la història dels PLCT: el premi de narrativa Pin i Soler va augmentar espectacularment la dotació i, atorgant tres milions de pessetes al guanyador, se situà en un esgraó elevat dins de l'oferta de premis literaris catalans. El fet és ressenyable perquè va suposar, en aquell moment, un impuls en el foment de la creació literària, però sobretot perquè permeté que Tarragona es projectés enfora i començés a fer-se un lloc en l'àmbit literari català. Va ser una aposta que vingué acompanyada, a més, per la programació d'una Setmana dels Premis Literaris, una mesura que singularitzava el cartell de guardons en el sentit que el lliurament dels diversos premis, a diferència d'altres indrets de Catalunya, anava precedit per conferències i xerrades.

Així, es pot afirmar que les novetats esmentades comporten, doncs, el sorgiment definitiu d'un programa de foment de la lectura i difusió de la literatura seriós i ambiciós a la ciutat, o, si més no, planificat, perquè és dins dels límits d'aquesta Setmana dels Premis que l'Administració comença a assajar la creació d'un cicle d'activitats adreçades a diversos públics i a exercir la funció de dinamitzar i coordinar els serveis dels agents culturals que treballen per a la literatura. La Setmana dels Premis Literaris va començar oferint als ciutadans alguns actes que glossaven la lectura dels diversos veredictes i que es repartien, per tant, al llarg dels dies previs a la gala de lliurament que s'organitzava al Teatre Metropol, però poc a poc es va allargar en el temps i va incrementar el volum de propostes, fins a esdevenir la Tardor Literària, un programa d'un mes de durada.

Una literatura viscuda amb els cinc sentits

L'any 2001, doncs, l'Ajuntament de Tarragona, que liderava l'organització del cartell, va apostar fort per impulsar l'àmbit literari de la ciutat i es produí, tal com he avançat, una definició de la Setmana dels Premis Literaris, que va prendre volada i que va perseguir el gran repte de fer participar en els Premis el conjunt de la ciutadania. En aquesta Setmana dels Premis Literaris de 2001 ja hi havia actes que podien considerar-se consolidats, com La Nit de la Poesia, que cada any, encara ara, té lloc a La Vaqueria i que, des de 2000 i fins a 2004, va ser organitzada per Arola Editors. Altres elements ja imprescindibles de la Setmana dels Premis Literaris eren, en aquell moment, les lectures al carrer organitzades pel Gremi de Llibreters, els actes literaris que tenien lloc als restaurants, els espectacles teatrals i musicals i les presentacions de llibres.

Fent cas de la inèrcia marcada per la implicació i l'entusiasme dels agents culturals de la ciutat i del Camp de Tarragona, des de l'any 2003, aquest cicle ha passat a desenvolupar-se durant tot un mes sencer, el mes de novembre. D'aquesta manera, la Setmana dels Premis Literaris es va convertir en la Tardor Literària, que, sota el lema «amb els cinc sentits», inclou actes que, seguint l'eslògan, permeten tocar, veure, escoltar, olorar i tastar la literatura: les sessions de contacontes, les rutes literàries, les jornades d'estudi d'escriptors tarragonins i moviments literaris, la Trobada d'Escriptors del Camp de Tarragona, les presentacions de llibres i els recitals i els espectacles poètics són alguns dels actes que juguen amb els sentits de l'oïda, del tacte i de la vista, mentre que el programa Lletres a Taula, en què diversos restaurants de la ciutat ofereixen receptes relacionades amb textos literaris, permet descobrir la literatura a través d'uns canals sensitius menys usuals i deixa olorar i tastar la literatura en el sentit literal dels verbs. Dins de la Tardor Literària l'acte de lliurament dels Premis Literaris continua sent un punt àlgid, però, tot i ocupar un lloc molt important, ha passat a ser complementari, doncs, de moltes altres activitats.

En els dos darrers anys, les xifres són contundents: una oferta de més de cent actes i un volum d'assistents superior als 10.000 espectadors en cada edició. L'èxit, tal com he apuntat, prové del fet que l'Administració, d'una banda, ha volgut impulsar una tasca de programació, però sobretot s'explica perquè ha adoptat el rol de coordinador i ha acollit dins d'aquesta plataforma les propostes de les entitats ciutadanes que treballen per a la literatura: la ciutat s'ha trobat a gust dins de l'entorn d'una Tardor Literària participativa, de manera que, espontàniament, molts organismes decideixen programar activitats literàries especialment per a aquesta època de l'any. És per això que s'entén l'èxit del projecte: perquè és un projecte de tots i compta amb la participació de tots, i no és en absolut, doncs, un producte

Council, but by the sum of contributions of agents as important as the Public Library of Tarragona, Teatre El Magatzem, Tarragona Provincial Council, the URV, Fundació Caixa Tarragona, the Social and Cultural Centre of Fundació "La Caixa", APELLC and the School of Letters, to name just a few examples.

Today, Literary Autumn features events for a specialised audience, for an audience that is actively or potentially interested in literature and for an audience that never reads and has no intention of attending a literary event. From another perspective, it features events for various age groups: aimed at children, young people and adults. The principal aim of the series of events is, therefore, to focus on literature and all types of people, and for this reason it may contain seminars that provide an academic insight into a writer or a literary movement that has made an impact on the city's history, poetry recitals accompanied by live music, poetry reading on the street, on buses or at the train station, literary menus at schools, hip hop concerts or theatrical representations of narrations, for example.

Literature and the Internet

I spoke earlier of the Tinet award. And I did so because it is much more significant than it may appear at first sight. Tarragona is a medium-sized city that has had the privilege to experience at first hand, and long before many other European cities of its size, a global revolution: the integration of the Internet in everyday life. In 1995, TINET (Tarragona Internet) was created in the city with the support of Tarragona City Council, the first citizens' Internet network in Spain and among the first three in Europe.

Literature in the Camp de Tarragona has benefited from this privilege, which was the result of an initiative of Manel Sanromà and a team of entrepreneurs with links to the URV (Rovira i Virgili University). TINET has not only promoted the organisation of a literary award that uses new technologies, but, more importantly, has generated and assimilated cyber-knowledge among citizens in a simple way, and has provided the infrastructure tools to allow this culture to develop on websites, blogs, discussion lists, etc. For twelve years now, Tarragona has been able to count on many expert users in this medium, who can navigate through the Network with ease, and it is not hard to imagine the cultural repercussions of this reality.

The Internet environment has played a key role in managing literature in the last few years. In the first place, coinciding with the stimulus the Culture Department of the City Council gave to the Literary Awards Week, in 2001 a website was created for the list of awards, which soon aspired to becoming a portal with a broader focus, a reflection of the city's literary activity. In this respect, therefore, the principal function of this tool – *www.tarragonalletres.cat* – was and still is to publicise the actions that are carried out, to provide information on events programming and on news concerning the writers in the Camp de Tarragona and to become a virtual materials archive that would continue to grow (extracts, literary routes, exhibitions…). However, from the outset, another route was also explored by investigating the novelties and opportunities that the Net could bring to the creative process: the «Make a Literary Click!» section contained (and still does) a host of virtual proposals that analyse the various forms of collective literary creation, for example, which lend themselves to being deployed in this medium: exquisite cadavers and linked stories created by different users, a range of experiences that blend poetry and images – «The literary city» proposes a metropolis made up of thematic walls on which poems can be attached or drawn –, a domain that links texts based on words, etc Such activities have demanded the creative participation of websurfers (and therefore go beyond the passive user) and have had an excellent response.

Throughout these years, the Letters portal has received external recognition and has been mentioned on various occasions by the judging panel of the Lletra award given out by the UOC as part of the Girona Literary Awards. As a consequence of this entire process, in 2005 Tarragona hosted the 1st Conference on Catalan Literature Websites of the Catalan Speaking Regions. What is more, the city has been able to count on major initiatives such as the publication of the Tarragona Digital Library (BdT), created by OASI in order to convert the most important literary texts of the Camp de Tarragona into digital format and therefore allow them to be accessed freely from any location; or, the more recent and more dynamic TinetBiblioteca (*www.tinetbiblioteca.org*), which has integrated the BdT, and has become a platform in which creators can edit their own work (the number of works included is now well in excess of one hundred).

Among other significant developments, such as offering the citizens the possibility to design and maintain their own blog, a new form of literary expression or even a new genre that creators from the Camp de Tarragona have been able to test, TINET has been in charge of innovation and in the end has been the driving force, together with the City Council and the La Pell del Llavi municipal platform, which is where the idea originated from, behind holding the First Competition of Poetic-Artistic

artificial imposat i definit exclusivament per l'Ajuntament, sinó per la suma d'aportacions d'agents tan importants com la Biblioteca Pública de Tarragona, el Teatre El Magatzem, la Diputació de Tarragona, la URV, la Fundació Caixa Tarragona, el Centre Social i Cultural de la Fundació "La Caixa", l'APELLC o l'Escola de Lletres, per citar alguns exemples.

Actualment, la Tardor Literària inclou actes per a un públic especialitzat, per a un públic interessat activament o potencialment en la literatura i per a un públic que no llegeix mai i que no vol assistir mai a cap acte literari. Des d'una altra perspectiva, inclou actes per a sectors d'edat diversos: adreçats a un sector infantil, adreçats a un sector jove i adreçats a un sector adult. L'objectiu principal del cicle, doncs, és el d'apropar el fet literari a tot tipus de persones i, per aquest motiu, pot contenir seminaris que aprofundeixen acadèmicament en un escriptor o en un moviment literari que hagi deixat empremta en la història de la ciutat, recitals poètics acompanyats de música en directe, accions poètiques de carrer, en autobusos o a l'estació de tren, menús literaris a les escoles, concerts de *hip hop* o escenificacions teatrals de narracions, per exemple.

Literatura i Internet

Parlava, més amunt, del premi Tinet. I ho feia perquè és un fet molt més significatiu del que sembla a primer cop d'ull. Tarragona és una ciutat mitjana que ha tingut el privilegi de viure de primera mà, i amb força antelació respecte de moltes altres ciutats europees de la seva mida, una revolució mundial: la integració d'Internet a la vida quotidiana. L'any 1995 a la ciutat naixia TINET (Tarragona Internet) amb el suport de l'Ajuntament tarragoní, la primera xarxa ciutadana d'Internet a l'Estat espanyol i de les tres primeres d'Europa.

La literatura del Camp de Tarragona s'ha vist beneficiada d'aquest privilegi que ens va proporcionar la iniciativa de Manel Sanromà i un equip d'emprenedors relacionat amb la URV. TINET no només ha impulsat l'organització d'un premi literari que utilitza les noves tecnologies, sinó que ha possibilitat, i això és el més important, que es generés i s'assimilés fàcilment un coneixement internàutic entre els ciutadans i ha ofert les eines infraestructurals perquè aquesta cultura s'hagi pogut desenvolupar, en webs, en blocs, en llistes de discussió, etc. Tarragona compta, des de fa ja dotze anys, amb molts usuaris experts en el mitjà, que es mouen amb naturalitat per la Xarxa, i les repercussions culturals d'aquesta realitat es poden intuir fàcilment.

L'entorn d'Internet ha estat protagonista en la gestió de la literatura en aquests darrers anys. En primer lloc, coincidint amb l'impuls que l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament va donar a la Setmana dels Premis Literaris, l'any 2001 es va crear un web sobre el cartell de guardons que aviat

Escriptors del Camp de Tarragona (2005). Fotografia de Dimas Balaguer.

Podcasts in 2006, a pioneering initiative in Spain which has received an unexpectedly positive response. It is the first competition in Catalan language that explores the podcast as a medium for artistic creation in the sphere of literature and the first event that has counted on the participation of podcasters from all over Spain. A landmark event that has placed Tarragona at the cutting edge and which has linked up with the virtual platforms and cultural centres most attentive to the new forms of expression, such as Podcatalà and Podcastellano, or the CCCB.

All of this helps us understand the important role played by the Internet over the last decade in the diffusion and promotion of literature in our regions.

Writers from the Camp de Tarragona

Coordination and structuring are tasks that Tarragona City Council has carried out in an emphatic manner with regard to the Writers from the Camp de Tarragona group, in addition to increasing the prestige of the literature produced by our writers. Together with the Department of Catalan Studies of the URV, which presented the proposal to the Culture Department, since 2001 both organisations have worked closely to bring together the group of people who write in Catalan in our region or who are linked to it and to promote the work produced, on the one hand, through the organisation of Writers' Meetings – which take place three times a year and are dedicated to a literary figure on each occasion –; and on the other, through various promotional activities during the days that celebrate Sant Jordi (extracts of new titles, stand at the Rambla dedicated especially to their works, etc.), and finally through a series of collaborations with the local media, such as *El Punt*, in which the writers in the group publish articles on new titles, *Diari de Tarragona*, which features a monthly section, or Tarragona Radio, which has a programme dedicated to literature within our region, presented by Jordi Tiñena.

All these actions have strengthened the «Writers from the Camp de Tarragona» brand and have contributed to the fact that, within our immediate surroundings, more is said about the works of this group and consequently, I suppose and hope, such works have more readers. And above all I believe that it has helped reinforce the idea that we now have sound and appealing literature. Furthermore, these are actions that have generated a bibliography around our writers and documentation that may be of use in the future: the extracts and webpages that have been published on the occasion of each writers' meeting leads to the creation of useful and permanent study and reference material.

Actions based on the writers from the Camp de Tarragona have, on the other hand,

Writers from the Camp de Tarragona (2006). Fotography by Montse Riera.

va tenir la intenció d'esdevenir un portal més ampli, un mirall de l'activitat literària de la ciutat. En aquest sentit, doncs, la funció principal d'aquesta eina era —i ho és encara ara: *www.tarragonalletres.cat*— el de difondre les accions que es duien a terme, informar sobre la programació i sobre les novetats dels escriptors del Camp de Tarragona i esdevenir un arxiu virtual dels materials que s'anaven generant (opuscles, rutes literàries, exposicions…). Ara bé, des de l'inici, també va explorar una altra via i va investigar sobre les novetats i les opcions que podia proporcionar la Xarxa en el procés creatiu: l'apartat «Fes un Clic Literari!» va contenir (i conté encara) una sèrie de propostes d'activitats virtuals que aprofundeixen en les diverses formes de creació literària col·lectiva, per exemple, que són propícies per ser desplegades en aquest mitjà: cadàvers exquisits i relats encadenats creats per diferents veus, diversitat d'experiències que uneixen poesia i imatge —«La ciutat literària» proposa una urbs feta de murs temàtics on es poden enganxar o grafitar poemes—, un dòmino que enllaça textos a partir de les paraules, etc. Han estat activitats que han demanat una participació creativa dels internautes (i, per tant, han estat activitats que han deixat de banda l'usuari passiu) i que han tingut una resposta molt bona.

El portal de Lletres ha tingut, al llarg d'aquests anys, reconeixements externs i ha estat mencionat en diverses ocasions pel jurat del premi Lletra, atorgat per la UOC en el marc dels Premis Literaris de Girona. Com a conseqüència de tot aquest procés, l'any 2005 Tarragona va ser la seu de la I Trobada de Webs de Literatura Catalana dels Països Catalans. Però, a més, la ciutat ha pogut comptar amb iniciatives tan importants com la publicació de la Biblioteca Digital Tarraconense (BdT), creada per OASI amb la voluntat de recollir la digitalització dels textos més rellevants de la literatura camptarragonina i fer, doncs, que s'hi pugui accedir lliurement des de tot arreu; o, de manera més recent i més dinàmica, la TinetBiblioteca (*www.tinetbiblioteca.org*), que ha integrat la BdT, i que ha esdevingut una plataforma en què els creadors poden editar la pròpia obra (el nombre de treballs que conté sobrepassa ja, amb escreix, el centenar d'obres).

Entre altres fets rellevants, com és el cas d'oferir als ciutadans la possibilitat de dissenyar i mantenir el seu propi bloc, una nova forma d'expressió literària o fins i tot un nou gènere que també han pogut assajar els creadors del Camp de Tarragona, TINET, ha agafat les regnes de la innovació i, finalment, ha estat l'impulsor, juntament amb l'Ajuntament i la plataforma municipal de La Pell del Llavi, que és d'on sorgí la idea, de convocar el 2006 el Primer Concurs de Podcasts Poeticoartístics, una iniciativa pionera a l'Estat espanyol que ha tingut una acollida inesperada. Es tracta del primer concurs en llengua catalana que explora el *podcast* com a mitjà per a la creació artística en l'àmbit de la literatura i la primera convocatòria ha comptat amb la participació de *podcasters* de tot Espanya. Una fita que ha situat Tarragona a l'avantguarda i que l'ha enllaçat amb les plataformes virtuals i els centres culturals més atents a les noves formes d'expressió, com Podcatalà i Podcastellano, o el CCCB.

Tot plegat ens fa entendre la rellevància que, en la darrera dècada, ha tingut Internet pel que fa a la difusió i al foment de la literatura a les nostres comarques.

Escriptors del Camp de Tarragona

Coordinació i vertebració són tasques que l'Ajuntament de Tarragona ha desenvolupat, d'una manera especial, al voltant del col·lectiu d'Escriptors del Camp de Tarragona. I igualment la de reforç del prestigi de la literatura que fan els nostres escriptors. Juntament amb el Departament de Filologia Catalana de la URV, que va fer la proposta a l'Àrea de Cultura, des de 2001 els dos organismes treballen frec a frec per cohesionar el grup de gent que escriu en català a les nostres comarques o que hi està vinculada i per potenciar la feina feta, a partir de l'organització, d'una banda, de les Trobades d'Escriptors —que tenen lloc tres cops l'any i que es dediquen a una figura en cada ocasió—; d'una altra, a partir de diverses accions de promoció durant els dies de celebració de Sant Jordi (opuscle de novetats editorials, estand a la Rambla dedicat especialment als seus llibres, etc.), i, finalment, també a través d'una sèrie de col·laboracions amb els mitjans de comunicació locals, com *El Punt*, en què els mateixos escriptors del col·lectiu publiquen articles sobre les novetats editorials, el *Diari de Tarragona*, que inclou una secció mensual, o Tarragona Ràdio, que dedica un espai a la literatura del nostre entorn, conduït per Jordi Tiñena.

Totes aquestes accions han reforçat la marca «Escriptors del Camp de Tarragona» i han contribuït al fet que, dins del territori més immediat, es parli més de les obres d'aquest col·lectiu i, per tant, suposo i espero, que aquestes obres tinguin més lectors. I sobretot crec que ha contribuït a reforçar la idea que actualment comptem amb una literatura sòlida i atractiva. D'altra banda, també són accions que han generat bibliografia al voltant dels nostres escriptors i documentació que pot servir en un futur: els opuscles i les pàgines web que s'han editat amb motiu de cada trobada d'escriptors comporten la

resulted in the broadcasting of a television programme, *Tinta negra*, which has led to a qualitative leap in the projection of these literary figures and the activities they undertake. In any case, *Tinta negra* is a programme that has been broadcast by the Canal Reus channel and which, until now, has had a more or less local audience, despite the fact that for the second season there is a will to extend it to the Network of Local Television Channels.

Consequently, the major challenge from now on is to try to ensure that the range of projection is the country, Catalonia, and this requires a firm commitment from the Administration and other public bodies. I say this with regard to the impact of the creative work of writers from the region and the impact of programmes such as Literary Autumn, which remains wholly inadequate. In relation to the comment I made at the beginning of the article, the presence of writers from the Camp de Tarragona that has been determined in institutional terms by the Autonomous Government of Catalonia and by the capital's media is habitually weak and the works of fiction that are published in the Camp de Tarragona encounter many difficulties in reaching beyond our frontiers, and for this reason we view the catalogue of the Frankfurt Book Fair or the selection that is usually made in the anthologies with renewed enthusiasm. We could allude to the fact that the scope of the media in Barcelona is, in general, very narrow and offers few opportunities to Catalan literature in general, yet the actions that could be undertaken from here are numerous if we invest in resources.

Management of a sensitive community: the right to enjoyment

Often, when we reflect upon the cultural management that is implemented in municipalities, as professionals within this sector, we refer to areas of action such as the creation, formation and diffusion of culture. We also refer to some of the bases that have to guide our task: the direct participation of agents and citizens in such management, regionalisation as a way of ensuring that our city is a point of reference within the area, originality that will allow us to take our place on the Catalan map, the structuring of a connected network of agents, the coordination of activities and creators, etc. As I have said, these are concepts that undoubtedly guide us when performing a task well and I believe that some of these have been developed to a greater or lesser extent over the last decade with regard to the management of literature in the Camp de Tarragona.

However, in my view there is a concept that receives little attention in cultural management, and is sometimes overlooked: I am referring to the enjoyment of culture. (And, in this final reflection, I use the concept of culture as the equivalent of an artistic discipline – literature, music, painting, sculpture, etc.) Without doubt, and the best managers have said this, we have to work for an interested and potentially interested audience, since working for those who (in the theoretical terminology of cultural management) show reticence towards culture is a waste of time. Within the municipal ambit, this immediately raises an important question: can we overlook the majority of the population, who contribute to building the city in the same way as all those who benefit, either regularly or occasionally, from the cultural services the administration offers?

Nowadays, it is possible to say that wealth is no longer the main parameter for class differentiation: this role is now played by culture. Culture creates status, it provides, above all in certain spheres, the dynamics of small group identification and therefore, a comfortable and gratifying distinction. However, it should be borne in mind that all of us who are find ourselves in this milieu are not chosen ones or beings touched by the hand of God: quite simply, we have been fortunate enough to acquire, to a lesser or greater extent, one way or another, a sensibility towards art; we have had the great fortune to make it an inseparable part of our lives, as essential as eating or sleeping. Up to the point that, in order to live, we need culture, we need to read, paint, photograph...to look at and listen to art. Hence, we have grown up with the ability to enjoy art.

The administration needs to take this into account; and I believe the network of agents and those who dedicate much of their time to creation too. Within the various lines of action that are deployed, I think we need to work in detail on this aspect. This is a more painstaking and day to day task, of creating policies that will not lead to major headlines in the newspapers but which will have a real impact on the lives of citizens, not citizens in abstract terms, but the people who walk the streets and breathe the air of this common space that defines us. And I believe that there are various ways to do it.

Some examples. From the municipal administration ambit, in the first place, through education; to children and adults, inside the school and outside the school, by carrying out actions that cannot normally be implemented in the classroom, or which involve lifelong learning. In the second place (another example), by breaking down

creació d'un material d'estudi i de consulta útil i perenne.

Les accions al voltant dels escriptors del Camp de Tarragona han culminat, d'altra banda, en la realització d'un programa televisiu, *Tinta negra*, que ha comportat un salt qualitatiu en la projecció d'aquestes figures i de l'activitat que duen a terme. De tota manera, *Tinta negra* és un programa que s'ha emès per Canal Reus i que ha tingut, per ara, una difusió més o menys local, malgrat que en una segona temporada hi ha la voluntat d'estendre'l a la Xarxa de Televisions Locals.

Per això, el gran repte, a partir d'aquí, és intentar que l'abast de la projecció sigui el país, Catalunya, i això implica una aposta decidida de l'Administració i dels altres organismes públics. Ho dic tant pel que fa a la repercussió de l'obra creativa dels escriptors de la zona com pel que fa a la repercussió, encara del tot insuficient, de programes com la Tardor Literària. En relació amb el que apuntava a l'inici de l'article, la presència dels escriptors del Camp de Tarragona en el perfil del cànon que es traça institucionalment des de la Generalitat i des dels mitjans de comunicació de la capital és habitualment molt minsa i les obres de ficció que es publiquen a les comarques camptarragonines tenen moltes dificultats per superar les nostres fronteres —vegem el cànon de la Fira del Llibre de Frankfurt o la tria que s'acostuma a fer en les antologies amb voluntat instauradora. Podem al·ludir al fet que el broc dels mitjans de Barcelona és, en general, molt estret i deixa poca sortida a la literatura catalana globalment, però les accions que es poden fer des d'aquí són múltiples si s'hi inverteixen recursos.

Gestió d'una ciutadania sensible: el dret a la fruïció

Sovint, quan reflexionem al voltant de la gestió cultural que es desplega en els municipis, els professionals d'aquest sector remetem a àmbits d'actuació com la creació, la formació i la difusió de la cultura. Ens referim igualment a alguns dels eixos que han de guiar la nostra tasca: la participació directa dels agents i dels ciutadans en la gestió, la territorialitat com un camí per aconseguir que la nostra ciutat sigui un punt de referència a la zona, l'originalitat que permeti fer-nos un lloc en el mapa català, la vertebració d'una xarxa d'agents connectada, la coordinació d'activitats i de creadors… Es tracta de conceptes que, sens dubte, com he dit, ens orienten a l'hora de dur a terme una bona feina i crec que alguns han estat desenvolupats en major o menor mesura en la darrera dècada pel que fa a la gestió de la literatura al Camp de Tarragona.

Hi ha, però, al meu parer, una idea que es treballa poc des de la gestió cultural i que, de vegades, es deixa de banda: em refereixo a la fruïció de la cultura. (I, en aquesta reflexió final, utilitzo el concepte de *cultura* com a equivalent a *disciplina artística* —literatura, música, pintura, escultura, etc.) És cert, i ens ho han dit el millors gestors, que cal treballar per a un públic interessat i per a un públic potencialment interessat, que fer-ho per a aquells que (dins l'argot teòric de la gestió cultural) són en principi totalment reticents al fet cultural és una pèrdua de temps. Tanmateix, en l'àmbit municipal, de seguida ens assalta una qüestió important: podem deixar de banda la majoria de la població, que contribueix en la construcció de la ciutat de la mateixa manera que tots aquells que es beneficien habitualment o puntualment dels serveis culturals que ofereix l'administració?

Avui dia podríem dir que el factor econòmic no és ja el paràmetre principal de diferenciació de classes; en canvi, la cultura ha passat a jugar aquest paper. La cultura crea estatus, comporta, sobretot en certs àmbits, dinàmiques d'identificació grupal reduïda i, així doncs, d'una distinció còmoda i gratificant. Ara bé, cal pensar que tots aquells que ens trobem dins d'aquesta marea no som uns escollits o uns éssers tocats pel dit de Déu: simplement, hem tingut la sort d'adquirir, en menor o major mesura, d'una manera o d'una altra, una sensibilitat cap a l'art; hem tingut la gran fortuna d'integrar-lo com un fet vital, indestriable de nosaltres, tan potent com el fet de menjar o de dormir. Fins al punt que, per viure, necessitem la cultura, necessitem llegir, pintar, fotografiar… mirar i escoltar l'art. Hem crescut, doncs, amb la capacitat de *fruir* de l'art.

Des de l'Administració cal que es tingui present aquest fet; i crec que des de la xarxa d'agents i d'aquells que decideixen dedicar molta part del seu temps a la creació també. Dins de les diverses línies d'actuació que es despleguen, penso que caldria treballar amb profunditat aquest aspecte. Es tracta d'una tasca més minuciosa, del dia a dia, de la construcció d'un eixam que no comporta grans titulars als diaris però que incideix de manera real en la vida dels ciutadans, no dels ciutadans en abstracte sinó de les persones que trepitgen el carrer, que respiren l'aire d'aquest espai comú que ens conforma. I penso que hi ha diverses maneres de fer-ho.

Alguns exemples. Des de l'àmbit de l'administració municipal, en primer lloc, a través de l'educació; a infants i a adults, entrant dins l'escola i des de fora de l'escola, desplegant accions que habitualment les aules escolars no poden desenvolupar o que suposin un aprenentatge permanent. En segon lloc (un altre exemple), esborrant fronteres en-

the barriers between the installations and the urban environment. The key lies in allowing people to develop confidence in art, since many people can appreciate and enjoy a work of art if their intellectual ability is not questioned. Therefore, ensuring that the installation or programmed act is not presented as a huge question mark that continually questions the ignorance of the user.

The urban environment is a physical and psychological space that blurs the boundaries that delimit erudition and which give rise to rejection, and which establishes itself as an ambit of equality in which appraisal is totally free, like a giant open balcony that has now become the stage, which does not expect a certain behaviour from users, but makes them the absolute protagonists of the act (why don't we refrain from calling them users and call them cultural actors?). We have to take advantage of the urban environment, in order to interact in a real way with the lives that make their way through the city, and also create a corridor that connects them with the installation. Education, on the other hand, is the way to ensure that we enjoy quality and is a basis we have to apply to all actions, precisely so that people do not feel intimidated by art, and to ensure they become excited and make this excitement a part of their everyday lives.

This desire to manage a sensitive community that incorporates culture in their everyday lives is the motive for projects such as the La Pell del Llavi, the young creators platform created by Tarragona City Council in 2004 which, based on the principles of freedom, rebellion, criticism and beauty, has at all times sought poetic integration in city life and the lives of people, to arouse curiosity towards the impact of art and, consequently, encourage the direction participation of the public. Within this ideology formed in metaphorical terms, the aim of La Pell de Llavi has been to make citizens aware of poetry through the corporal, visual, vocal and imaginatory filter of the city's young creators, in other words, through their own personal interpretation and to transform public space into an impudent but fertile space, in which art is represented in a naked and unashamed way, by involving the senses of citizens and breaking their routine. It involves committing towards a culture that trusts in and works with the bases of society (in this case, channelling and educating the sensibilities of a sector of citizens that represent our future, young people) in order to reach out to every corner of the community, from citizens for whom literature is a part of their everyday lives to citizens who do not participate in any act related to literature and do not read as a habit.

La Pell del Llavi has achieved this aim, above all in the sphere of poetic action, in other words not so much through exhibition activity, but through activities that require the intervention of the public in order to be achieved and constructed. This is just one example of the approach that I would like cultural management to take over the coming decade. We need to seek excellence in a culture that is produced for the everyday lives of citizens, so that citizens can really make use of literature in everyday locations, so that children can enjoy, on any day, a literary meal at school and share a meal with the writer who created stories and riddles for the recipes they are eating – as is the case with La Lletra Petita, the cuisine and literature programme that has been implanted in compulsory education schools with the collaboration of Fina Anglès – or so that people who, for one reason or another, live outside the usual scheme of things – the elderly who live in care homes, long-stay hospital patients, the disabled, etc. – can share in a social way the power of literature and benefit from it.

The future proposal I am presenting requires a format involving multi-faceted management, and above all one that is aware of the real needs of citizens. Consequently, I believe that it is a legitimate proposal; it may be the only one that is possible for the City Council. The Administration is not an enterprise that has to sell a product at any cost in order to survive, and therefore does not have to think in quantitative and statistical terms. After a blinding light, the coloured lights that remain soon fade. And the major challenge is to ensure that culture, that literature, in this case, is not an exceptional event and becomes part of people's routines, in order to transform them and add value to the lives of individuals who have names and surnames, or groups made up of people with different faces and different interests.

tre l'equipament i l'espai urbà. La clau està a fer que les persones autogenerin una *confiança* cap al fet artístic, a entendre que molta gent, si no sent qüestionada la seva capacitat intel·lectual, pot arribar a apreciar i a gaudir d'una obra d'art. A fer que l'equipament o l'acte programat, doncs, no es presenti com un gran interrogant que posi en dubte ininterrompudament la ignorància de l'usuari.

L'espai urbà és un àmbit físic i mental que dilueix aquestes parets que delimiten l'erudició i que generen rebuig, i s'erigeix, per tant, com un àmbit d'igualtat en què la valoració és totalment lliure, com una gran platea oberta que esdevé alhora l'escenari, que no espera certs comportaments de l'usuari, sinó que fa que aquest sigui el protagonista absolut de l'acte (per què no deixem de parlar d'usuaris i parlem d'actors culturals?). Hem d'aprofitar l'espai urbà, per interactuar de manera real amb les vides que caminen per la ciutat, però també per crear un passadís de connexió amb l'equipament. L'educació, d'altra banda, és la via per aconseguir que es frueixi de la qualitat i és un eix que hem d'aplicar en totes les actuacions, precisament per fer que les persones no se sentin petites davant de l'art, per fer que s'emocionin i integrin aquesta emoció en la seva vida quotidiana.

Aquesta voluntat de gestionar una ciutadania sensible que integri la cultura en la vida diària és la que ha impulsat un projecte com La Pell del Llavi, la plataforma de joves creadors ideada per l'Ajuntament de Tarragona el 2004 i que, basant-se en els principis de la llibertat, de la rebel·lia, de la crítica i de la bellesa, ha cercat sempre la intromissió poètica en la vida de la ciutat i de la gent, el desvetllament de la curiositat davant de l'impacte de l'art i, per tant, la participació directa del públic. Sota aquesta ideologia formulada en termes metafòrics, La Pell del Llavi ha tingut la voluntat de fer conèixer la poesia als ciutadans a través del filtre corporal, visual, vocal i imaginatiu de joves creadors de la ciutat, és a dir, a través de la seva interpretació personal, i transformar l'espai públic en un espai impúdic però fèrtil, en què l'art es mostri nu i desvergonyit, implicant els sentits dels ciutadans i trencant la seva rutina. Es tracta d'apostar per una cultura que confia i treballa amb les bases de la societat (en aquest cas, canalitzar i formar la sensibilitat d'un sector de ciutadans que són el nostre futur, els joves) per poder arribar a tots els racons de la ciutadania, des de la ciutadania que té integrat el fet literari en la quotidianitat fins a la ciutadania que no participa de cap activitat relacionada amb la literatura i no té la lectura com a hàbit.

La Pell del Llavi ha aconseguit aquest propòsit a partir sobretot de l'element de l'acció poètica, és a dir, no tant de l'activitat d'exhibició, sinó de l'acció que necessita la intervenció del públic per ser realitzada i construïda. És només un exemple de l'enfocament que a mi m'agradaria que prengués la gestió cultural en la propera dècada. Cal buscar l'excellència en una cultura feta per a la vida diària dels ciutadans, que els ciutadans puguin fer servir realment la literatura en els espais quotidians, que els infants puguin gaudir, un dia com un altre, d'un àpat literari a l'escola i compartir el plat amb l'escriptor que ha creat contes i endevinalles per a les receptes que mengen —com és el cas de La Lletra Petita, el programa de gastronomia i literatura que s'ha implantat en centres d'atenció educativa preferent amb la col·laboració de Fina Anglès— o que les persones que, per alguna raó o altra, viuen en situacions fora dels esquemes habituals —gent gran que viu en residències, persones que han de fer llargues estades en hospitals, discapacitats, etc.— puguin compartir *socialment* la potència de la literatura i se'n beneficiïn.

La proposta de futur que presento busca el dibuix d'una gestió polièdrica i sobretot atenta a les necessitats reals dels ciutadans. I, per tant, penso que és una proposta legítima; potser l'única que és possible des d'un ajuntament. L'Administració no és una empresa que hagi de vendre un producte a tota costa, per subsistir, i no cal, doncs, pensar-se en termes quantitatius i d'estadística. Les llumetes de colors, tot just després d'enlluernar, s'apaguen. I el gran repte és aconseguir que la cultura, que la literatura, en aquest cas, no sigui un fet excepcional i que s'instal·li en la rutina de les persones, per transformar-la i fer que aporti un valor afegit en la trajectòria d'un individu amb nom i cognoms, o d'una entitat formada per persones que tenen un rostre i uns interessos diferents.

Mònica Batet

NARRATIVE IN THE CAMP OF TARRAGONA OR THE ABILITY TO ENDURE

> If such do occur, can we doubt (remembering that many more individuals are born than can possibly survive) that individuals having any advantage, however slight, over others, would have the best chance of surviving and procreating their kind? On the other hand, we may feel sure that any variation in the least degree injurious would be rigidly destroyed. This preservation of favourable individual differences and variations, and the destruction of those which are injurious, I have called Natural Selection, or the Survival of the Fittest.
>
> Charles Darwin, *The origin of the Species*, chapter IV.

To be able to discuss the fictional literature that is being created at a specific time and in a specific place, first we need, on the one hand, to set some clear parameters that will determine what texts need to be taken into account, and on the other, to establish how they are received from an broad perspective, in other words, bearing in mind that narrative from the Camp de Tarragona shares characteristics that currently define the social situation of Catalan literature.

In order to obtain an exhaustive body of literature, one question has become indispensable: who may be considered a fiction writer? Somebody who has a book published – even if it is only one –; somebody who writes texts which, for various reasons, will never be published; somebody who considers himself/herself as such; somebody who society labels as such, or somebody who makes a living exclusively from the profession of writing?

The possible responses make us realize that the existing textual universe has now become unattainable. Literary workshops proliferate and blogs have become the most immediate locations for unpublished texts to see the light. In addition to the numerous local literary competitions organised by various bodies, for various reasons and with equally varied financial prizes.

Literature has become one more feature of the consumer society and frequently the laws that govern it are those of supply and demand. Trusting in the existence of an ideal majority reader, who shuns the books in the shop window and relies on the recommendations of critics, is naïve because the power of the mediatised literary product is unstoppable. A clear is example of this is National Book Day. The author Julià de Jodar explained in an interview that was published in the culture supplement of *Avui* on 23 April 2006 that on the National Book Day he signed a book for which that same year he had won the Prudenci Bertrana Award – one of the most prestigious awards within the Catalan literary panorama – and his feeling was one of absolute solitude. Few books were signed, because to potential purchasers he was, in social terms, unknown.

The book has simply become a product. The metro stations of Barcelona are full of book machines, located alongside food and drink machines. Famous or acclaimed texts can be photocopied and consulted in full via the Internet, in spite of the existence of copyright law. The ivory towers have given way to social concessions. The death of the author has lost its meaning. Nowadays most authors have a face and the number of copies of books sold often depends on the degree to which that face is recognised. The needs of readers, with increasingly less free time, perpetuate novels that do not prioritise the aesthetic. Schools continue to emphasize texts from two centuries ago and overlook that fact that books are still being written today. The few television or radio programmes that attempt to deal with literature in an artistic way are either short-lived or are broadcast outside of peak viewing hours.

Mònica Batet

LA NARRATIVA AL CAMP DE TARRAGONA O LA CAPACITAT DE PERDURA

R

> If such do occur, can we doubt (remembering that many more individuals are born than can possibly survive) that individuals having any advantage, however slight, over others, would have the best chance of surviving and procreating their kind? On the other hand, we may feel sure that any variation in the least degree injurious would be rigidly destroyed. This preservation of favourable individual differences and variations, and the destruction of those which are injurious, I have called Natural Selection, or the Survival of the Fittest.
>
> Charles Darwin, *The origin of the Species*, capítol IV.

Per poder parlar de la literatura de ficció que s'està fent en un moment concret i en un lloc concret, abans cal, d'una banda, fixar uns paràmetres inequívocs que permetin determinar quins textos s'haurien de tenir en compte i, d'altra banda, establir-ne la recepció des d'un punt de vista global, és a dir, considerant que la narrativa del Camp de Tarragona participa de les característiques que actualment defineixen la situació social de la literatura catalana.

Per aconseguir un corpus literari exhaustiu, hi ha una pregunta que esdevé necessària: qui pot ser considerat escriptor de ficció? Aquell que té algun llibre publicat –encara que només en sigui un–; aquell que escriu textos que per motius diversos mai seran editats; aquell que s'hi considera; aquell a qui la societat etiqueta com a tal o aquell que pot viure únicament de l'ofici d'escriure?

Les possibles respostes permeten adonar-se que en aquests moments l'univers textual existent s'ha convertit en inabastable. Els tallers literaris proliferen i els blocs han esdevingut l'espai més immediat perquè textos inèdits vegin la llum. A més, dels múltiples concursos literaris d'àmbit local convocats per entitats diverses, amb finalitats diverses i amb retribucions econòmiques també diverses.

La literatura ha esdevingut un element més del mercat de consum i sovint les lleis que la regeixen són les de l'oferta i de la demanda. Confiar en l'existència d'un lector ideal majoritari, que fuig de les novel·les d'aparador i confia en els suggeriments de la crítica, és ingenu perquè la força del producte literari mediatitzat és imparable. Un exemple evident n'és Sant Jordi. Julià de Jodar explicava en una entrevista que va sortir al suplement de cultura de l'*Avui* del 23 d'abril de 2006 que el Sant Jordi que havia signat el llibre amb el qual havia guanyat aquell mateix any el Premi Prudenci Bertrana –un dels premis més prestigiosos dins del panorama literari català– havia sentit una soledat absoluta. Els llibres signats havien estat escassos, perquè per al possible comprador ell, socialment, era un estrany.

El llibre s'ha convertit simplement en un producte. Les parades de metro de Barcelona estan plenes de màquines de llibres, col·locades al costat d'altres màquines de beguda o de menjar per distreure l'estómac. Textos coneguts o reconeguts, malgrat que existeixi una llei de propietat intel·lectual, es poden fotocopiar i consultar íntegrament a Internet. Les torres d'ivori han deixat pas a les concessions socials. La mort de l'autor ha perdut sentit. Actualment la majoria d'escriptors tenen rostre i el nombre d'exemplars venuts d'un llibre massa sovint depèn del grau de reconeixement d'aquest rostre. Les necessitats del lector, amb cada vegada menys temps lliure, perpetuen novel·les que no prioritzen l'estètica. Els instituts continuen emfasitzant els textos de dos segles enrere i s'obliden del que s'està escrivint en l'actualitat. Els pocs espais televisius o radiofònics que intenten tractar la literatura artísticament, o bé tenen una

It is often said that it is easy to publish, yet few novelists would agree with this statement. Literary events remain one of the most effective ways of becoming known. If one enters the culture section on the website of the Autonomous Government of Catalonia (cultura.gencat.net/prelit/index.asp) one can see the many literary awards that are given out every month, which reach a peak during the month of April. Yet despite so many events, it can be seen that publishing a text is no easy task, since literary awards offering large financial sums are often entered by professional writers, while more local awards do not usually publish the winning text. It is surely for this reason that webpages such as www.relatsencatalà.com or www.joescric.com have become worthy solutions that allow curious readers to discover what is being written.

It is paradoxical that although many authors exist, few can make a living out of writing. Objectively speaking it is a licit aspiration to be able make a living out of what one likes doing, but it seems that achieving this through literature is an objective that few can fulfil. It is therefore logical to ask one's self on who or what does change depend, or whether things need to change at all. Should writers make sure they have a good literary agent who can negotiate contracts and promote them externally, or should subsidies be increased and more money invested in the diffusion of local literature?

Without doubt, the reader is always the one who decides, and the success or failure of a book depends on the number of copies sold. However, just as there are different types of reader, there are also different types of writer, and perhaps we should allow these different types of author to enjoy the same temporary opportunities for creation.

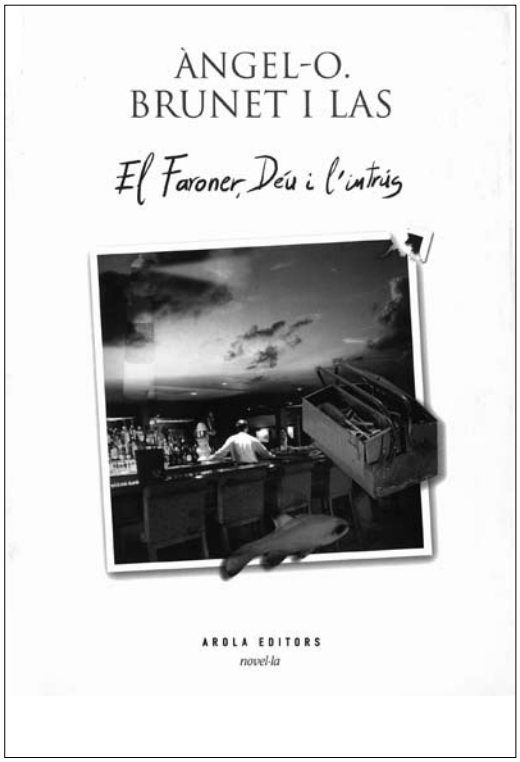

The professional situation of the majority of writers is not an enviable one since, apart from the difficulties already referred to, their output is usually short-lived. Every week bookshops receive new titles that take the place of the new titles of the previous week. Best-sellers occupy key positions in shop windows and eclipse the works of authors who will never be among the best-sellers. However, major sales do not guarantee eternity, and a book that only sells a hundred copies a year could end up, a century later, becoming the subject of doctoral theses and university seminars. Although longevity is a consolation, it does not bring the immediate satisfaction pursued by authors when their books are published. Because, for example, what is the point of awarding John Kennedy Toole a posthumous Pulitzer prize if he committed suicide, discouraged because all the publishing houses systematically returned his original copy of *A Confederacy of Dunces*?

Within the Catalan literary panorama, every year new authors appear hoping that their voices will be heard and will endure; determining which ones will resist the passing of time is premature, because natural selection depends on many factors: personal life, publishers, critics, readers, promotion, external diffusion…

In the article entitled «Reflections on the Catalan literature of today: certain characteristics of narrative works of the 90s» which Montserrat Corretger wrote in 1997 in the *Kesse* special edition dedicated to literature in the Camp de Tarragona, the names of certain writers of fiction from the Camp de Tarragona appear, being new authors at that time, such as Adam Manyé, Rosa Pagès, Montserrat Palau and Magí Sunyer, as well as the names of other authors with more published works, such as Margarida Aritzeta, Olga Xirinacs and Jordi Tiñena. Ten years on, some new names have been added to these, such as Noemí Bagés, Àngel-Octavi Brunet and Òscar Palazón. If one enters the website of the Association of Writers from the Camp de Tarragona (www.tarragonalletres.org) a list of all their members appears, currently one hundred and four: only time will tell which ones will survive literature's natural selection.

vida escassa o bé s'emeten lluny de les hores de màxima audiència.

Sovint s'afirma que és fàcil publicar, però pocs escriptors novells estarien d'acord amb aquesta afirmació. Els certàmens literaris continuen semblant un dels sistemes més efectius per donar-se a conèixer. Si s'entra a la secció de cultura de la pàgina de la Generalitat de Catalunya (cultura.gencat.net/prelit/index.asp) es pot comprovar el gran nombre de premis literaris que s'atorguen mensualment, i que arriben al punt àlgid durant el mes d'abril. Però malgrat l'important nombre de convocatòries, poder veure el text editat no és una tasca senzilla, ja que als premis literaris amb grans dotacions econòmiques s'hi presenten sovint escriptors d'ofici i als premis de caire més local la prioritat no acostuma a ser publicar el text guanyador. Segurament, per això, pàgines d'Internet com www.relatsencatalà.com o www.joescric.com s'han convertit en una solució digna perquè lectors curiosos puguin conèixer el que s'està escrivint.

Resulta paradoxal que tot i que existeixin un gran nombre d'escriptors, pocs puguin viure de ser-ho. Objectivament és una aspiració lícita poder viure del que a un li agrada fer, però sembla que aconseguir-ho gràcies a la literatura sigui un objectiu assolible per molt pocs. És obvi, aleshores, qüestionar-se de qui o de què depèn que les coses canviïn, o si cal que canviïn. L'escriptor s'ha de procurar un bon agent literari que li negociï els contractes i el promocioni a l'exterior o s'haurien d'augmentar les subvencions i invertir més diners en la difusió de la literatura pròpia?

Sens dubte, el lector és sempre qui decideix, i l'èxit o el fracàs d'un text al final acaben depenent del nombre d'exemplars venuts. Però, així com hi ha diferents tipus de lectors també hi ha diferents tipus d'escriptors, i potser s'hauria de permetre que aquests diferents tipus d'escriptors gaudissin de les mateixes possibilitats temporals per a la creació.

La situació professional de la majoria d'escriptors no és envejable perquè, a part de les dificultats ja esmentades, la seva producció acostuma a ser efímera. Setmanalment les llibreries reben novetats que prenen el lloc a les novetats de la setmana anterior. Els *best-sellers* ocupen espais destacats als aparadors i eclipsen les obres d'autors que mai formaran part dels deu llibres més venuts. Però les grans vendes no garanteixen l'eternitat, i pot ser que un llibre del qual només se n'hagin venut cent exemplars cada any, s'acabi convertint, un segle després, en objecte de tesis doctorals i seminaris universitaris. Encara que la perdurabilitat no deixa de ser un consol, no aporta la satisfacció immediata que l'autor persegueix quan publica el seu text. Perquè de què va servir, per exemple, que atorguessin a John Kennedy Toole un Pullitzer pòstum, si ell ja s'havia suïcidat, desanimat perquè totes les editorials li retornaven sistemàticament el seu original de *La conxorxa dels enzes*?

Cada any apareixen, dins del panorama literari català, nous escriptors amb voluntat que la seva veu sigui escoltada i perduri, determinar quins d'ells resistiran el pas del temps és prematur perquè la selecció natural literària depèn de molts factors: vida personal, editors, crítics, lectors, promoció, difusió a l'exterior...

En l'article titulat «Reflexions sobre la literatura catalana actual: alguns trets de la narrativa dels 90» que Montserrat Corretger escrivia l'any 1997 dins del monogràfic de *Kesse* dedicat a la literatura del Camp de Tarragona, hi apareixien noms d'escriptors de ficció del Camp de Tarragona, en aquell moment novells, com Adam Manyé, Rosa Pagès, Montserrat Palau, Magí Sunyer, i noms d'altres escriptors amb més obra publicada com Margarida Aritzeta, Olga Xirinacs o Jordi Tiñena. A tots aquests noms deu anys després se n'hi han afegit de nous com Noemí Bagés, Àngel-Octavi Brunet o Òscar Palazón. Si s'entra al web de l'Associació d'Escriptors del Camp de Tarragona (www.tarragonalletres.org) apareix un llistat amb el nom de tots els seus membres, en aquests moments cent quatre; només el temps dirà quins d'ells sobreviuran a la selecció natural literària.

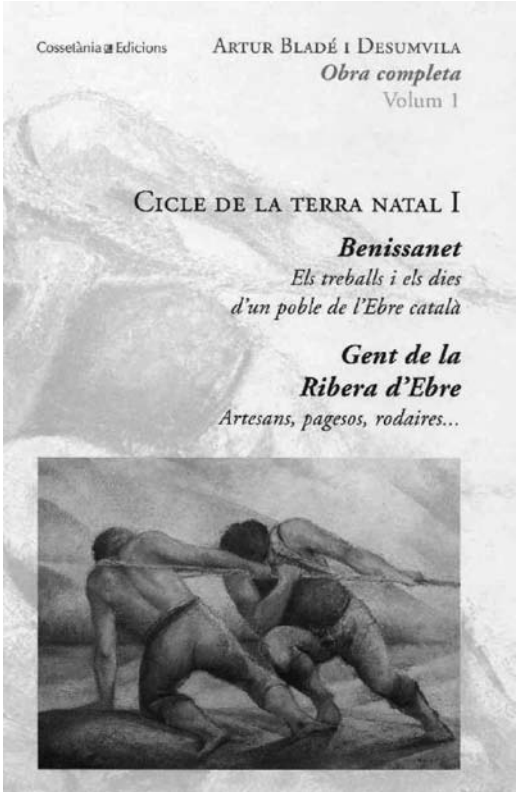

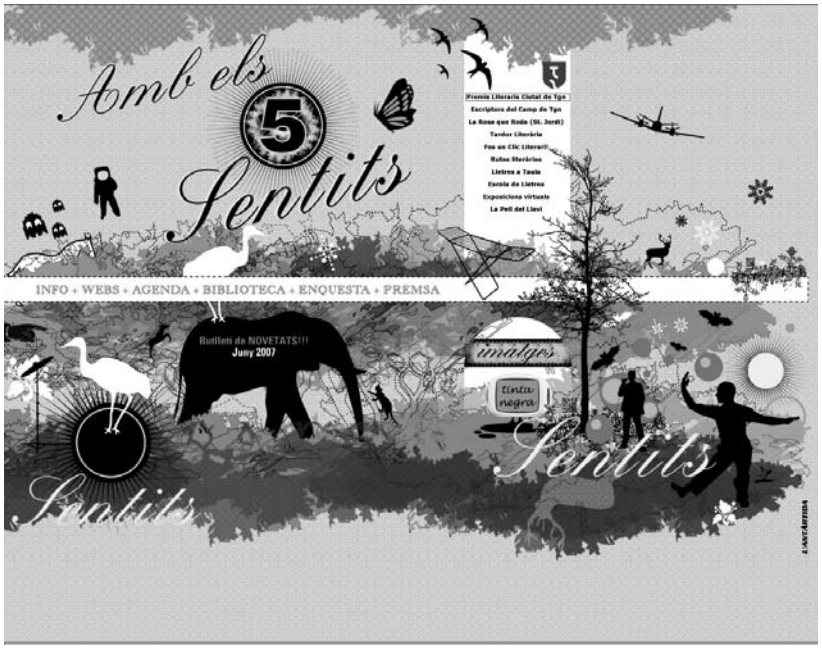

Fiction authors for adults of the Camp de Tarragona

• *Born after 1966*

Author	Fiction works for adults with ISBN
Mònica Batet	2
Àngel Octavi Brunet	10
Àdam Manyè	1
Rosa Pagès	3
Òscar Palazón	1
Pep Puig	1
Sílvia Veà	1

• *Born before 1966*

Author	Fiction works for adults with ISBN
Jordi Agràs	2
Xavier Aguilar	1
Xavier Amorós Corbella	1
Maria Lluïsa Amorós	4
Xavier Amorós	7
Margarida Aritzeta	22
Josep Antoni Baixeras	6
Pep Blay	1
Josep Lluís Burguera	3
Joan Carnicer	2
Joan Cavallé	4
Jordi Cervera	5
Aleix Cort	2
Lluís Figuerola Ortiga	2
Josep Gironès	1
Ramon Gomis	2
Miquel S. Jassans	1
Isabel Olesti	5
Montserrat Palau	4
Ramon Pallicé	3
Eugeni Perea	1
M. Carme Rodríguez	1
Andreu Sotorra	5
Magí Sunyer	3
Jordi Tiñena	8
Xulio Ricardo Trigo	9
Francesc Valls	1
Olga Xirinacs	19

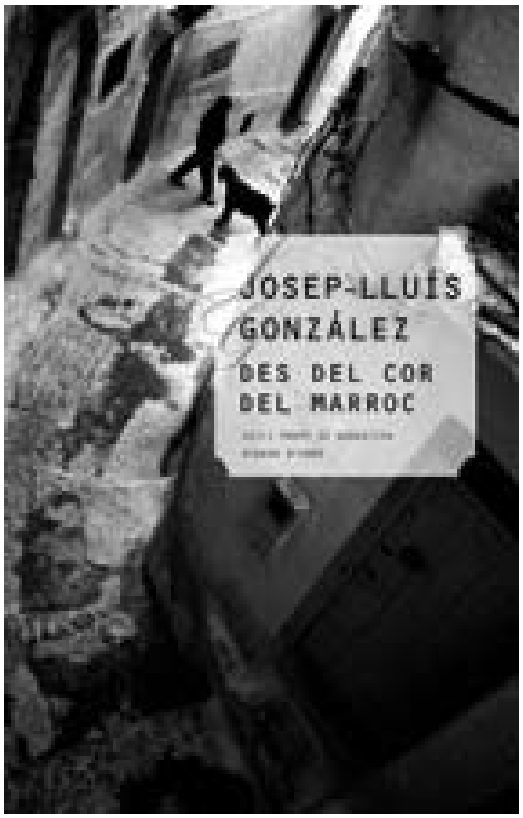

Autors de ficció per a adults del Camp de Tarragona

• *Nascuts després de 1966*

Autor	Obres de ficció per a adults amb ISBN
Mònica Batet	2
Àngel Octavi Brunet	10
Àdam Manyè	1
Rosa Pagès	3
Òscar Palazón	1
Pep Puig	1
Sílvia Veà	1

• *Nascuts abans de 1966*

Autor	Obres de ficció per a adults amb ISBN
Jordi Agràs	2
Xavier Aguilar	1
Xavier Amorós Corbella	1
Maria Lluïsa Amorós	4
Xavier Amorós	7
Margarida Aritzeta	22
Josep Antoni Baixeras	6
Pep Blay	1
Josep Lluís Burguera	3
Joan Carnicer	2
Joan Cavallé	4
Jordi Cervera	5
Aleix Cort	2
Lluís Figuerola Ortiga	2
Josep Gironès	1
Ramon Gomis	2
Miquel S. Jassans	1
Isabel Olesti	5
Montserrat Palau	4
Ramon Pallicé	3
Eugeni Perea	1
M. Carme Rodríguez	1
Andreu Sotorra	5
Magí Sunyer	3
Jordi Tiñena	8
Xulio Ricardo Trigo	9
Francesc Valls	1
Olga Xirinacs	19

Adam Manyé Sardà

A GOOD HARVEST OF POETRY IN THE CAMP DE TARRAGONA

Poetry converts a region into a mythical and moral setting, thus reaffirming it, converting it into both individual and collective identity and filling it with ethical and aesthetic content: consider Eliot's *Four Quartets*, Baudelaire's Paris, Paul Auster's Brooklyn… Elsewhere this thesis has been espoused by Sebastià Alzamora who spoke of poetry and region. But let us stay closer to home: consider Sinera, look at Ferrater's Reus, Comadira's Girona, Martí i Pol's Roda de Ter, etc. It is evident, therefore, that poetry and region are interrelated but, at the same time, it is also true that writing from a specific location need have no special impact other than the creative intimacy of the writer and how the region is affected by the fact that art uses it as a resource or as a theme.

Let me start by saying that I am responding to the journal's request to write this paper not only as a writer but also as a reader and a person who enjoys art. However, I do not wish it to be considered an academic whim or a whim of any other sort. I am stating the facts as I see them or as they affect me when I say that it is an absolute privilege to be able to read good literature written in the Camp de Tarragona in recent years, and I am excluding here authors who, despite being born in the Camp de Tarragona, have produced their work from other regions: I am thinking of the force of Montserrat Abelló, as a doyenne, but also of the appeal of work such as that of Joan Duran, not to mention our cousins from the Ebro, close to the region of Albert Roig. And neither do I refer to authors who stopped writing poetry of indisputable quality decades ago, such as Xavier Amorós. What I mean is that here I am only considering writers from the Camp de Tarragona who have maintained their regional identity in one way or another, even though they no longer reside in the region we have designated, and that often writing from here has resulted in them occupying a less prominent position in the general literary circuits of the Catalan-speaking countries. And this is in addition to other anomalies related to the instrument of writers, the mother tongue, for example what linguists refer to as self-hatred and which sometimes leads to giving greater prominence to creators of other tongues.

I recall the panorama outlined by Josep Bargalló in that brief, but important article in the old journal *Cultura* in April 1991 with regard to narrative, and the thesis he put forward. I believe that hours from now it will be possible to say for poetry what he said for narrative: the writers who write from Tarragona and from the Region do not have any geographical characteristic that makes them special. And I would add: they get it right and get it wrong just like the rest. I also recall the vision set out by Jordi Cervera (already a writer partially resident in Barcelona) in 2002 in a CSIC publication with regard to describing what he referred to as three generations. Furthermore, I suggest some factors which I believe have improved the region, in order for it to produce some memorable books in recent years:

a) The consolidation of Catalan Studies, initiated by Jaume Vidal Alcover from the former faculty to the URV.

b) The number of publishing houses and their courage to publish poetry, particularly Arola Editors, with unique collections like «Laimatgequeparla».

c) Consolidation of lobbying groups and cultural creators. I quote an old one and a young one: La Gent del Llamp and la Pell del Llavi.

d) People with talent and enthusiasm who work or manage such issues from various ambits: Joan Cavallé, Magí Sunyer, Jordi Tiñena, Rosa Comes (a poet who will

Adam Manyé Sardà

BONES COLLITES DE POESIA AL CAMP DE TARRAGONA

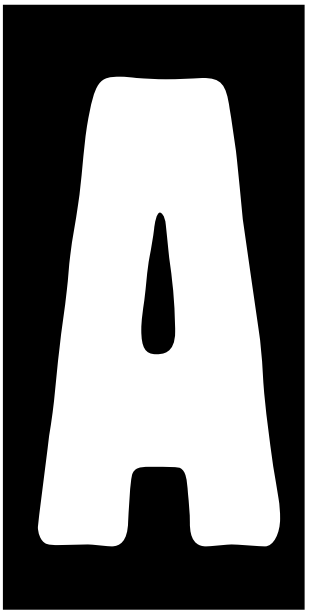

La poesia fa del territori un àmbit mític i un àmbit moral, així el reafirma, el converteix en identitat individual i col·lectiva i el carrega de continguts ètics i estètics, i si no mireu *Four Quartets* d'Eliot, el París de Baudelaire, el Brooklyn de Paul Auster... Aquesta tesi, la portava a col·lació Sebastià Alzamora en un altre lloc en què es parlava de poesia i territori, però no cal anar tan lluny: fixeu-vos en Sinera, mireu el Reus de Ferrater, mireu la Girona de Comadira, mireu el Roda de Ter de Martí i Pol... És clar, doncs, que poesia i territori s'interrelacionen, però al mateix també és cert que escriure des d'un territori concret no hauria de tenir cap repercussió especial en cap altra qüestió fora de la intimitat creativa de l'escriptor del cas i de la càrrega que rep el territori gràcies a l'art que el pren com a recurs o com a tema.

Ara, deixeu-me començar dient que atenc la demanda de la revista d'escriure aquest paper com a escriptor, però també com a lector i persona que frueix de l'art, però no voldria que s'hi veiés cap vel·leïtat academicista ni de cap altre tipus. Consigno els fets tal i com els veig o em commouen quan afirmo que em sento un privilegiat absolut de poder llegir la bona literatura que s'ha fet i s'està fent al Camp de Tarragona aquests darrers anys, i aquí encara exceptuo els autors i autores que, tot i haver nascut al Camp de Tarragona, han desenvolupat la seva obra des d'altres territoris, penso en la contundència de Montserrat Abelló, com a degana, però també en l'atractiu d'una obra com la del Joan Duran, i no cal dir dels cosins ebrencs aplegats a l'entorn d'Albert Roig. Tampoc no em refereixo a autors que van deixar d'escriure poesia amb un valor indiscutible fa dècades com ara Xavier Amorós. Vull dir que ara només considero els camptarragonins que han mantingut la seva camptarragonitat d'una manera o altra, encara que no visquin al territori que hem emmarcat, i que sovint el fet d'escriure des d'aquí els ha costat ocupar un lloc menys rellevant en els circuits literaris generals dels Països Catalans. La qual cosa s'afegeix a altres anomalies relacionades amb l'instrument dels escriptors, la llengua, com ara allò que els lingüistes anomenen autoodi i que es concreta de vegades a donar més espai als creadors en altres llengües.

Tinc present el panorama que dibuixava Josep Bargalló en aquell article breu, però rellevant, a l'antiga revista *Cultura* l'abril de 1991 pel que fa a la narrativa, i la tesi que esbossava. Crec que a hores d'ara es pot afirmar també per a la poesia allò que ell deia de la narrativa: els escriptors que ho fan des de Tarragona i des del Camp no tenen cap tret geogràfic que els faci particulars. I jo afegeixo: l'encerten o l'espifien igual que els altres. També tinc present la visió que Jordi Cervera (autor ja mig barceloní) donava el 2002 en una publicació del CSIC amb relació a emmarcar el que ell anomena tres generacions. Apunto, a més, alguns factors que em dóna de parer que han adobat el terreny perquè s'hagin publicat llibres memorables en aquests darrers anys:

a) Consolidació dels estudis de Filologia Catalana iniciats per Jaume Vidal Alcover des de l'antiga facultat fins a la URV.

b) Nombre d'editorials i valentia a l'hora de publicar poesia, sobretot d'Arola editors, amb col·leccions singulars com «Laimatgequeparla».

c) Consolidació de col·lectius d'agitadors i de creadors culturals. En cito un ja major d'edat i un de jovenet: La Gent del Llamp i la Pell del Llavi.

d) Personal amb talent i amb entusiasme que treballa o fa gestió en aquests temes des de diversos àmbits: Joan Cavallé, Magí Sunyer, Jordi Tiñena, Rosa Comes (poeta que sorprendrà quan deixi de ser inèdita dels ca-

surprise people once she is published in the commercial channels), Anna Gispert, Fina Anglès, Lurdes Malgrat...

All together, they have helped produce initiatives that have provided a major stimulus to the ambit of poetry, for example «Poetry Night» or «Literature on Tables», the television programme *Tinta negra*, and so many more!, up to the point that other cities and other cultural administrators are looking at these.

If I review some verses to hand that have been published in recent years and I limit myself to mentioning three names and three generations –and this is not easy as there are so many more, I insist–, I come across a group of books published by people we could refer to as veterans: Gabriel Guasch, Olga Xirinacs and Magí Sunyer, who are of the first order. On another shelf, Marcel Pey, Lluís Figuerola and Xavier Amorós Corbella have also been published. And after that I will quickly leap towards the last shelf (Xavier Farré and Adam Manyé), which is occupied by younger poets or short works which, because they only recently went into circulation and because they are from the region, we will undoubtedly have to speak of in the future: Rosa Comes, Lurdes Malgrat and Rubèn Fortuny.

I believe that in some cases proximity does not allow us to give sufficient credit to the importance of books that have been published by authors in recent years. What I can say with certainty is that it is not easy to find another moment in which our geographical region has been quite so much at the forefront of the good poetry of the Catalan-speaking Regions. Whether they understand or reflect the areas in question or not is another issue that does not interest me right now.

nals convencionals), Anna Gispert, Fina Anglès, Lurdes Malgrat...

Tot plegat, ha contribuït que es produeixin iniciatives que dinamitzen moltíssim l'àmbit de la poesia, per exemple «La Nit de la poesia» o «Lletres a taula», el programa televisiu *Tinta negra*, i tantes altres!, fins al punt que altres ciutats i altres gestors culturals s'hi emmirallen.

Si repasso amb versos a la mà el que s'ha publicat aquests darrers anys i m'imposo només dir tres noms i tres generacions –i aquí em toca fer un esforç gran perquè n'hi ha molts més, hi insisteixo–, em trobo un grup de llibres publicats pels diguem-ne veterans: Gabriel Guasch, Olga Xirinacs i Magí Sunyer, que són de primer ordre. En un altre relleix, també n'han publicat Marcel Pey, Lluís Figuerola i Xavier Amorós Corbella. Després em permeto una petita frontissa (Xavier Farré i Adam Manyé) cap al darrer prestatge, que ocupen poetes més jóvens o d'obra breu que pel poc que han posat en circulació i pel que tenen a casa segur que n'haurem de parlar en el futur: Rosa Comes, Lurdes Malgrat i Rubèn Fortuny.

Penso que en alguns casos la proximitat no ens deixa valorar en la justa mesura la importància dels llibres ja publicats pels autors i autores que ho han anat fent en aquests darrers anys. Ara, aposto amb la seguretat de guanyar si afirmo que no és fàcil trobar un altre moment en què en el nostre àmbit geogràfic s'hagi estat tan al capdavant de la bona poesia dels Països Catalans. Que s'entengui i es reflecteixi o no als àmbits que toca ja és una altra qüestió que ara mateix no m'interessa.

Roser Lozano

LET'S TALK ABOUT READERS: READING FROM THE PERSPECTIVE OF THE PUBLIC LIBRARIES

In principle, the reader is the final destination of all written work. Authors would not exist without readers who wanted to read their work; the initial stage of the so-called *book chain*, that of creation, could exist, but not the subsequent stages such as the publication, diffusion, distribution and finally the reading of the work.

Said *book chain* is not a synonym for the *publishing industry*. Without doubt, the industry is its driving force, its heart, but the process that leads from the creation to the reading of the work – or in other words the writer/reader communication – does not encompass only the industrial or the commercial sphere.

If we attempt to limit this process of creation/reading to nothing more than the publishing industry, or if we believe that it should be governed solely by the laws of supply and demand, like any other commercial activity, we overlook the influence and impact this industry has on the shaping of the values, mentality and ethics of a society.

For this reason, all the cultural policies of the governments of developed countries influence this *book chain* in some way, because they are aware of the importance it has in shaping society. Some examples of this governmental influence include library policy, activities to encourage the habit of reading, financial support for the creation and commercialisation of books, etc.

1. From the printed galaxy to the multimedia galaxy

Nowadays, the book is no longer the only medium of information and culture. The construction of values and ethics is inspired by everything that *moves*, *interacts* and is *communicated* publicly. The prevailing values in a society are decreed by law, they are configured like something that is ethereal yet real, often arising independently of existing laws, which often become outmoded.

Today's society is changing more than ever before and such changes arrive quickly. We are a world in continual transformation: an information, globalised, multicultural, digital society… Nothing is the same as yesterday and we assume that nothing will be as it is now tomorrow. And we are prepared for change.

Books and all that surrounds them are also changing and adapting to this continually transforming environment.

In the construction of the values of a society, as well as the family and school environment, the traditional communication media such as the cinema, books, magazines, newspapers and everything that forms part of the so-called *printed galaxy* are very important. Nowadays, and increasingly so, there is also the key influence of audio-visual media and new technologies: television, radio, audio-visual production, advertising, telephony, internet, etc., which form part of the *multimedia galaxy*, which is complemented by the *printed galaxy*, the centre of which is still the book.

And these two galaxies, the multimedia and printed galaxies, continually change the manner in which they interact. This leads us to two considerations:

1. The book has gradually stopped being the sole medium for communicating and transmitting values and ideas, as it was in past societies. Nowadays, it competes and interacts with all the other agents that make up the other *multimedia galaxy*.

2. In this creation/reading process two interests converge, which may at times be in contradiction with each other. On the one hand, the legitimate interests of financial gain of the publishing industry, and on the other

Roser Lozano

PARLEM DELS LECTORS: LA LECTURA DES DE L'ÒPTICA DE LES BIBLIOTEQUES PÚBLIQUE

El lector, en principi, és el destí final de tota obra escrita. No existirien autors sense lectors que els volguessin llegir; podria existir la primera etapa de la denominada *cadena del llibre*, la de creació, però no les posteriors com l'edició, la difusió, la distribució i finalment la lectura de l'obra.

Aquesta *cadena del llibre* no és sinònim d'*indústria editorial*. Certament, la indústria és el seu motor, és el nucli, però el procés que va des de la creació a la lectura d'una obra, o el que és el mateix, la comunicació escriptor/lector no engloba únicament l'àmbit industrial o comercial.

Si aquest procés de creació/lectura s'intenta reduir a una simple indústria editorial o si pensem que únicament s'ha de regir per la llei de l'oferta i la demanda, com qualsevol altra activitat comercial, estem oblidant la influència i l'impacte que té aquesta indústria en la conformació dels valors, de la mentalitat i de l'ètica d'una societat.

Per aquesta raó, totes les polítiques culturals dels governs dels països desenvolupats incideixen d'alguna manera en aquesta *cadena del llibre*, conscients de la importància que té en la configuració de la societat. Alguns exemples d'aquesta incidència governamental són la política bibliotecària, les activitats per al foment de l'hàbit de la lectura, el suport econòmic a la creació i la comercialització del llibre, etc.

1. De la galàxia impresa a la galàxia multimèdia

Actualment, el llibre ja no és l'únic mitjà d'informació i de cultura. La construcció dels valors i de l'ètica s'inspira en tot allò que *es mou*, que *interacciona*, que *es comunica* públicament. Els valors imperants en una societat no es decreten per llei, es van configurant com alguna cosa etèria però real, que sorgeixen moltes vegades de manera independent a les lleis existents, les quals sovint queden fàcilment desfasades.

Aquesta societat és cada cop més canviant i aquests canvis arriben amb rapidesa. Som en un món en continua transformació: societat del coneixement, globalitzada, multicultural, digital... Res és igual que ahir i intuïm que tampoc res és com serà demà. I estem preparats per als canvis.

El llibre i tot el que gira al seu voltant també canvia i s'adapta constantment a aquest entorn en continua transformació.

En la construcció dels valors d'una societat tenen molta importància a més de la família i l'entorn escolar, els mitjans de comunicació tradicionals com el cinema, els llibres, les revistes, els diaris i tot allò que integra la denominada *galàxia impresa*. Actualment, i cada vegada més, també hi ha una influència decisiva dels mitjans de comunicació audiovisuals i de les noves tecnologies: la televisió, la ràdio, la producció audiovisual, la publicitat, la telefonia, internet, etc., els quals s'integren en una *galàxia multimèdia*, que es complementa amb la *galàxia impresa*, el centre de la qual continua sent el llibre.

I aquestes dues galàxies, la multimèdia i la impresa, canvien contínuament la manera d'interactuar. Això ens porta a dues reflexions:

1. El llibre ha deixat progressivament de ser l'únic mitjà de comunicació i de transmissió de valors i idees, tal com ho havia estat en les societats del passat. Actualment competeix i interactua amb tots els altres agents que conformen l'altra *galàxia multimèdia*.

2. En aquest procés de creació/lectura conflueixen dos interessos que de vegades poden estar en contradicció. D'una banda, els interessos –legítims– de guanys econòmics de la indústria editorial, i d'altra banda,

the social and civic interests of constructing the values of society.

It is absolutely necessary to maintain both values, the economic and the social, in equilibrium. Nowadays, the book has to compete with all the other elements in order to maintain its position in the market as an appealing commercial product. This need for *competition* has made it sensitive to various commercial influences and at the same time has had an impact on the remainder of the chain.

2. Public libraries and «La BELLA», the book chain

The book chain – «La BELLA» – is the Italian slogan adopted in the recent mobilisations of Italian and Spanish librarians against the introduction of a canon for borrowing items from public libraries.

«La BELLA» is made up of all the agents involved in the communicative process of creation/reading, and goes beyond the commercial circuit. They include librarians, publishers, readers, booksellers and authors (in Spanish, *bibliotecaris, editors, lectors, llibreters i autors*, or BELLA).

This Italian slogan explicitly states and gives special protagonism to one of the most important agents in this communication process between authors and their readers: the libraries.

The libraries – in particular public libraries – play an important and decisive role in placing the creator of a work in contact with his/her potential public. It is also true that, unfairly, in our country it is one of the most overlooked sectors when we speak of the diffusion and promotion of books.

Bookshops, in their commercial role, and public libraries, in their public service function, are the final location that places the book in contact with the reader. What is more, they reflect the two interests that interact within this creation/reading process: the economic and the social. Both are necessary and complementary, and interact synergically in their community.

For a long time, the role of public libraries in this intermediate function of diffusing and promoting books has been overlooked. People usually think of the communication media, advertising, publishing promotions, mediatic projections, book reviews and even word-of-mouth recommendations. On very few occasions has the role of the public service known as the «library» been explicitly acknowledged in this function.

During this stage of diffusing and promoting a book, all the agents involved interact with each other. Consequently, a person may first become aware of a book because it has been recommended by their library, or users may come to the library asking for books they have found out about on TV or radio programmes, or from the lists of best-sellers published in the newspapers, or from a favourable review in a magazine or newspaper, etc. It goes without saying that media coverage of a book will guarantee it sufficient popularity for it to be requested at the library.

The interaction of the library with readers is vital and has a major impact on the book-reader connection: guiding the reading tastes of citizens, book clubs for adults, teenagers and children; guidance on authors and recommended themes; displays of new publications; book presentations; seminars with authors; programmes for diffusing books to the communication media; activities aimed at encouraging children to read, etc.

3. Public libraries and bookshops: two services aimed at the reader

Public libraries and bookshops are two community locations that permanently and continuously place authors in contact with their readers.

In principle, the reader-user of a public library is very similar to the reader-purchaser of a bookshop because both are locations open to the general public.

The use that citizens make of the public library is somewhat different to that of the bookshop as a consequence of the different functions that each one carries out respectively: providing a public and a commercial service. However, the most usual thing is for citizens to be users of the library and purchasers of bookshops, since they are consumers of books, or readers. In other words, the two locations complement each other, need each other and reinforce each other.

For example, sometimes a person discovers a book through the library and wishes to own it or give to someone as a gift, and goes to a bookshop to purchase it; in other situations, the bookshop – which increasingly operates on an order only basis without holding large stocks – sends a reader who requests a particular work which is now out of print to the library.

In some ways, as part of this process of adapting to the needs and expectations of citizens, public libraries have begun to incorporate a certain aspect of the commercial function of bookshops, since when readers arrive at the public library, they demand something obtained at bookshops: personal and individual service that is tailored to their specific needs.

Furthermore, they will request new publications at the same time as bookshops and for the librarian to advise them on

els interessos socials i cívics de construcció dels valors de la societat.

És del tot necessari mantenir en equilibri aquests dos valors, aquests dos interessos, l'econòmic i el social. Actualment, el llibre ha de competir amb tots els altres elements per mantenir-se en el mercat com un producte comercial atractiu. Aquesta necessitat de *competència* l'ha fet sensible a moltes influències comercials i alhora ha provocat conseqüències en tota la resta de la cadena.

2. Les biblioteques públiques i «La BELLA», la cadena del llibre

La cadena del llibre –«La BELLA»– és una lema italià adoptat en les recents mobilitzacions de bibliotecaris italians i espanyols contra la introducció del cànon per préstec a les biblioteques públiques.

Conformen «La BELLA» tots aquells agents implicats en aquest procés comunicatiu de creació/lectura i que va més enllà del circuit comercial. Són els bibliotecaris, editors, lectors, llibreters i autors (BELLA).

Aquest lema italià recupera de forma explícita i dóna especial protagonisme a un dels agents més importants en aquest procés comunicatiu entre l'autor i els seus lectors: les biblioteques.

Les biblioteques –en especial les biblioteques públiques– tenen un paper especialment important i decisiu, el de posar en contacte el creador d'una obra amb el seu públic potencial. També és cert que, injustament, al nostre país, és un dels sectors més oblidats quan es parla de la difusió i la promoció del llibre.

Les llibreries en la seva vessant comercial i les biblioteques públiques en la seva funció de servei públic són el darrer graó que posa en contacte el llibre amb el lector. A més, són el reflex dels dos interessos que interactuen en aquest procés de creació/lectura: l'econòmic i el social. Ambdues són necessàries, complementàries, i interactuen sinèrgicament en la seva comunitat.

Les biblioteques públiques han estat durant molt temps obviades en aquesta funció intermediària de difusió i promoció del llibre. Normalment tothom pensa en els mitjans de comunicació, en la publicitat, en les promocions editorials, en les projeccions mediàtiques, en les crítiques literàries, fins i tot en el boca-orella. En escasses ocasions s'ha reconegut explícitament en aquesta funció el servei públic anomenat «biblioteca».

En aquesta etapa de difusió i promoció d'un llibre, tots els agents implicats s'interrelacionen. Així, el ciutadà pot conèixer per primera vegada un llibre perquè el recomana la seva biblioteca o bé també es pot donar que arribin usuaris a la biblioteca que sol·liciten llibres que han conegut mitjançant programes de TV o ràdio, o bé a la llista de més venuts que publiquen els diaris, o en una crítica positiva en una revista o un diari, etc. No cal dir que la projecció mediàtica d'un llibre li assegura la popularitat suficient perquè se sol·liciti com a lectura a la biblioteca.

La interacció de la biblioteca amb els lectors és vital i té un gran impacte en la connexió llibre-lector: orientació en el gust de la lectura a ciutadans; clubs de lectura d'adults, juvenils o infantils; guies d'autors i temes recomanats; exposicions de llibres de novetats; presentació de llibres; col·loqui amb autors; programes de difusió de llibres als mitjans de comunicació; activitats de foment de la lectura infantil, etc.

3. Biblioteca pública i llibreria: dos serveis orientats al lector

Biblioteca pública i llibreria són dos espais ciutadans que de forma permanent i continuada posen en contacte l'autor amb els seus lectors.

En principi, el lector-usuari d'una biblioteca pública és molt similar al lector-comprador d'una llibreria perquè tots dos són espais oberts a tota la ciutadania.

L'ús que els ciutadans fan de la biblioteca pública presenta alguns trets diferencials amb el de la llibreria com a conseqüència de la diferent funció que desenvolupen respectivament: de servei públic i comercial. El més habitual, però, és que el ciutadà sigui usuari de la biblioteca i comprador a les llibreries, perquè en definitiva és consumidor de llibres, lector. És a dir, tots dos espais es complementen, es necessiten i es reforcen mútuament.

Per exemple, en ocasions, un llibre que el ciutadà ha conegut mitjançant la biblioteca vol tenir-lo en propietat o regalar-lo i anirà a la llibreria a comprar-lo; en altres situacions, la llibreria –que cada cop més treballa per comanda i sense disposar de grans estocs– vehicula cap a la biblioteca un lector que sollicita una determinada obra que ja està fora del circuit comercial.

D'alguna manera, les biblioteques públiques en aquest procés d'adaptació a les necessitats i expectatives del ciutadà han anat incorporant algun aspecte de la vessant comercial de les llibreries, atès que quan el lector arriba a la biblioteca pública també reclama d'alguna manera allò que obté a les llibreries: personalització, individualització i adaptació a les seves necessitats específiques.

A més, demana tenir les novetats literàries al mateix moment que les llibreries i que el bibliotecari el sàpiga orientar sobre lectures adaptades al seu perfil, i confia en la credibilitat i professionalitat del bibliotecari, que

books adapted to their profile, and will trust in the credibility and professionalism of the librarian, who is not motivated by commercial interests but by providing a service to the public.

With regard to service quality, citizens place high value on not encountering queues when borrowing, flexibility in applying the rules and not being penalised for late returns.

Another commercial influence can be seen in the layout and organisation of the library collection. Public libraries are increasingly aware that everything visible «will go out on loan». Consequently, commercial style displays increasingly occupy more space in libraries. Many users enter the library and take whatever they find displayed in the new publications sections or from displays, as they do in bookshops.

Today's public libraries are convinced that their *raison d'être* and social influence lies in satisfying the reading and information needs of citizens, rather than the size of the collection they maintain. For this reason it is particularly interested to know what the user needs and in being able to add value to the search for what users want and helping them select books and reading material. The user, in other words the reader, justifies the existence of libraries, in the same way that a bookshop is maintained thanks to the fact that citizens continue to find it commercially useful.

This is why at public libraries we make an increasingly greater effort to know the users, to know what their needs and expectations are in order to adapt ourselves to them and be able to satisfy them. However, our aim is to go even further and be a public service with a clearly social projection.

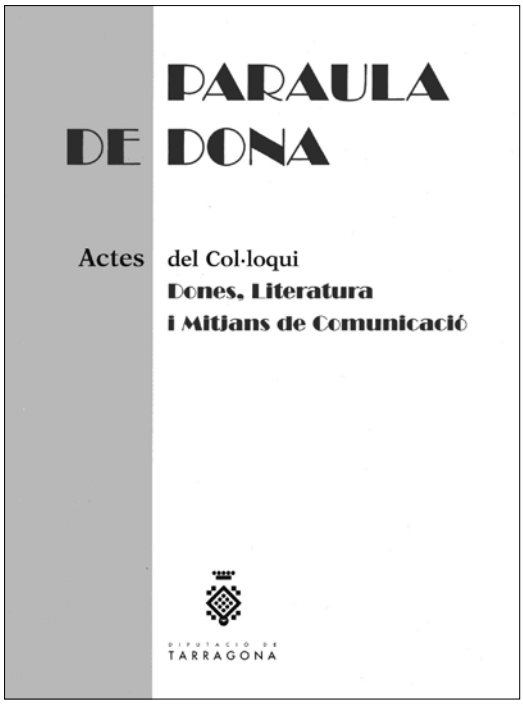

The publishing industry is often criticised because in the process of adapting to new demands, it has given in too much to the dictates of the market and has reduced its role of promoting literary works of quality. Public libraries have also adapted considerably in recent years, however, being a public service with cultural and social aims clearly differentiated from those of the commercial circuit, it has followed certain guidelines and has not exceeded certain limits. The activity of libraries does not have to achieve financial results, it has to obtain social and cultural results for its community.

The financial, social and cultural impact that public libraries have in the community is one of the aspects that still has to be published by means of data and indicators. A well-equipped public library is always the centre of an essential cultural and social ecosystem around which thousands of citizens move, one that interacts with the bookshops in its community, promotes authors and the local industry, encourages the habit of reading and, consequently, creates opinion and reflection among citizens – whether actual or potential readers.

To a certain extent, public libraries influence the reading tastes and habits of citizens with aims that are totally different to commercial interests and therefore guarantee the continuance of this equilibrium between economic and social values.

4. Who are our readers? What do they read?

So... who are our readers? When we speak of «readers» at public libraries we are aware that they are not an amorphous or anonymous mass. Quite the opposite, readers are persons, each one with an emotional world, their own lives and personal tastes; and we know that approaching books responds to very diverse interests, as is the case with purchasers who enter a bookshop.

In the public library maintaining a daily balance implies accepting and working with simultaneous scenarios everyday, since we continue to attend to the traditional reader and also to the new typologies that have arisen from the successive social, financial and cultural transformations of our age.

We shall therefore talk about readers from the perspective of a public library. Who are they? What do they want to read? With what needs and expectations do they arrive at the public library?

The book reader has been and remains the most loyal public of a library that has now become a media centre visited by thousands of citizens who use this public location in various ways above and beyond reading.

no es mou per interessos comercials sinó per donar servei al ciutadà.

Quant a la qualitat del servei, el ciutadà valora especialment no trobar-se cues en el moment del préstec, la flexibilitat en l'aplicació de les normes i que no hi hagi sancions en les devolucions dels préstecs a domicili.

Una altra influència comercial es nota en la disposició i organització de la col·lecció de la biblioteca. Les biblioteques públiques cada cop són més conscients que «surt en préstec» tot allò que és visible. Així, els expositors i mostradors a l'estil comercial ocupen cada vegada més espai a les biblioteques. Molts usuaris entren a les biblioteques i agafen allò que troben exposat a la secció de novetats o als expositors, a l'estil de les llibreries.

Les biblioteques públiques actuals tenen molt clar que la seva raó de ser i també la seva influència social radica a satisfer les necessitats de lectura i informació del ciutadà, més que en la importància de la col·lecció que conserva. Per això es té un especial interès a saber què necessita l'usuari i a poder donar un valor afegit a la recerca del que vol i a l'orientació en la selecció de llibres i lectures. L'usuari, és a dir, el lector, justifica l'existència de les biblioteques; igual que una llibreria es manté gràcies al fet que els ciutadans la continuen considerant útil comercialment.

Per aquesta raó, a les biblioteques públiques ens esforcem cada cop més a conèixer els usuaris, a saber quines necessitats i quines expectatives tenen per adaptar-nos-hi i poder-los satisfer. Però encara pretenem anar més enllà i ser un servei públic amb una clara projecció social.

Sovint es critica la indústria editorial perquè en el procés d'adaptació a les noves necessitats s'ha doblegat massa als dictats del mercat i ha disminuït la seva funció estimuladora d'obres literàries de qualitat. L'adaptació de les biblioteques públiques també ha estat important en els darrers anys, però pel fet de ser un servei públic, amb uns objectius culturals i socials ben diferenciats dels del circuit comercial, s'han seguit unes pautes i no s'han superat determinats límits. L'activitat de les biblioteques no ha d'aconseguir un rendiment econòmic, ha d'obtenir un rendiment social i cultural per a la seva comunitat.

L'impacte econòmic, social i cultural que les biblioteques públiques tenen en la comunitat és un dels aspectes que encara ha de sortir a la llum pública amb dades i indicadors. Una biblioteca pública ben dotada és sempre el centre d'un ecosistema cultural i social imprescindible que mou al seu voltant milers de ciutadans, que interactua amb les llibreries de la seva comunitat, que promociona els autors i la indústria local, que fomenta l'hàbit de lectura i que, per tant, crea opinió i reflexió entre els ciutadans –lectors reals o potencials.

D'alguna manera, les biblioteques públiques orienten els gustos i els hàbits lectors dels ciutadans amb uns objectius completament diferents dels interessos comercials i per tant garanteixen la pervivència d'aquest equilibri entre valors econòmics i socials.

4. Quins són els nostres lectors? Què llegeixen?

Però... qui són els nostres lectors? Quan es parla del «lector» a les biblioteques públiques tenim clar que no es tracta d'una massa amorfa ni anònima. Ben al contrari, els lectors són persones, cadascuna amb un món emocional i vital propi i amb gustos individualitzats; i sabem que l'aproximació al llibre respon a interessos molt heterogenis, igual que passa amb els compradors que entren en una llibreria.

En la biblioteca pública mantenir l'equilibri diari implica acceptar i treballar cada dia amb una simultaneïtat d'escenaris, ja que es continua atenent al lector tradicional i també a les noves tipologies sorgides de les successives transformacions socials, econòmiques i culturals de la nostra època.

Parlarem doncs dels lectors des de l'òptica d'una biblioteca pública. Qui són? Què ens demanen per llegir? Amb quines necessitats i expectatives arriben a una biblioteca pública?

El lector de llibres ha estat i encara és el públic més fidel d'una biblioteca actualment ja convertida en una mediateca, en la qual s'atén quotidianament a milers de ciutadans que fan un ús divers d'aquest espai públic, més enllà de la lectura.

The concept of «reader» is in itself multidimensional, since it can be defined from very different and dynamic perspectives, because it has evolved over time. For example, we are currently immersed in a multicultural and technologically globalised society that has given rise to two types of readers with specific needs that were unknown until recently:

Firstly, *readers who belong to other cultures,* with reading requirements in their own language, the presence of whom has dramatically increased the interest in learning languages and has increased the reading material relating to travel and different cultures.

Secondly, *virtual readers,* people who are accustomed to accessing information via the Internet: who demand quick information that has already been summarised and selected. They arrive at the library requesting and expecting to obtain information that is fully «encapsulated» and tailored to their needs.

Thus, when we talk about «readers», we are not talking about a theory or a generalisation. Readers are highly diversified, each one with specific needs and expectations, and, what is more, in continual transformation.

The day to day work of the library involves maintaining the balance between the different perceptions and demands of readers, as well as knowing how to advise each one according to their profile.

In order to obtain detailed knowledge of the readers of a country, region, city or neighbourhood, it is necessary to carry out a detailed study and a correct segmentation. Public libraries increasingly work with segmentation as a tool because it helps us establish what the priorities really are for a specific sector of readers.

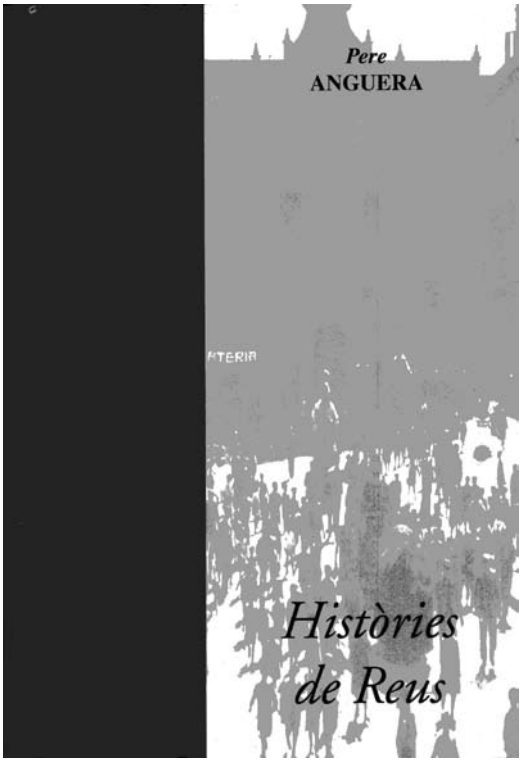

The segmentation of readers in public libraries is also an essential tool for planning and establishing the policy for creating and maintaining the collection. It also helps establish better librarian-reader interaction, since readers are increasingly appreciative of not being treated anonymously and for the message to be as personalised as possible. And, evidently, we do not communicate with a teenager and an elderly person in the same manner.

Each segment of the population uses the library in a very different way and with different expectations and has very different perceptions and demands, both in terms of reading habits and conduct. For example, silence and flexibility do not mean the same for a teenager and for an adult, or for a mother who uses the service with her small child or for a student.

In the same way, reading tastes are highly varied and the result of many intersections and influences. At public libraries we respond to these reading requirements, which have usually been identified previously in the commercial circuit and satisfied by publishing production.

An example of a segment with specific needs is that of young mothers with small children who seek self-help books in relation to their everyday lives, relationships with their partner, the care and education of their children, etc. This segment is also a major consumer of magazines.

Another example is the segment of young people who read fantastic literature, which is also influenced by cinema. This segment of readers is also a major consumer of comics, computer books and new technologies.

Consequently, the commercial aspect of the *book chain* influences the type of reading material that is requested at the library. The prime example of this influence is the user that is basically and almost exclusively a consumer of best-sellers and mediatic books. On many occasions such users arrive at the library asking for a specific title or author because they have been told about the book, or it has been featured on TV, etc. If a good librarian-reader interaction is established, on many occasions such readers will not remain at this initial reading level and will accept recommendations and guidance adapted to their profile and tastes and diversify their demand. On other occasions, the reader will remain loyal to an author or a specific genre without wishing to change.

Reading is often employed as a synonym of narrative, but in truth another type of book is becoming highly sought-after: informative non-fiction. Its growth in demand is often due

El concepte «lector» és en si mateix multidimensional, perquè pot definir-se des d'òptiques molt diferents i dinàmiques, perquè evoluciona amb el temps. Per exemple, actualment estem immersos en la societat multicultural i globalitzada tecnològicament que ha fet sorgir dos tipus de lectors i de necessitats especifiques que fins fa poc temps eren pràcticament desconeguts:

En primer lloc, els *lectors que pertanyen a altres cultures,* amb necessitats de lectura en la seva pròpia llengua; la presència dels quals també ha potenciat extraordinàriament l'interès per l'aprenentatge de llengües i ha fet augmentar les lectures sobre viatges i cultures diverses.

En segon lloc, els *lectors virtuals,* aquelles persones que estan acostumades a accedir a la informació per internet; que demanen una informació ràpida, ja sintetitzada i seleccionada. Arriben a la biblioteca sol·licitant i esperant obtenir una informació totalment «encapsulada» i a mida.

Així doncs, quan parlem de «lectors» no parlem d'una teoria o d'una generalització. Hi ha una gran diversificació dels lectors, cadascun amb necessitats i expectatives específiques i, a més, en contínua transformació.

El treball diari d'una biblioteca passa per mantenir l'equilibri entre les diferents percepcions i demandes dels lectors així com per saber orientar a cadascú segons el seu perfil.

Per conèixer a fons els lectors d'un territori, comarca, ciutat o barri, cal fer un estudi ampli i procedir a una correcta segmentació. A les biblioteques públiques cada cop més es treballa amb la segmentació com a eina perquè ens ajuda a establir el que realment és prioritari per a un sector de lectors en concret.

La segmentació de lectors a les biblioteques públiques també és una eina bàsica per a la planificació i per a establir la política de creació i manteniment de la col·lecció. També ajuda a una millor interrelació bibliotecaris-lectors perquè cada vegada més el lector agraeix que no se'l tracti anònimament i que el missatge sigui el més personalitzat possible. I, evidentment, no ens comunicarem igual amb un adolescent que amb un senyor de la tercera edat.

Cada segment de població utilitza la biblioteca de forma molt diferent i amb diferents expectatives i té unes percepcions i unes demandes molt diferents, tant en hàbits de lectura com en comportaments. Per exemple, el silenci i la flexibilitat no signifiquen el mateix per a un adolescent que per a un adult, o per a una mare que utilitza el servei amb el seu fill petit que per a un estudiant.

De la mateixa forma, els gustos sobre lectures són molt variats i són resultat de moltes interseccions i influències. A les biblioteques públiques responem a aquestes necessitats de lectura que normalment ja han estat identificades anteriorment en el circuit comercial i satisfetes per la producció editorial.

Un exemple de segment amb necessitats específiques és el de les mares joves amb fills petits que busca llibres sobre autoajuda en relació amb la seva vida quotidiana, relacions amb la parella, sobre cura i educació dels fills, etc. Aquest segment és també gran consumidor de revistes.

Un altre exemple és el segment de joves que llegeix sobretot literatura fantàstica, influenciat també pel cinema. Aquest segment de lectors és gran consumidor de còmics i també de llibres d'informàtica i noves tecnologies.

Així, la vessant comercial de la *cadena del llibre* influeix en el tipus de lectura que es demana a la biblioteca. El paradigma d'aquesta influència és l'usuari que és consumidor bàsicament i quasi únicament de *best-sellers* i de llibres mediàtics. En moltes ocasions aquest usuari arriba a la biblioteca sol·licitant una obra o autor en concret perquè li han parlat del llibre, o ha sortit a la TV, etc. Si s'estableix una bona interrelació bibliotecari-lector, en moltes ocasions aquest lector no es queda en aquest primer nivell de lectura i accepta recomanacions i orientacions adaptades al seu perfil i als seus gustos i diversifica la seva demanda. En altres ocasions, el lector romandrà fidel a un autor o a un gènere determinat sense voler variar.

Moltes vegades s'utilitza la lectura com a sinònim de narrativa, però la veritat és que de mica en mica està sorgint un tipus de

to the fact that its authors are usually known and media personalities and because such books a strongly promoted commercially, which has led to them sharing centre stage with narratives or novels as essential reading material.

Another example of the commercial influence in reading material requested at public libraries is the *cinema-literature* interrelation. Major film releases give rise to huge demand at the library for *Harry Potter, The Lord of the Rings* or *Eragon*. In general users want to read the book because they liked the film and they will read all the volumes in the collection, and even other books by the same author, but if they are not available they will rarely be guided towards borrowing another type of book.

Lifestyle habits also influence the type of reading material asked for. For example, the increase in regular travel has been accompanied by a need to discover different worlds and cultures: books about Rome, Egypt and exotic cultures and also the need and curiosity to learn other languages, apart from English, as a means of communication. There is also great demand for and constant growth in the travel and tourist guides section.

Another influence of lifestyle habits on reading can be seen in the difficult transition from adolescent reading to adult reading. When people become adults, work and family commitments lead to a tendency not to use the library as much. It seems that there is a point in somebody's life when they say that «they have no time to read». After a while, these people usually return to the library accompanied by their small children, and start using the library again and re-enter the world of books and introduce their children to it.

The public library not only responds to reading needs but also maintains a policy of diffusing and promoting books and reading, in accordance with its social aims of providing a public service. Such aims do not always coincide with the commercial reading trends of the moment. Therefore, for public libraries it is essential to promote the local publishing industry, the diffusion and projection of local authors, cooperation with bookshops and the promotion of shopping locally, collaborating in the cultural and social events of its region by providing information and preparing thematic guides, reading proposals and specific themes related to whatever is important in its community, the treatment of reading material that helps generate social harmony, the defence of human rights, environmental sustainability and a long etcetera. Such issues are often not commercial priorities, yet often allow the reader to discover works and authors that would go completely unnoticed were it not for the library.

Furthermore, the public library complements the commercial circuit and its collection does not respond to commercial but to technical and coherent criteria, since one of its aims is to be a record of humanity, with particular regard to everything that refers to its community, and as a consequence it works transversally with local information and publications. These are items that have to be promoted and conserved beyond their limited commercial stock life in a bookshop.

Readers know that at the library they will always find a type of book that there is no longer any interest in maintaining within the commercial circuit.

In recent years, our country has experienced a true resurgence in public libraries and socialisation with regard to books and reading. There has been an extraordinary increase in activities to encourage reading, aimed at both adults and children. These are activities within this spirit of equilibrium and of working to equip the community with values that will make it fairer, more supportive and cohesive.

Among a mediatic, technological and virtual society, book clubs and activities based on books in the style of literary salons of the 18th century, public libraries are becoming increasingly important.

We have presented a brief overview of the world of reading and of readers from the perspective of the public library and its function as an intermediary in the author-reader relationship. For a library, the user is its *raison d'être*, and its principle function is to know how to put readers in touch with the books they request or require.

We are aware that not all users of public libraries are readers. Increasingly, today's public library is a hybrid library with the presence of both galaxies: the printed and the multimedia galaxy, and takes the form of a true media centre. However, in this new public library, the book and the reader remain the most important elements that the library interrelates, the true protagonists and beneficiaries and its *raison d'être* in public service terms.

lectura molt sol·licitada: l'assaig divulgatiu. Aquesta demanda creixent sovint es deu al fet que els seus autors són personatges coneguts i mediàtics i que hi ha una potent promoció comercial al voltant d'aquest tipus de llibre, la qual cosa fa que cada vegada més comparteixi protagonisme amb la narrativa o la novel·la com a lectures bàsiques.

Un altre exemple de la influència comercial en la lectura que es demana a les biblioteques públiques és la interrelació *cinema-literatura*. Les grans estrenes de cinema provoquen un allau de demandes a la biblioteca de *Harry Potter*, *El senyor dels anells* o d'*Eragon*. En general volen llegir el llibre perquè la pel·lícula els ha agradat i llegiran tota la saga de volums de la col·lecció, i fins i tot altres llibres del mateix autor/a, però si no els troben disponibles molt rarament es deixen orientar per dur-se en préstec un altre tipus de lectura.

Els hàbits de vida també influeixen en el tipus de lectura sol·licitada. Així per exemple, l'augment de l'hàbit de viatjar ve acompanyat per una necessitat de conèixer altres móns i cultures: lectures sobre Roma, sobre Egipte, sobre cultures exòtiques i també necessitat i curiositat per conèixer altres llengües, més enllà de l'anglès, com a llengua d'intercanvi. També hi ha una gran demanda i un constant creixement en la secció de guies de viatge i guies turístiques.

Una altra influència dels hàbits de vida en relació amb la lectura es nota en la dificultat del pas del segment jove a la lectura d'adults. En el moment d'integrar-se en la vida d'adults, laboralment i familiarment es produeix un cert buit en la utilització de la biblioteca. Sembla que en general hi ha un moment en la vida de la persona que declara «no tenir temps per llegir». Passat un temps, aquestes persones solen retornar a la biblioteca acompanyats dels seus fills petits, utilitzen novament la biblioteca i tornen a introduir-se en el món de la lectura i hi introdueixen els seus fills.

La biblioteca pública no respon únicament a unes necessitats de lectura sinó que manté una política de difusió i promoció pròpia del llibre i de la lectura, que és conseqüent amb els seus objectius socials de servei públic. Aquests objectius no sempre coincideixen amb les modes de lectures comercials del moment. Així, per a les biblioteques públiques, és prioritària la promoció de la indústria editorial local; la difusió i el coneixement dels autors locals; la cooperació amb les llibreries i el foment del comerç local; la col·laboració en els esdeveniments culturals i socials del seu territori mitjançant l'aportació d'informació i de l'elaboració de guies temàtiques; la proposta de lectures i temes específics referents a allò que és important en la seva comunitat; el tractament de lectures que ajudin a la cohesió social, a la defensa dels drets humans, a la sostenibilitat del medi ambient i un llarg etcètera. Són temàtiques que de vegades no són prioritàries comercialment, però afavoreixen que en moltes ocasions, el lector s'apropi a obres i a autors que sense la biblioteca haurien passat completament desapercebuts.

A més, la biblioteca pública es complementa amb el circuit comercial i la seva col·lecció no respon a criteris comercials sinó tècnics i de coherència, perquè un dels seus objectius és el de ser memòria de la humanitat, molt especialment en tot el que es refereix a la seva comunitat, i per tant treballa transversament amb la informació i les publicacions d'àmbit local. Aquestes són les que s'han de promocionar i conservar més enllà de la escassa vida comercial dels estocs de llibreria.

El lector sap que a la biblioteca trobarà sempre un tipus de llibre que ja no interessa mantenir dins del circuit comercial.

Darrerament al nostre país s'està produint una autèntica renaixença de les biblioteques públiques i de la sociabilització al voltant del llibre i de la lectura. Hi ha un increment extraordinari de les activitats de foment de la lectura, adreçades tant a adults com a infants. Són activitats emmarcades en aquest esperit d'equilibri i de treball per aconseguir dotar la comunitat dels valors que la fan més justa, solidària i cohesionada.

Enmig d'una societat mediàtica, tecnològica i virtual, els clubs de lectura i les activitats al voltant del llibre a l'estil dels salons literaris del segle XVIII recobren cada cop més importància a les biblioteques públiques.

Hem fet una breu aproximació al món de la lectura i dels lectors des de l'òptica d'una biblioteca pública i de la seva funció com a intermediària en el contacte autor-lector. Per a una biblioteca, l'usuari és la seva raó de ser, i la seva funció principal és la de saber connectar el lector amb aquell llibre que demana o que necessita.

Sabem que no tots els usuaris de les biblioteques públiques són lectors. Cada cop més, la biblioteca pública actual és una biblioteca híbrida amb presència de les dues galàxies: la impresa i la multimèdia i es configura com una autèntica mediateca. En aquesta nova biblioteca pública, però, el llibre i el lector continuen sent els elements més importants que la biblioteca interrelaciona, els veritables protagonistes i beneficiaris i la seva raó de ser en tant que servei públic.

Jaume Llambrich Brull

PUBLISHING IN CATALAN IN THE CAMP DE TARRAGONA

1. The world of publishing

It was going to be an apocalypse, the end of books as we had always known them. The e-book had been born, a device that would make it possible to read and store an infinite amount of works. All around, it was claimed that in the not too distant future paper would inevitably be replaced by the screen, and that bookshops and libraries would become webpages where users would be able to download files at the touch of a button. Without opening hours, from anywhere in the world, with ease and for a small fee. But it didn't happen.

In the same way that the year 2000 was not accompanied by the thousand and one futuristic advances that had been forecast a few years previously, today we can categorically affirm that e-books have not replaced the habit of reading (and, above all, purchasing) traditional books. For the time being.[1]

However, this does not mean that there have not been major changes. In some thirty years, printing presses have changed from linotype to offset, and from the latter to digital publishing, which is now standard in most printing presses and preprinting processes. Furthermore, a significant new trend has given rise to a new way of working: in the last few decades there has been a transformation from publishing large production runs of few titles (relatively speaking) to smaller production runs of many titles.[2] And this trend has been more evident in the case of Catalan literature, given that the potential readership is not the same as for other languages. Consequently, technological change has helped optimise resources and tighten budgets.

However, the work of publishing houses has also been transformed. Publishing has gone from being a craft industry, with names and surnames (always wrapped in a cloak of cultural prestige), to become cogs in the machinery of anonymous multinationals where the only thing that seems to matter is profit, as books such as Schiffrin's *L'edició sense editors* clearly illustrate.

And the Catalan publishing industry is no exception. Small and medium-sized publishing houses have been absorbed by multinationals, even though the individual brand names of all of them have been preserved. La Magrana was bought by RBA, Columna and Destino by Planeta, and a major shareholding of Grup 62, the majority shareholding of which, until recently, was owned by "La Caixa", is now owned by Planeta and Enciclopèdia Catalana.

Conflicting views have been expressed on this latest business trend, as is the case with similar event in other markets. The range of opinions goes from the most pessimistic, owing to the cultural monopoly it implies, to the most optimistic, which believe that the combined efforts of the Catalan and Spanish publishing markets represented by these conglomerates will be highly beneficial to sales. The former view predominates among editors of smaller publishing houses, whereas the latter, just happens to be held by the directors of large companies. As always, the end result is likely to be between the two extremes, and may only be evaluated objectively over time, once we have seen the results in the medium-term. In any case, what is clear is that, in a few years' time, the publishing industry will be quite different to the one we know today.[3]

Even so, unlike in other markets, it is worth noting that the birth of large conglomerates occurred after the sector had become that «too much was being published», a situation that was being nourished by the remorseless battle to obtain a small space on

Jaume Llambrich Brull

L'EDICIÓ EN CATALÀ AL CAMP DE TARRAGONA

1. El món de l'edició

Havia de ser l'apocalipsi, la fi dels llibres tal i com sempre s'havien entès. Havia nascut el llibre electrònic, un enginy que permetia llegir i emmagatzemar infinitat d'obres. Arreu s'afermava la idea que en un futur no gaire llunyà el paper deixaria pas a la pantalla, irremeiablement, i que les llibreries i les biblioteques passarien a ser pàgines web a on l'usuari es podria descarregar els arxius instantàniament. Sense horaris, des de qualsevol punta del món, fàcilment i per un mòdic preu. Però no va ser així.

Igual que l'any 2000 no va vindre acompanyat dels mil i un avenços futuristes que es profetitzaven pocs anys enrere, avui es pot dir sense por a errar-se que els llibres en format electrònic no han substituït l'hàbit de lectura (i, sobretot, de compra) en el format tradicional. De moment.[1]

Amb tot, això no vol dir que no hi hagen hagut canvis profunds. En uns trenta anys els impressors han hagut de canviar de la linotípia a l'òfset, i d'aquí a l'edició digital, que ja marca les pautes de treball de la majoria de les impremtes i dels processos de preimpressió. A banda hi ha hagut una tendència important que ha anat imposant una nova manera de treballar: en els últims decennis s'ha passat d'editar pocs títols (relativament parlant) amb grans tiratges a editar molts títols amb un tiratge més aviat curt.[2] I esta tendència encara es marca molt més en el cas català ja que el públic potencial lector no és el mateix que en d'altres llengües. El canvi tecnològic ha ajudat, doncs, a optimitzar els recursos i a ajustar els pressupostos.

Però és que, a més a més, l'ofici de l'editor s'ha transformat. L'edició ha passat de ser un ofici artesà, amb noms i cognoms (sempre envoltats d'una aurèola de prestigi cultural), a ser una part més de l'engranatge d'anònimes multinacionals a on l'únic que aparentment importa són els beneficis, com molt bé il·lustren llibres com *L'edició sense editors*, de Schiffrin.

I la indústria editorial catalana no n'ha estat una excepció. Editorials de petit i mitjà volum han estat absorbides per multinacionals, tot i mantindre vives les marques de cadascuna. La Magrana ha estat comprada per RBA, Columna i Destino per Planeta, i una part molt important de les accions del Grup 62, fins fa poc majoritàriament en mans de "La Caixa", ha passat a Planeta i a Enciclopèdia Catalana.

Sobre este darrer moviment empresarial hi ha hagut disparitat d'opinions, igual que ha succeït amb casos similars en d'altres mercats. La gamma d'opinions va des de la més pessimista, a causa del monopoli cultural que suposa; fins a la més optimista, que creu que la suma d'esforços del mercat editorial català i castellà que representen estes conglomeracions serà altament positiva per a les vendes. La primera visió predomina entre els editors de les editorials d'una mida més aviat reduïda, mentre que la segona, casualment, ho fa entre els directius de les grans empreses. Segurament al final, com sempre, quedarà un terme mitjà, que només amb el pas del temps es podrà avaluar objectivament, després de comprovar els resultats a mitjà termini. En qualsevol cas, el que és evident és que d'aquí uns anys el panorama editorial serà ben diferent del que actualment vivim.[3]

Tot i així, a diferència d'altres mercats, cal apuntar que el naixement de grans conglomerats ha estat posterior a la presa de consciència del sector «que s'editava massa», situació que es retroalimentava en la despietada guerra per aconseguir un efímer espai destacat en la taula de novetats editorials de les llibreries[4] i que va arribar a crear una sensació de crisi al sector.

the new titles table in bookshops,[4] which led to a sensation that the sector was in crisis.

It is also worth noting that many publishing houses based in Catalonia, which until recently have only published in Spanish, have now begun to publish titles and collections in Catalan, having become aware of a market segment they had ignored in the past and which can increase revenue considerably. Good examples of this are Random House Mondadori with the Rosa dels Vents collection, Anaya with Càlam or Tusquets with l'Ull de Vidre.

Another factor that has increased the total number of titles published is self-publishing. Although there have always been authors who have published their own works, technological advances have reduced the cost of short production runs, and this has increased the number of self-published works in recent years, above all because of the facilities offered by many companies.[5]

Finally, we should mention the proliferation of Catalan literary awards that offer the prize of publishing the work. While the period of recovery of Catalan culture and language was an important factor for publishing in Catalan, after so many years this trend cannot be justified by claiming that there is a lack of capital investment in titles written in Catalan. Instead we should think that the creation and maintenance of a literary award has, for many institutions, become the only way of promoting literary creation.

But has this new panorama affected publishing houses that are geographically located a long way from the centre of the Catalan publishing network? We are making gradual progress.

2. Publishing in the Camp de Tarragona

Taking as a reference the *Kesse* special edition dedicated to Catalan literature in the Camp de Tarragona, published ten years ago, there has been a clear out of the titles published in Catalan in the province of Tarragona from 1996 to 2006 appearing on the online database of the Spanish ISBN Agency.[6] It is evident that books have been published without this identification number,[7] yet in spite of the fact that we are starting with data that does not entirely reflect the real situation, the comparative results that we can extract are representative of the overall situation.

With regard to the regional area of the sample we have chosen the province of Tarragona because although it is possible to make a geographical division into the *Camp de Tarragona* and *Terres de l'Ebre* regions, such a division cannot be represented directly in the publishing world. The reason is that publishing houses of the Camp de Tarragona have considered the works of authors and institutions of the Terres de l'Ebre region as part of their own geographical publishing region.

2.1 Private publishing houses

Below, we will consider in detail the evolution of titles in three private publishing houses: Edicions El Mèdol, Cossetània Edicions and Arola Editors (from the year of entry in the publishing market). Although other publishing houses exist, the volume of titles they publish bears no comparison to the quantity published by these three (more than 54% of the total number of books published during the period 1996 to 2006) or, for the time being, the length of time they have been involved in publishing.

Although they are not treated individually, there are three private initiatives in Catalan worthy of mention: Silva Editorial[8] in Tarragona, Pragma Edicions[9] in Reus and Aeditors[10] in Perelló.

2.1.1 Edicions El Mèdol

Located in Tarragona, Edicions El Mèdol is the doyen of publishing house in the Camp de Tarragona. In the article by Josep Bargalló[11] in the special edition of *Kesse* ten years ago it appeared as the most important (and virtually the only) private initiative with sufficient drive and ambition within the Catalan speaking regions.

However, the passing of time and market conditions have caused Edicions El Mèdol to concentrate its efforts on a single range of publications. Thus, it has gone from publishing books of all genres (in particular gastronomy and romantic literature, among others) to publishing solely titles related to popular and traditional Catalan culture. This strategy explains the decrease in the number of titles published in recent years, although it also implies a greater degree of loyalty among a specific number of readers and the survival of the business in the long term.

A més a més, cal apuntar que moltes empreses amb seu a Catalunya, que fins fa poc només editaven en llengua castellana, han començat a editar títols i col·leccions en català, ja que han vist que existeix una quota de mercat que havien ignorat tradicionalment i que aporta uns beneficis gens menyspreables. En són un bon exemple Random House Mondadori amb la col·lecció Rosa dels Vents, Anaya amb Càlam o Tusquets amb l'Ull de Vidre.

Un altre ingredient que ha fet augmentar la suma de títols és l'autoedició. Tot i que sempre hi ha hagut autors que s'han editat les seues pròpies obres, el salt tecnològic ha comportat l'abaratiment de les despeses en tiratges curts, i això ha provocat que el nombre de títols autoeditats estiga augmentant considerablement estos darrers anys, sobretot gràcies a les facilitats que ofereixen moltes empreses.[5]

Finalment, cal afegir la proliferació de premis literaris en català que tenen com a guardó la publicació de l'obra. Si bé en el moment de la represa cultural i lingüística catalana foren un factor important per a l'edició en català, al cap de tants anys esta tendència no es pot justificar dient que hi ha una mancança d'inversió de capital en títols escrits en català. Més aviat hauríem de pensar que la creació i el manteniment d'un premi literari s'ha enquistat en moltes institucions com l'única manera de promoure la creació literària.

Però, tot este nou panorama, ha afectat les editorials que es troben situades geogràficament lluny del centre de l'entramat editorial català? Anem a pams.

2. L'edició al Camp de Tarragona

Prenent com a referència temporal el monogràfic de *Kesse* publicat fa deu anys dedicat a la literatura catalana al Camp de Tarragona, s'ha fet un buidatge dels títols publicats en català que apareixen a la base de dades en línia de l'Agència Espanyola de l'ISBN[6] a la província de Tarragona des del 1996 fins al 2006. És evident que hi ha llibres editats sense este número identificatiu,[7] però tot i que partirem d'unes dades que no es corresponen exactament a la realitat, els resultats comparatius que en podrem extraure seran representatius de la situació global.

Pel que fa a l'àmbit territorial de l'escandall s'ha optat per la província de Tarragona perquè, tot i que la província es pot dividir geogràficament en les regions del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, esta divisió no es pot representar directament en el camp editorial. La raó és que les empreses del Camp de Tarragona tradicionalment han assumit les obres dels autors i de les institucions de les Terres de l'Ebre com a part del seu àmbit editorial geogràficament proper.

2.1 Les editorials privades

Tot seguit passarem a veure amb detall l'evolució de títols de tres editorials privades: Edicions El Mèdol, Cossetània Edicions i Arola Editors (per any d'aparició al mercat editorial). Tot i que actualment existeixen altres editorials, el volum de títols que publiquen no es pot comparar al que mouen entre estes tres (més del 54% del total de llibres editats en el període que va de 1996 a 2006) ni tampoc, de moment, al temps que fa que s'hi dediquen.

Entre les iniciatives privades en català que, tot i no tractar-les individualment, cal destacar, n'apuntem tres: Silva Editorial[8] a Tarragona, Pragma Edicions[9] a Reus i Aeditors[10] al Perelló.

2.1.1 Edicions El Mèdol

Situada a Tarragona, Edicions El Mèdol és la degana de les editorials del Camp. En l'article de Josep Bargalló[11] al monogràfic de *Kesse* de fa deu anys apareixia com la més important (per no dir gairebé l'única) de les iniciatives privades amb empenta i projecció suficients arreu del territori dels Països Catalans.

El temps i les conjuntures del mercat, però, han fet que Edicions El Mèdol centrés els seus esforços en una sola línia editorial. Així, de publicar tota classe de gènere de llibres (a destacar la gastronomia i la literatura rosa, entre d'altres) ha passat a editar només títols relacionats amb la cultura popular i tradicional catalana. Esta estratègia explica la davallada en el nombre de títols d'estos darrers anys, tot i que també implica una major fidelització d'una quota de lectors específica i la pervivència del projecte a llarg termini.

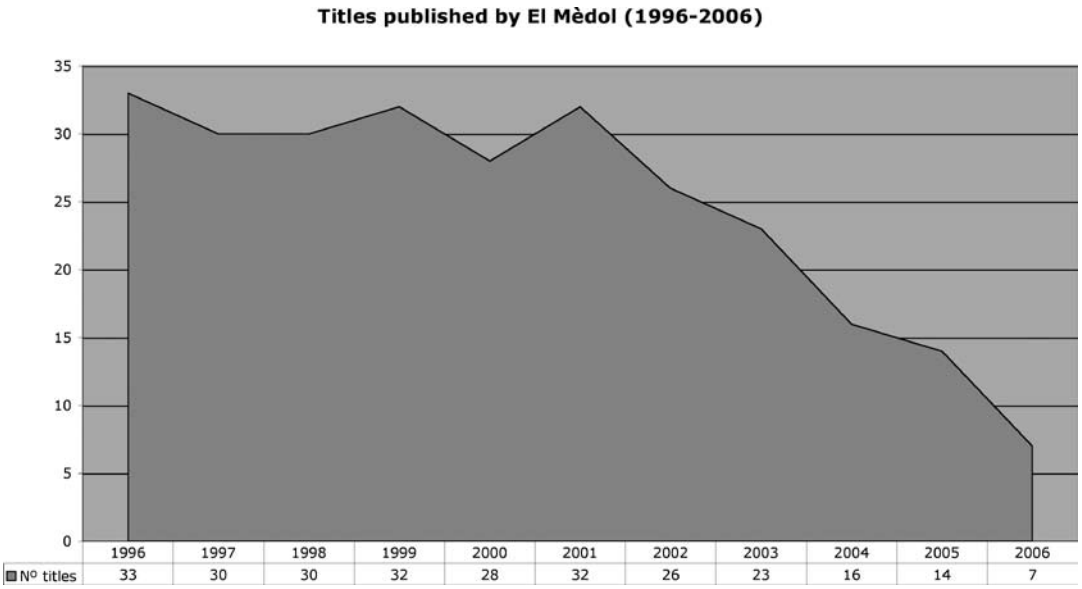

The average number of titles published each year during the period 1996-2006 is 24.6, quite a respectable figure, even if it is forecast that this average will be maintained or fall owing to the new publishing policy it is adopting, focused on publishing quality titles within a very specific area of culture.

2.1.2 Cossetània Edicions

In 2006 Cossetània Edicions celebrated its tenth anniversary. It did so with an event held in the capital of Catalonia, Barcelona, which is indicative of the general scope of its publications, despite being based in Valls.

Although its early publications focused on the local environment (and it continues to publish such works) and on a range of publications on rambling, the evolution of its publishing strategy has seen it move into other areas such as gastronomy (the «Àvia Remei»[12] factor is quite impressive if we consider the size of this publishing house) and narrative (publishing authors who do not usually appear in the catalogues of major publishing houses).

A project worth monitoring closely in the coming years is the Lectio brand of Spanish titles (which explains the apparent stagnation in production of recent years). Cossetània is doing the inverse of major publishing houses and has started translating its Catalan works into Spanish. Could this be a way for small Catalan publishing houses to guarantee economic viability? What is certain is that Catalan publishers have taken note of the project.

The average number of titles published during the period 1996-2006 is 46.5. It is, by far, the private publishing house that has published the most during the period

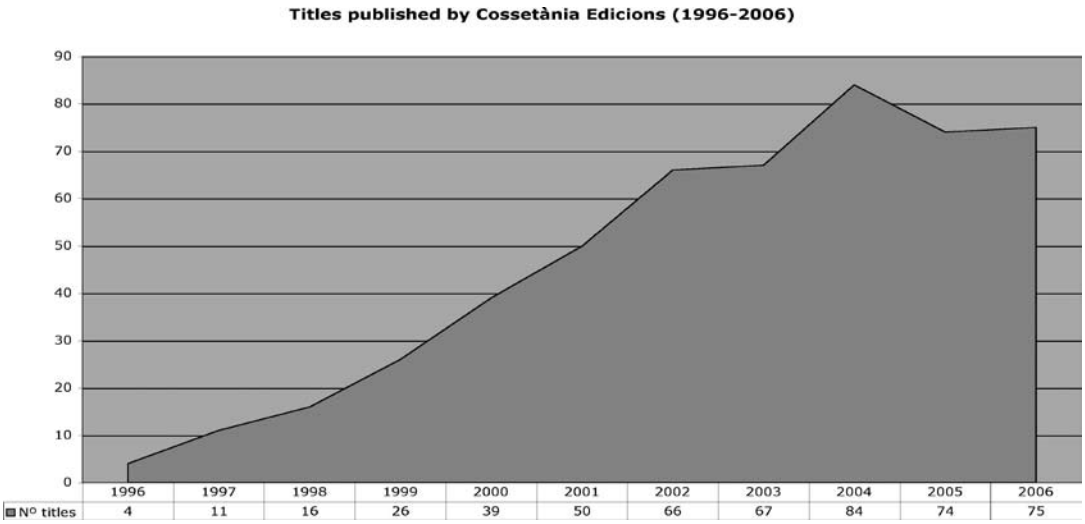

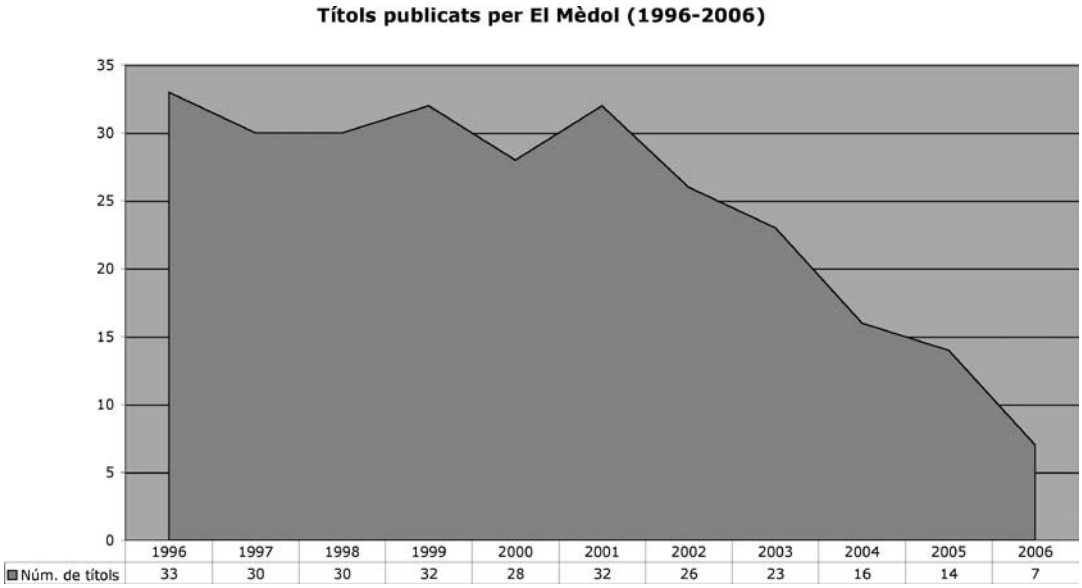

La mitjana de títols editats per any en el període 1996-2006 és de 24,6 títols, una xifra gens menyspreable, tot i que cal preveure que en els propers anys esta mitjana es mantinga o disminuïsca a causa de la nova política editorial que segueixen, centrada en editar títols de qualitat en un àmbit molt específic de la cultura.

2.1.2 Cossetània Edicions

Tot just al 2006 Cossetània Edicions va complir deu anys d'existència. Hi ho va fer amb una festa a la capital de Catalunya, a Barcelona, indicatiu de la projecció generalista de les seues publicacions tot i tindre la seu a Valls.

Tot i que es va iniciar en publicacions d'àmbit local (que mai ha deixat d'editar) i en una línia de publicacions de l'àmbit de l'excursionisme, l'evolució de l'estratègia de l'editorial els ha portat a altres àmbits com la gastronomia (el factor «Àvia Remei»[12] és impressionant si pensem en les dimensions de l'editorial) i a la narrativa (publicant autors que no s'acostumen a trobar en els catàlegs de les grans editorials).

Un projecte a seguir de ben a prop en els propers anys és el segell en castellà Lectio (i que explica l'aparent estancament de la producció dels darrers anys). Cossetània està realitzant el procés invers al de les grans editorials i ha començat a apostar per la traducció en castellà de les seues obres catalanes. Pot ser un dels camins per assegurar la viabilitat econòmica de les petites editorials catalanes? El que és segur és que els editors catalans prendran nota del projecte.

La mitjana de títols editats per any en el període 1996-2006 és de 46,5 títols. És, de llarg, l'editorial privada que més ha publicat

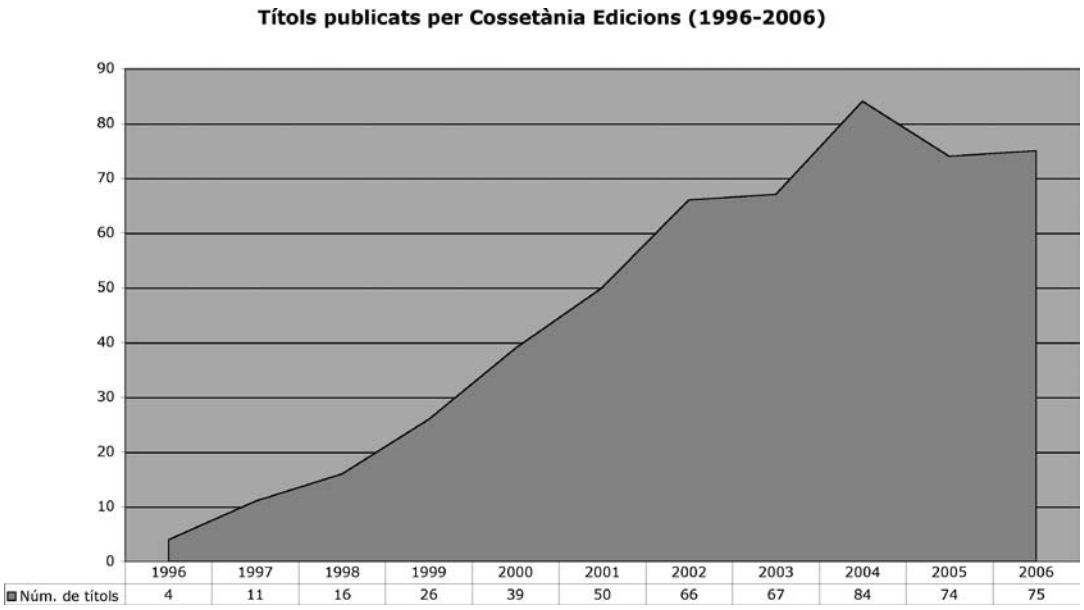

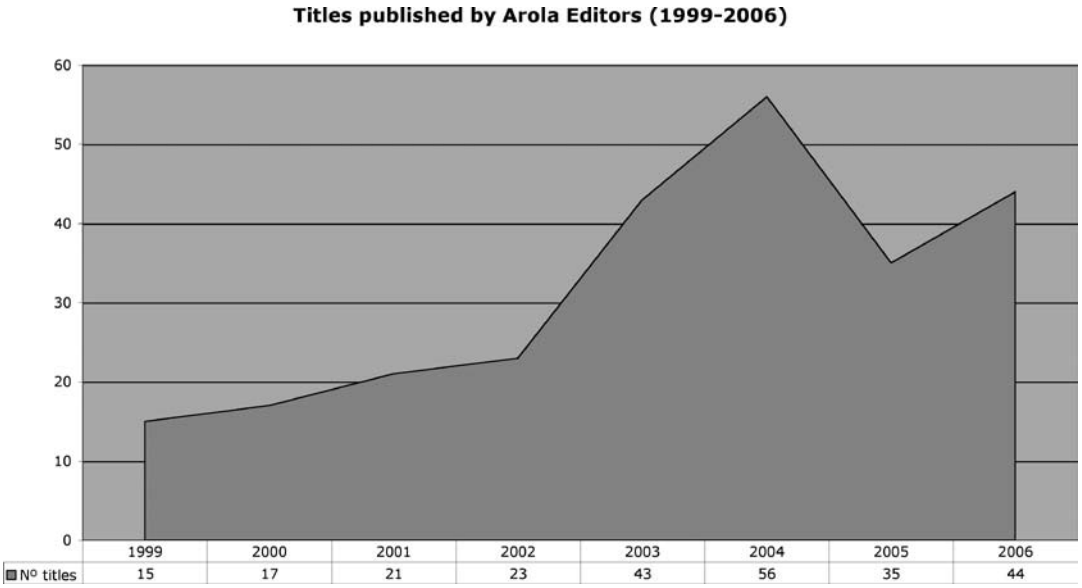

analysed and is also the publishing house in the Camp de Tarragona with the greatest projection in Catalan language thanks, among other things, to the sales success of some of its titles.

2.1.3 Arola Editors

Founded in 1999 under the auspices of a printing press, Arola Editors is the publishing house in the city of Tarragona that currently publishes the most.

Although it has not moved away from local and narrative publications, it has concentrated its efforts on collections of drama and poetry (it owns the publishing rights of Gent del Llamp,[13] for example). This means that its impact on the publishing market outside of the Camp de Tarragona is smaller (owing to the lower impact of such genres within the market), however the painstaking manner in which its books are published (in poetry verse is combined with pictorial works) has made it a widespread reference of quality and this is recognised every time there is a review of Catalan publishing houses.

The average number of titles published during the period 1999-2006 was 31.7 and the trend suggests that this average will continue to rise in the coming years.

2.2 Titles published and publishers during the 1996-2000 period

During the period analysed the number of titles published in provincial terms has continued to rise: increasing from 95 titles in 1996 to 215 in 2006. There has only been one downturn, in 2005, when 64 fewer titles were published than the previous year (from which a recovery is now taking place). An explanation for this lies in the self-regulation of the publishing sector with regard to new titles (which we referred to earlier), which in Catalonia occurred in 2004. It seems that the measure has had a concentric effect since Pagès Editors, of Lleida, experienced a similar evolution during this period.[14]

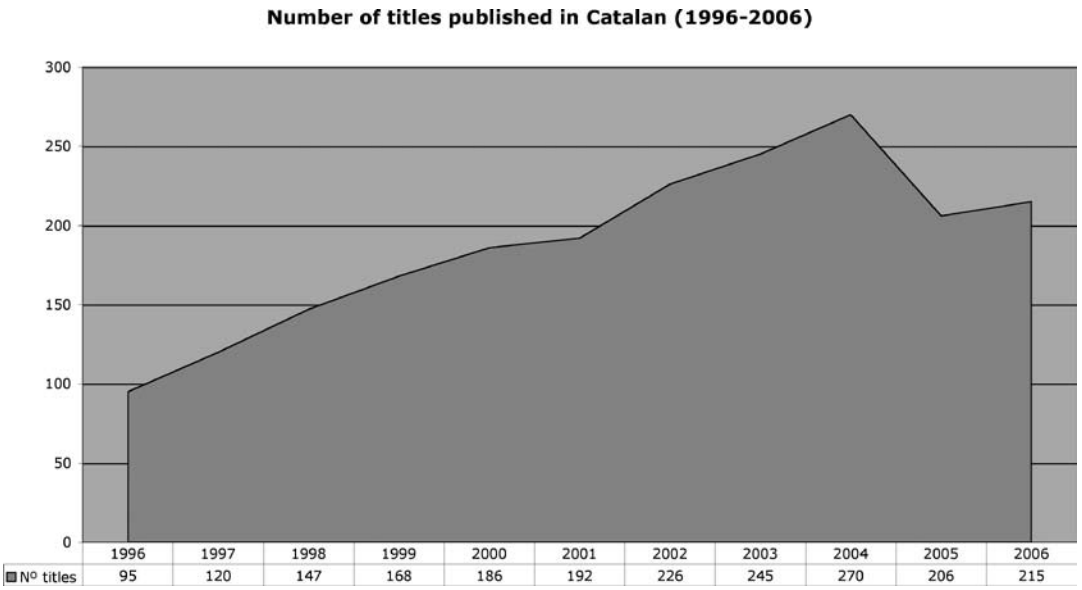

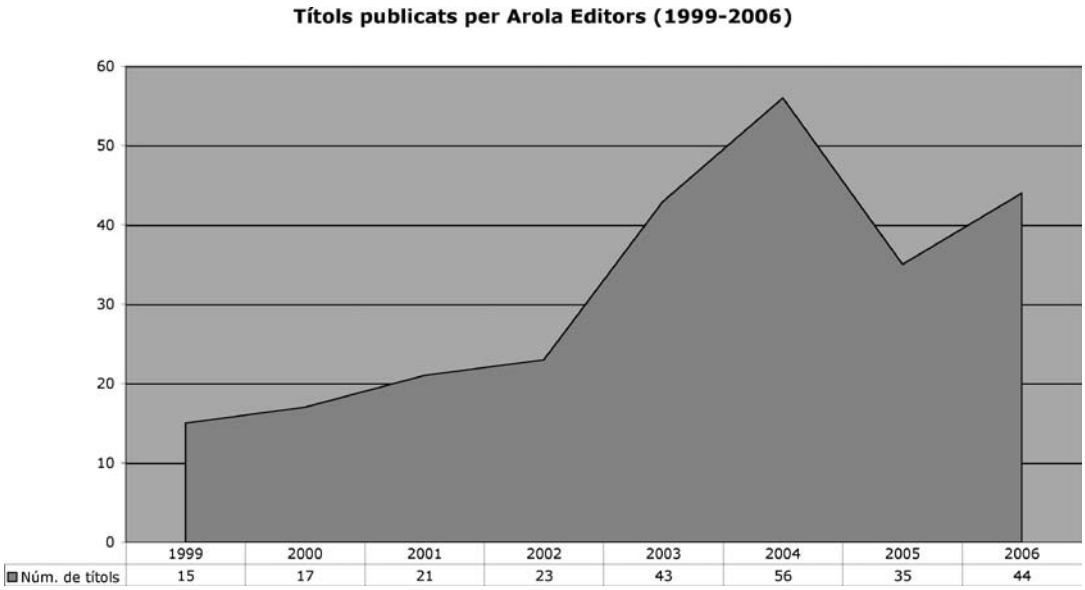

en el període analitzat i també és l'editorial del Camp que té una major projecció arreu del domini lingüístic català gràcies, entre altres aspectes, a l'èxit de vendes d'alguns dels seus títols.

2.1.3 Arola Editors

Nascuda el 1999 sota els auspicis d'una impremta, Arola Editors és l'editorial de la ciutat de Tarragona que més publica en estos moments.

Tot i que no deixen de banda publicacions d'àmbit local i de narrativa, han centrat els seus esforços en col·leccions de teatre i poesia (es va quedar amb els drets d'edició de les publicacions de la Gent del Llamp,[13] per exemple). Això fa que fora del Camp la seua incidència en el mercat editorial sia menor (a causa de la menor incidència en el mercat d'estos gèneres), però l'acurada edició que fa dels seus llibres (en poesia combinen versos i obres pictòriques) fa que s'haja erigit en una referència de qualitat arreu i que es tinga en compte cada volta que es fa un repàs a les editorials catalanes.

La mitjana de títols editats per any en el període 1999-2006 és de 31,7 títols i la tendència indica que en els propers anys esta mitjana pot seguir augmentant.

2.2 Títols publicats i editors de 1996 a 2006

En el període analitzat la tendència del nombre de títols publicats no ha parat de créixer a nivell provincial: s'ha passat de 95 títols al 1996 a 215 al 2006. Només hi ha un repunt negatiu, l'any 2005, en què es van editar 64 títols menys que l'any anterior (i que a data d'avui ja s'està recuperant). La raó cal buscar-la en l'autoregulació del sector editorial pel que fa a nombre de novetats (que apuntàvem en un apartat anterior), que a Catalunya es detectà al 2004. Pareix que hi haja un efecte concèntric de la mesura ja que Pagès Editors, de Lleida, també té una evolució similar en el temps.[14]

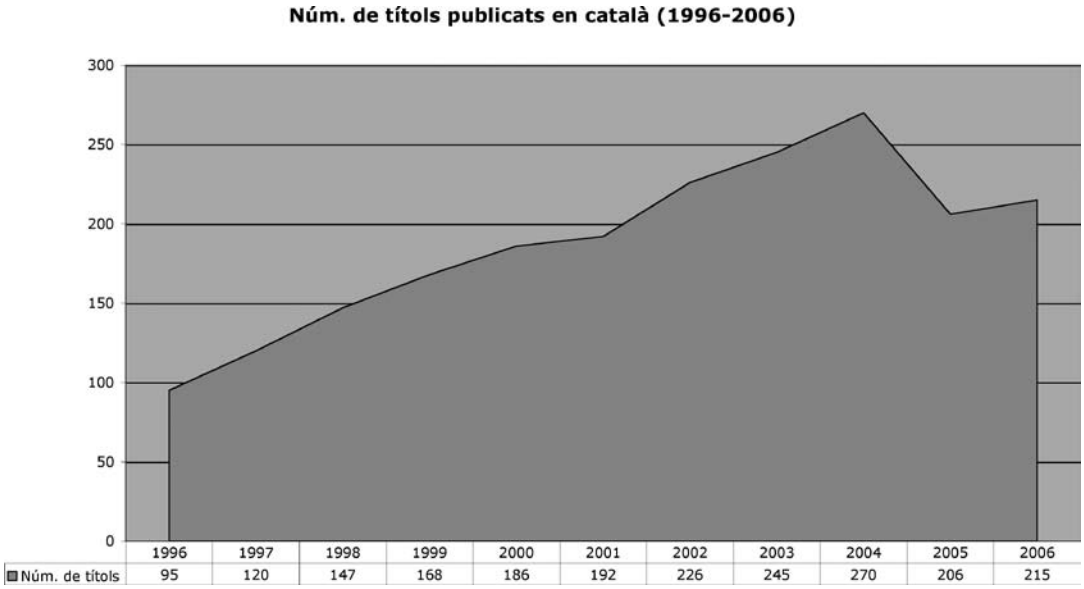

The average number of titles published during the period 1996-2006 was 188.2, of which 102.8 (over 54%) corresponded to the average of the sum of titles published by the three private publishing houses: Edicions El Mèdol, Cossetània Edicions and Arola Editors.

Now let us discuss the other publishing houses that account for the remainder of published titles. Between 1996 and 2006 a great variety of entities published books, but it should be said that the vast majority published only a few titles a year.[15]

We have classified the different entities into three groups. On the one hand, the private publishing houses, like the ones we have analysed so far. On the other hand, we have grouped together all the entities that have published titles that are related to some type of public body, such as city councils, regional councils, museums, teaching institutes or the university. And finally, we have grouped together the non-profit making associations, a group made up of entities such as study circles or institutes, reading centres or cultural associations, most of them local or regional.

Percentages of publishing houses in 1996

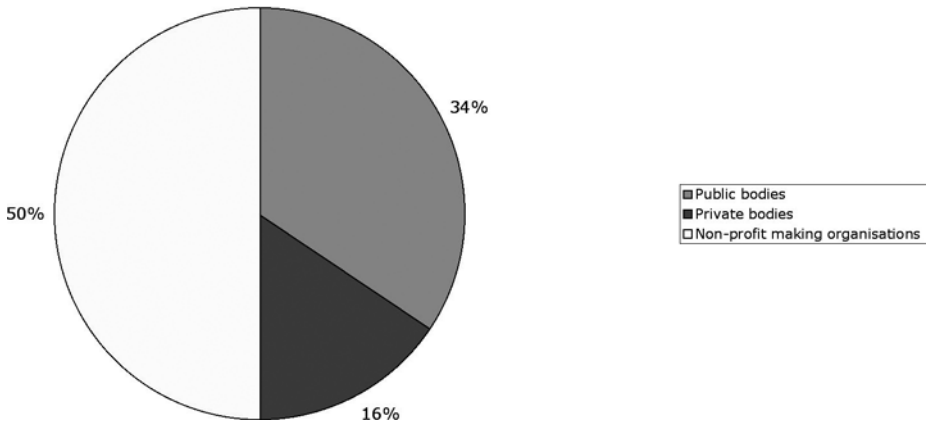

Nº of publishers in 1996	
Public bodies	11
Private bodies	5
Non-profit making organisations	16
Total	32

It is clear that the number and percentage of private publishing houses has increased throughout the period, something we should consider to be very positive, firstly because of the diversity of publications this will lead to, and secondly because it proves the sustained growth in demand in the market.

As far as the public institutions are concerned, although these are numerous, it is worth noting that they have very low levels of production (less than five titles a year), and in no case do they form part of a defined overall range of institutional publications, but instead are specific and sporadic publications. Perhaps we could except the Tarragona Studies Institute, however it is worth pointing out that since 1996, with just two titles published, it ended its publication output and its heir, Tarragona Provincial Council, basically publishes art exhibition catalogues.[16]

What is really significant is that the number of small non-profit making associations and bodies that publish works, which has not changed over the ten year period. Perhaps they do not have a large annual production (just one or two titles), yet their persistence in their task over this period cannot be denied (the majority of the local study centres that appeared on the list in 1996 also appear on the 2006 list).[17] The work of such associations (such as the Reus Reading Centre or the Guillem Oliver Historical and Social Study Circle of the Camp de Tarragona, to quote two examples) makes up for the shortcomings of the public bodies in the Camp de Tarragona in terms of publishing, and fill a void in an admirable way, particularly if we consider that most of them have rather limited finances.

With regard to university publishing, in 2006 the Rovira i Virgili University (URV) finally decided, albeit tentatively

La mitjana de títols editats per any en el període 1996-2006 és de 188,2 títols, dels quals 102,8 (més del 54%) es correspon a la mitjana de la suma de títols de tres editorials privades: Edicions El Mèdol, Cossetània Edicions i Arola Editors.

Però parlem de les entitats editores que s'encarreguen de la resta de títols publicats. Entre el 1996 i el 2006 hi ha una gran varietat d'entitats que han publicat llibres, però val a dir que la gran majoria han editat pocs títols a l'any.[15]

Hem agrupat les diferents entitats en tres blocs. Per una banda hi ha les editorials privades, com les que hem estat analitzant fins ara. Per una altra, hem agrupat totes les entitats que han editat algun títol que estan relacionades amb algun tipus d'organisme públic, com ara ajuntaments, consells comarcals, museus, instituts d'ensenyament o la universitat. I, finalment, hem ajuntat les associacions sense ànim de lucre, un conjunt variat format per entitats com cercles o instituts d'estudis, centres de lectura, o associacions culturals, la majoria d'àmbit local i comarcal.

Percentatge d'editors de l'any 1996

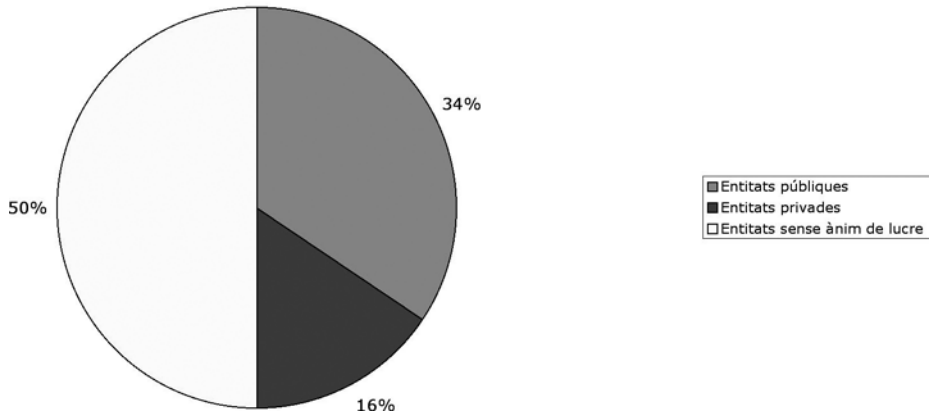

Núm. d'editors de l'any 1996	
Entitats públiques	11
Entitats privades	5
Entitats sense ànim de lucre	16
Total	32

És evident que el nombre i el percentatge d'editorials privades ha augmentat al llarg del període, fet que hem de considerar altament positiu, primer per la diversitat de publicacions que això comporta i, segon, perquè evidencia el creixement sostingut de la demanda del mercat.

Pel que fa a les institucions públiques, tot i que són molt nombroses, cal apuntar que tenen una producció molt baixa (de menys de cinc títols anuals) i que en cap cas s'emmarca en una línia global de publicacions institucionals definida, sinó que es tracta de publicacions puntuals i esporàdiques. Potser en podríem exceptuar l'Institut d'Estudis Tarraconenses, però cal apuntar que després de l'any 1996, amb tan sols dos títols, finalitzà la producció editorial i la seua hereva, la Diputació de Tarragona, bàsicament edita catàlegs d'exposicions artístiques.[16]

El que sí que és realment important és la quantitat de petites associacions i entitats sense ànim de lucre que publiquen, que no ha variat en nombre al cap d'un decenni. Potser no tenen una producció anual elevada (només un o dos títols), però la persistència al llarg del temps de la seua tasca és un fet innegable (la major part de centres d'estudis locals que apareixen l'any 1996 repeteixen en la llista del 2006).[17] La feina d'estes associacions (com el Centre de Lectura de Reus o el Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona, per posar un parell d'exemples) supleix les mancances de les entitats públiques del Camp de Tarragona en el camp editorial, i omplen un buit de manera més que digna, sobretot si pensem que la majoria tenen un finançament econòmic més aviat minso.

Pel que fa a l'edició universitària, finalment al 2006 la Universitat Rovira i Virgili

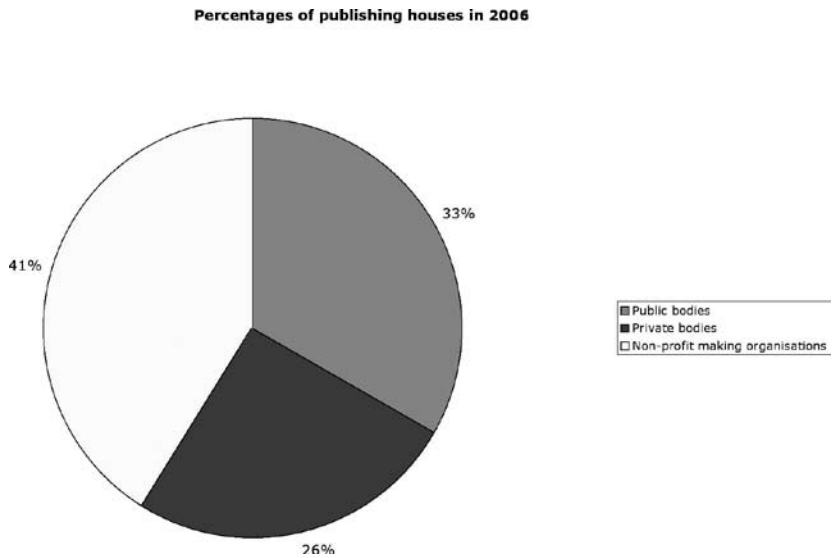

Nº of publishers in 2006	
Public bodies	13
Private bodies	10
Non-profit making organisations	16
Total	39

for the moment, to start its own range of publications, through joint publications with the private publishing houses Arola Editors and Cossetània Edicions. There is plenty of potential for works: despite being one of the Catalan universities with the highest rates of articles per lecturer,[18] it is worth noting that the majority of its output has been published in publications and journals that are external to the university. 15 years on from establishing itself as an independent body of the University of Barcelona, it still has a long way to go to reach the same level of in-house publications as that of other universities of a similar size and background, such as the University of Lleida or the Jaume I University of Castellón. In spite of everything, the outlook for the future in this regard is much brighter than it was ten years ago, and it is hoped that in the coming years the efforts that are being made now will bear fruit.

However, if the outlook is one of optimism for the university, the same cannot be said for the publications of public institutions. With some exceptions, such as the Publications of the Port of Tarragona, the outlook is bleak. And after the disappearance of the Tarragona Studies Institute (which reported to Tarragona Provincial Council), there has not been any local or provincial initiative to fill the void this has created. Only the immense and at all times voluntary work of non-profit making bodies and associations has managed to maintain output at a minimum, particularly as far as local history is concerned.

It is almost inexplicable (for want of a better word) that city councils with the economic power and cultural needs of Tarragona and Reus (and to a lesser degree Valls) do not have their own range of publications. The City Councils of Barcelona and Girona have their own publication services and Lleida City Council has produced publications through the Municipal Institute of Cultural Action. This must be due to the factor that differentiates Tarragona, since nobody seems surprised at this. The town and city councils of the Camp de Tarragona, both small and large, are accustomed to publishing books in conjunction with private publishing houses on a specific and sporadic basis; and what is acceptable and even laudable in small locations, because of a lack of resources, should not apply in large ones.

Finally, a significant statistic to bear in mind is the increase in author-publishers from 1996 to 2006, not only for the quantity this represents, but because of what this could become, since a clearly trend is now being established. In 1996 only four people on record who had published their own books and had requested an ISBN, yet in 2006 this figure had risen to eleven (an increase of 175%). It is clear that the application of new publishing technology, and the increased popularity and reduced cost of self-publishing over the last few years has had a major influence on this trend, and it is likely that this trend will increase dramatically in the years to come.

Percentatge d'editors de l'any 2006

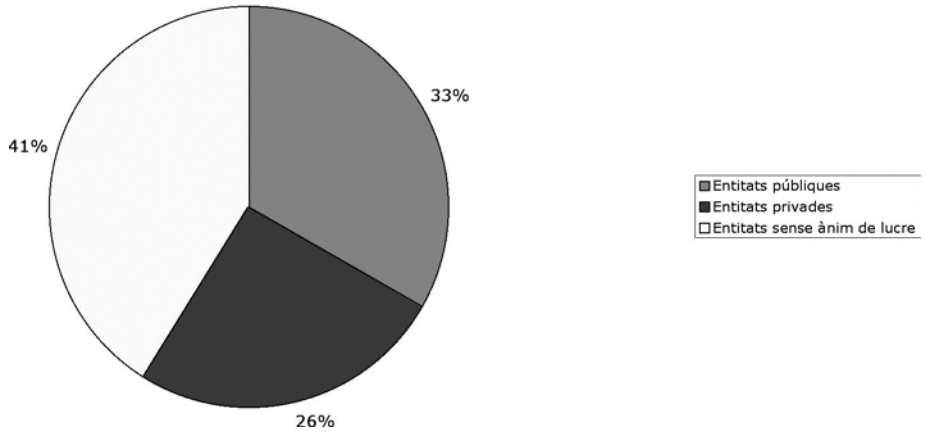

Núm. d'editors de l'any 2006	
Entitats públiques	13
Entitats privades	10
Entitats sense ànim de lucre	16
Total	39

(URV) s'ha decidit, encara que tímidament de moment, a iniciar una línia de publicacions pròpia, mitjançant coedicions amb les editorials privades Arola Editors i Cossetània Edicions. Potencial d'obres n'hi ha: malgrat ser una de les universitats catalanes amb l'índex d'articles per professor més elevada,[18] cal entendre que la major part d'esta producció ha estat publicada en editorials i revistes alienes a la mateixa universitat. Després d'haver passat 15 anys des de la seua fundació com a entitat independent de la Universitat de Barcelona, encara li resta molt de camí per fer equiparar les publicacions pròpies a les d'altres universitats de volum i trajectòria similars, com la Universitat de Lleida o la Universitat Jaume I de Castelló. Malgrat tot, el panorama de futur que s'obre en este aspecte és, i amb diferència, molt més engrescador que el que es dibuixava fa deu anys i és d'esperar que en els propers anys els esforços que s'estan duent a terme donen un bon fruit.

Però si bé en l'apartat universitari s'obren unes perspectives optimistes, no es pot dir el mateix sobre les publicacions d'institucions públiques. Amb algunes excepcions, com les Publicacions del Port de Tarragona, el panorama és desolador. A la desaparició de l'Institut d'Estudis Tarraconenses (que depenia de la Diputació de Tarragona) no hi ha hagut cap iniciativa local ni provincial que omplís el buit que es creava. Només la tasca ingent i sempre voluntariosa d'entitats i associacions sense ànim de lucre han aconseguit mantindre un mínim de producció, sobretot pel que fa a la historiografia d'àmbit local.

És gairebé inexplicable (per posar-hi algun adjectiu) que ajuntaments amb el potencial econòmic i les necessitats culturals de Tarragona o Reus (i en menor mesura el de Valls), no tinguen una línia de publicacions pròpia. L'Ajuntament de Barcelona i el de Girona tenen els seus propis serveis de publicacions i l'Ajuntament de Lleida articula la seua producció editorial mitjançant l'Institut Municipal d'Acció Cultural. Deu ser el fet diferencial tarragoní, ja que ningú se n'estranya. Els ajuntaments del Camp de Tarragona, tant els grans com els menuts, acostumen a coeditar els llibres que realitzen de manera puntual i esporàdica amb editorials privades; i el que és admissible i fins i tot lloable per manca de recursos en localitats menudes no ho hauria de ser en el cas de les grans.

Finalment, una dada important a tindre en compte és l'augment d'autors-editors del 1996 al 2006, no tant per la quantitat que representa sinó pel que pot arribar a ser ja que marca una tendència clara. Al 1996 s'hi compten quatre persones que s'han autoeditat el seu propi llibre i han demanat un ISBN, i al 2006 esta xifra ha augmentat fins a onze (hi ha un augment del 175%). És evident que l'aplicació de les noves tecnologies a l'edició, la seua popularització, i l'abaratiment de despeses amb l'autoedició que hi ha hagut estos darrers anys, han influït notablement en esta tendència que segurament no pararà de créixer exponencialment durant el propers anys.

3. An uncertain future?

Having reviewed what has happened to publishing in the Camp de Tarragona, can we say that its future is uncertain? We could say that it is as uncertain as the future of publishing in Catalan in general.

Small and medium sized publishing houses have an indisputable share of the market, and however much the large publishing houses want to absorb them, they will always resist them. For proof of this, we only need see the growth and constant evolution of their publishing activity in the Camp de Tarragona.

These «small» publishing houses can afford themselves the luxury of working independently, without the constraints of being the appendage of a Spanish business structure. The voids and publishing ranges that need to be covered allow them to defend their own values and make a clear commitment towards quality and culture, and in favour of authors and titles that may not have any place in the «large» publishing houses.

This is not to say that the products of large publishing houses are devoid of quality and culture: they are simply different publishing products. It may be viable for a small publishing house to publish a work for which a short production run and profitability in the medium or long term is forecast, whereas large publishing houses are accustomed to working with larger production runs and, above all, quick profits. In such large structures, it is said that the life of the editor lasts three years: the first year to programme the titles, the second to put them on the market and the third the check their financial viability. By contrast, in small publishing houses the editor is always the same person, in the old style, making it possible to define a clear editorial policy in the long term.

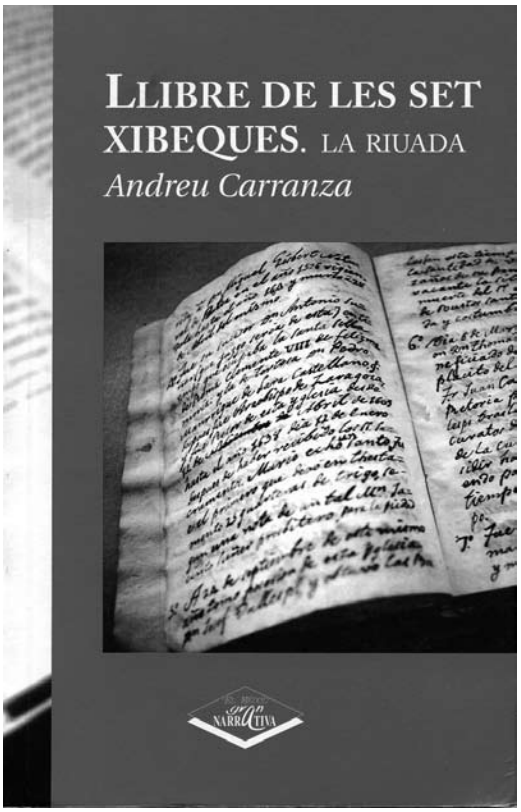

However, I do not believe that the uncertain future of the Catalan publishing world can be attributed to the immediate presence of the entrepreneurial framework. In order to guarantee the future of publishing, it is necessary to concentrate on other actors represented in the work who are not taken into account to a sufficient degree. The readers and distributors.

The normal reading language, according to the Book Reading and Purchasing Habits in Catalonia of 2006 indicates that 20.1% read in Catalan, whereas 78.7% read in Spanish (different to the 2005 figures, which were 22.1% for Catalan and 77% for Spanish).

Furthermore, a recent report commissioned by the Association of Graduates in Philosophy and Letters of Catalonia warns that the study of literature in secondary school classrooms has decreased considerably, or has disappeared in practice.[19] The problem has been aggravated in recent years by the arrival in classrooms of immigrants who do not understand Catalan, combined with a fall in the reading habits of students and a low level of Catalan among locals.

Thus, the present outlook is not very encouraging, and it is forecast that the immediate future will be even less so. Perhaps we should urgently increase reading rates in Catalan. It is clear that we have a considerable way to go if we want to do this, even if this is at the expense of direct aid to publishing houses.

The Catalans have started to build the house from the roof down (given the anomalous situation of our culture, everything has to be said), but perhaps it is time to reinforce the last base of the industry, the readers/purchasers. We need to recognise the work that is carried out by the network of public libraries, a Community ideal since the dawn of the 20th century, and which today is one of the largest in Europe in terms of extension and number. However, we need to seek different resources, other ways of reaching out to citizens, since increasing the number of readers in Catalan would not only improve sales (and the culture of the nation), but also guarantee the survival of the industry without the need for financial aid.

If we want to increase reading rates in Catalan, one of things we should monitor is that the range of titles is as varied as possible (as much as our society is), and this is very difficult to achieve if there is not a diversity of publishing houses able to guarantee such an offer.

3. Un futur incert?

Després del repàs que s'ha fet a l'edició al Camp de Tarragona, podem dir que li espera un futur incert? Podríem dir que tan incert com el que li espera a l'edició en català en general.

Les editorials petites i mitjanes tenen una quota de mercat incontestable, que per molt que les grans se'l vulguen menjar, se'ls resistirà sempre. Com a botó de mostra només cal veure l'evolució creixent i constant de l'activitat editorial al Camp.

Estes «petites» editorials poden permetre's el luxe de treballar independentment, sense els condicionants estratègics de sabre's un apèndix d'alguna estructura empresarial espanyola. Els espais buits i les línies editorials per cobrir que existeixen els permeten defensar els seus propis valors i apostar clarament per la qualitat i la cultura, i per autors i títols que possiblement no tindrien cabuda en les «grans» editorials.

Això no vol dir que els productes de les grans editorials estiguen exempts de qualitat i de cultura, senzillament es tracta de productes editorials diferents. A una petita editorial li pot sortir a compte publicar una obra amb una previsió de tiratge curta i un rendiment a mitjà o llarg termini; mentre que les grans, habitualment, acostumen a treballar amb tiratges més elevats i, sobretot, amb un rendiment ràpid. En estes grans estructures empresarials es diu que la vida de l'editor dura tres anys: el primer per programar els títols, el segon per traure'ls al mercat i el tercer per comprovar-ne el rendiment econòmic. En canvi, en les petites, l'editor sempre és el mateix, a l'antiga manera, fet que permet definir una línia editorial clara a llarg termini.

Però no crec que la incertesa de futur en el món editorial català puga atribuir-se a la disposició immediata de l'entramat empresarial. Per tal d'assegurar el futur de l'edició cal fixar-se en uns altres actors de l'obra que es representa i que no se'ls té prou en compte. Els lectors i els distribuïdors.

La llengua habitual de lectura, segons els Hàbits de Lectura i Compra de Llibres a Catalunya del 2006 indica que un 20,1% ho fa en català, mentre que un 78,7% ho fa en castellà (diferents a les xifres del 2005, que eren un 22,1% pel català i un 77% pel castellà).

A més a més, hi ha un dictamen recent encarregat pel Col·legi de Llicenciats en Filosofia i Lletres de Catalunya que alerta que l'estudi de la literatura a les aules d'ensenyament secundari ha disminuït considerablement o que ha desaparegut a la pràctica.[19] El problema s'ha agreujat estos darrers anys amb l'arribada a les aules d'immigrants que desconeixen el català, combinat amb la disminució dels hàbits lectors dels alumnes i un baix nivell de català dels autòctons.

El present, doncs, no és molt encoratjador, i el futur immediat que es preveu ho és encara menys. Potser caldria augmentar amb urgència els índexs de lectura en català. És evident que hi ha un bon tros de camí per recórrer si es vol, encara que siga en detriment de les ajudes directes als empresaris editorials.

Els catalans hem començat la casa per la teulada (empesos per la situació anòmala de la nostra cultura, tot s'ha de dir), però ara potser ja és hora d'afermar la base última de la indústria, els lectors-compradors. Cal reconèixer la tasca que es porta a terme des de la xarxa de biblioteques pública, un somni de la Mancomunitat de principis de segle XX, i que avui ja és una de les més importants en extensió i en nombre d'Europa. Però cal buscar altres recursos, altres maneres d'arribar als ciutadans, ja que augmentant els lectors en català no només augmentarien els índexs de vendes (i la cultura de la nació) sinó que, a més a més, s'asseguraria la pervivència de la indústria sense la necessitat d'ajudes.

Un dels aspectes que caldria vigilar si es vol augmentar els índexs de lectura en català és que l'oferta de títols fos el més variada possible (talment com ho és la nostra societat), i això és molt difícil d'aconseguir si no hi ha una diversitat d'editorials que asseguren esta oferta.

Per al manteniment de la diversitat editorial actual (que malgrat les successives concentracions editorials no ha disminuït, recordem-ho) cal assegurar l'extensa xarxa de distribució de llibreries que hi ha actualment[20] si no volem arribar a una situació similar a la del mercat nord-americà. Tot

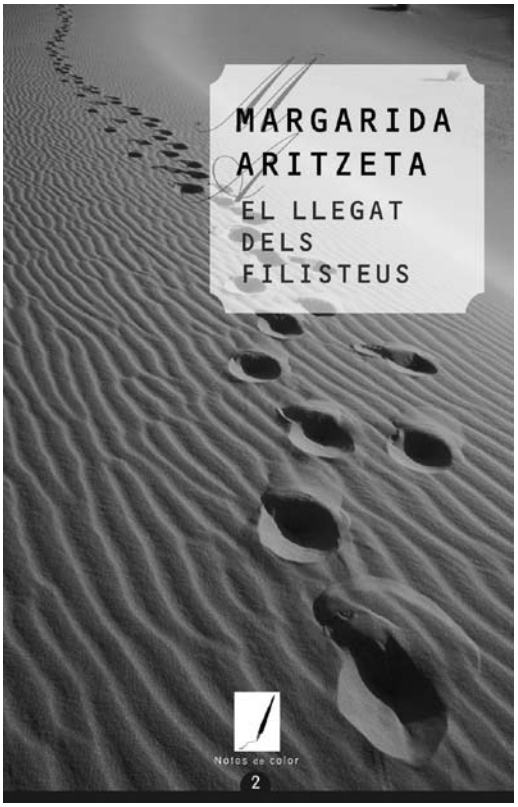

In order to maintain the current diversity of publishing (which, in spite of successive mergers of publishing houses has not decreased, we should remind ourselves), we need to guarantee the extensive distribution network of bookshops that exists today[20] unless we want to be in a situation similar to that of the North American market. However, everything indicates that there is little guarantee of this, since every year small bookshops are closing down (in cities and in towns), while at the same time sales are increasing in hypermarkets and chains. Can internet sites offer the solution for maintaining diversity? There are currently some interesting initiatives along these lines, projects which have associated the bookshops of various locations in order to sell over the Internet.

Only time will tell what will happen to the world of publishing in Catalan.

Bibliography

Agencia Española del ISBN. *Base de datos de libros editados en España.* Online document, consulted in February 2007 <http://www.mcu.es/libro/CE/AgenciaISBN/BBDDLibros/Sobre.html>.

Aulet, Jaume i Martí, Pere. *La literatura catalana a l'ensenyament secundari. Un procés de degradació, amb propostes per aturar-lo.* Official Association of Graduates in Philosopy and Letters of Catalonia. Online document, consulted in March 2007 <http://www.cdl.cat>.

Montalvo, Hèctor. *Què faig amb la meua novel·la? L'autor com a editor.* Online document, consulted in February 2007 <http://www.basar.cat/?p=8>.

Parlament de Catalunya. *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya.* Linguistic policy reports: nº 82, of 11 July 2000; nº 138, of 21 January 2005; nº 278, of 19 January 2006; nº 4, of 28 November 2006.

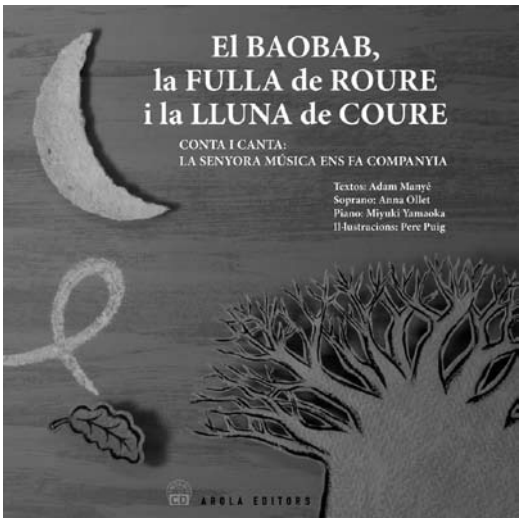

Precisa Research. *Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2006.* Gremi d'Editors de Catalunya i Associació d'Editors en Llengua Catalana. Online document, consulted in February 2007 <http://www.gremieditorscat.es/Biblioteca/Estudis.asp>.

Precisa Research. *Informe de comercio interior en Cataluña 2005.* Gremi d'Editors de Catalunya i Associació d'Editors en Llengua Catalana. Online document, consulted in February 2007 <http://www.gremieditorscat.es/Biblioteca/Estudis.asp>.

Schiffrin, André. *L'edició sense editors.* Edicions Destino. Barcelona: 2000.

Various Authors. *Kesse.* Nº 28, second era. Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona. Tarragona: 1997.

Various Authors. *L'escriptura i el llibre en l'era digital.* Col·lecció KRTU. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona: 2006.

Various Authors. *L'espill.* Nº 22, second era. Universitat de València & Edicions Tres i Quatre. Valencia: 2006.

Notes

1. The Japanese publishing market is the exception that proves the rule. From this situation we are able to deduce that the change from paper format to electronic format needs to be accompanied by a global technological change in all spheres. In order to understand the differences between Catalonia and Japan we need only quote the broadening of standard bandwith in the two countries.
2. The average production run of publications in Catalonia in 2005 was 2,921 copies, according to the *2005 Report on Internal Commerce in Catalonia.*
3. To view a sample of the different reactions of Catalan editors with regard to the changes in the shareholding of Grup 62 read the article entitled "*La edición en catalán se concentra*», published in the *La Vanguardia* newspaper on 27 August 2006.
4. In response to the excess number of new titles, the sector agreed to a reduction. Consequently, the number of titles published in Catalan in 2004 fell by 4.4%, only to be recovered and exceeded the following year, according to the *2005 Report on Internal Commerce in Catalonia.*
5. To understand the current situation with regard to self-publishing, read the article by Hèctor Montalvo entitled *Què faig amb la meua novel·la? L'autor com a editor.*
6. Data taken from the website of the Spanish ISBN Agency during the month of February 2007. For detailed analysis, the figures for 2006 may be the defintive ones. The reason is that there are publishing houses that have still not informed the Agency of the titles of the last few months, and this data will be updated throughout the year.
7. Many entities publish titles without an ISBN number since their books are not directly intended for sale to the public. This is the case, to quote just one example, with some of the books published by Publicacions del Port de Tarragona.
8. The evolution of titles in Catalan published by Silva Editorial is as follows: 3 titles in 2001, 4 in 2002, 5 in

indica, però, que esta xarxa no està gens assegurada ja que cada any es tanquen petites llibreries (tant a les ciutats com als pobles) mentre que, de forma paral·lela, les grans superfícies i les cadenes augmenten les seues vendes. Els portals d'internet poden ser una solució per mantindre la diversitat? De moment ja hi ha iniciatives interessants al respecte, projectes en què s'hi han associat llibreries de vàries localitats per vendre mitjançant la web.

Només el temps pot dir a on anirà a parar el món de l'edició en català.

Bibliografia

Agencia Española del ISBN. *Base de datos de libros editados en España*. Document en línia, consultat al febrer del 2007 <http://www.mcu.es/libro/CE/AgenciaISBN/BBDDLibros/Sobre.html>.

Aulet, Jaume i Martí, Pere. *La literatura catalana a l'ensenyament secundari. Un procés de degradació, amb propostes per aturar-lo*. Col·legi Oficial de Llicenciats en Filosofia i Lletres de Catalunya. Document en línia, consultat al març del 2007 <http://www.cdl.cat>.

Montalvo, Hèctor. *Què faig amb la meua novel·la? L'autor com a editor*. Document en línia consultat al febrer del 2007 <http://www.basar.cat/?p=8>.

Parlament de Catalunya. *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*. Informes de política lingüística: núm. 82, de l'11 de juliol de 2000; núm. 138, del 21 de gener de 2005; núm. 278, de 19 de gener de 2006; núm. 4, de 28 de novembre de 2006.

Precisa Research. *Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2006*. Gremi d'Editors de Catalunya i Associació d'Editors en Llengua Catalana. Document en línia consultat al febrer del 2007 <http://www.gremieditorscat.es/Biblioteca/Estudis.asp>

Precisa Research. *Informe de comercio interior en Cataluña 2005*. Gremi d'Editors de Catalunya i Associació d'Editors en Llengua Catalana. Document en línia consultat al febrer del 2007 <http://www.gremieditorscat.es/Biblioteca/Estudis.asp>

Schiffrin, André. *L'edició sense editors*. Edicions Destino. Barcelona: 2000.

Varis autors. *Kesse*. Núm. 24, segona època. Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona. Tarragona: 1997.

Varis autors. *L'escriptura i el llibre en l'era digital*. Col·lecció KRTU. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona: 2006.

Varis autors. *L'espill*. Núm. 22, segona època. Universitat de València & Edicions Tres i Quatre. València: 2006.

Notes

1. El mercat editorial japonès és l'excepció que confirma la regla. D'esta situació en podem deduir que el canvi del format paper al format electrònic ha de vindre forçosament acompanyat per un canvi tecnològic global, en tots els àmbits. Per entendre les diferències entre Catalunya i el Japó només cal posar com a exemple l'amplada de banda estàndard d'ambdós països.
2. El tiratge mitjà de les edicions en català l'any 2005 se situà en 2.921 exemplars, segons l'*Informe de comercio interior en Cataluña 2005*.
3. Per veure una mostra de les diferents reaccions dels editors catalans respecte al canvi accionarial en el Grup 62 podeu llegir l'article titulat «La edición en catalán se concentra», publicat a *La Vanguardia* el 27 d'agost de 2006.
4. En resposta a l'excés de novetats el sector va pactar-ne una reducció. Així, en nombre total de títols publicats en català, el 2004 hi va haure un descens del 4,4%, ràpidament recuperat, i superat l'any següent, segons l'*Informe de comercio interior en Cataluña 2005*.
5. Per entendre la situació actual de l'autor com a editor, llegiu l'article d'Hèctor Montalvo titulat *Què faig amb la meua novel·la? L'autor com a editor*.
6. Les dades s'han extret de la pàgina web de l'Agencia Española del ISBN durant el mes de febrer de 2007. En l'anàlisi detallat pot ser que les xifres corresponents al 2006 no siguen les definitives. La raó és que hi ha editorials que no han acabat de comunicar a l'Agència els títols dels darrers mesos i estes dades s'aniran actualitzant al llarg de l'any.
7. Hi ha moltes entitats que publiquen títols sense número d'ISBN ja que els seus llibres no estan destinats directament a la venda al públic. És el cas, per posar només un exemple, d'alguns dels llibres de Publicacions del Port de Tarragona.
8. L'evolució de títols publicats en català per Silva Editorial és la següent: 3 títols al 2001, 4 al 2002, 5 al 2003, 8 al 2004, 3 al 2005 i 10 al 2006.

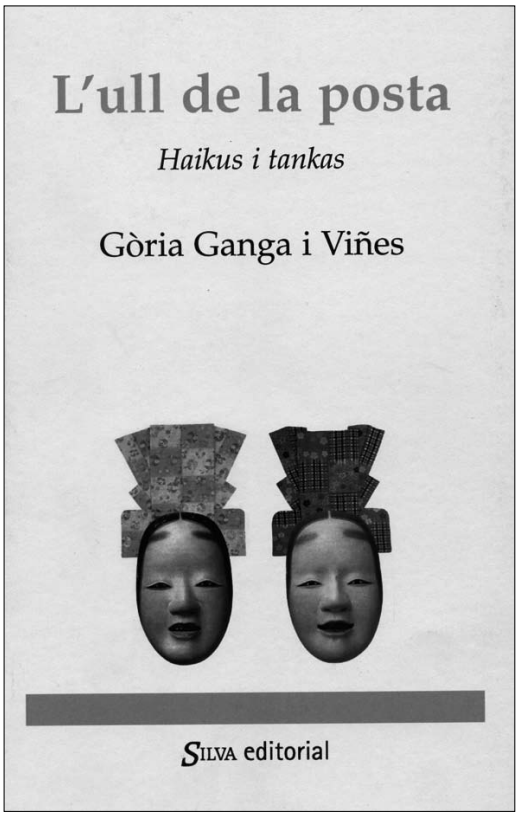

2003, 8 in 2004, 3 in 2005 and 10 in 2006.

9. The evolution of titles in Catalan published by Pragma Edicions is as follows: 13 titles in 2003, 13 in 2004, 10 in 2005 and 7 in 2006.
10. Aeditors began publishing in 2006, and to date has published 4 titles on the market.
11. See the article entitled "*El món editorial, entre la cultura, la indústria, la minorització i el centralisme: el miratge tarragoní*", published in the journal *Kesse*, nº. 24, December 1997.
12. Without doubt, the best-selling author of the publishing house. Seventeen editions of her most famous cookbook have been published with sales of more than 46,000 copies, according to the website of Cossetània Edicions.
13. La Gent del Llamp is a collection of a cultural nature that regularly publishes creative literature titles (with an average output of two a year).
14. In 2005 it published 116 titles and in 2004, 128; according to the online database of the Spanish ISBN Agency.
15. In the annexe we have included a list of the publishers in 1996 and 2006, on which the graphs that appear below are based. The data was taken from the online database of the Spanish ISBN Agency.
16. According to the online database of the Spanish ISBN Agency, in 2006 the Tarragona Provincial Council of Tarragona only published one book, in conjunction with Viena Edicions. There were no publications in 2005, whereas in 2004 there were eleven, seven of which were exhibition catalogues.
17. See the list of publishers in 1996 and 2006 included in the annexe.
18. In 2006 the URV was in fourth place out of the eleven Catalan universities in terms of the number of articles published by lecturers and researchers in scientific journals, and in 21st place out of the 79 universities that exist in Spain. Source: "L*a URV és la 4ª universitat catalana i la 21ª de l'Estat pel que fa al nombre d'articles publicats*", article published in the *El Punt* newspaper on 24 December 2006.
19. This is a study that was carried out by Jaume Aulet and Pere Martí entitled *La literatura catalana a l'ensenyament secundari. Un procés de degradació, amb propostes per aturar-lo*, which was published in March 2007.
20. According to a study carried out by CEGAL, there are approximately 4,000 bookshops and 40,000 points of sale for books in Spain.

Annex / Annexe

Editors / Publishers 1996

Ajuntament d'Amposta
Ajuntament de Deltebre. Casa de Cultura
Ajuntament d'Horta de Sant Joan
Ajuntament de Reus
Associació Amics Mare de Déu de Loreto
Associació Cultural La Riuada
Associació Cultural Revista La Segarra
Associació Escola de Natura Cel Rogent
Associació d'Estudis Reusencs
Bibliòfils de Tarragona
Centre d'Estudis Alcoverencs
Centre d'Estudis de la Conca de Barberà
Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver
Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre
Centre d'Estudis «Sinibald de Mas»
Centre d'Estudis de la Terra Alta
Centre de Lectura de Reus
Consell Comarcal de l'Alt Camp
Consell Comarcal del Baix Ebre
Consell Comarcal del Tarragonès
Cooperativa Gráfica Dertosense, S.L.
Diputació Provincial de Tarragona
Edicions Cossetània (Imatge-9, S.L.)
Edicions El Mèdol
Folch-Genius & Co.
Institut Estudis Tarraconenses Ramón Berenguer IV
Institut d'Estudis Vallencs
Institut Pere Mata
Museu Nacional Arqueològic (Tarragona)
Parròquia de Sant Joan Evangelista (Lilla)
TGD. Tarragona Disseny, S.L.
Universitat Rovira i Virgili. Servei de Publicacions

Editors / Publishers 2006

Aeditors
Ajuntament de Bot
Ajuntament de Reus

Ajuntament de Flix
Ajuntament de Tarragona
Arola Editors, S.L.
Associació Cultural Baixa Segarra
Associació Cultural L'Espona
Associació Cultural Lo Llaüt
Associació Cultural Sant Fructuós
Associació d'Estudis Reusencs
Cambra de la Propietat Urbana de Reus i Comarques
Centre de Lectura de Reus
Centre d'Esports del Perelló
Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví
Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver
Centre d'Estudis d'Investigació Històrica Baix-Maestrat Montsià
Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre
Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre (COMEBE)
Edicions Cossetània (Imatge-9, S.L.)
Editorial La Torratxa
Editorial Nadal-Arcada S.L.
Ferve
Fundació Àngels Garriga de Mata
Fundació d'Estudis Socials i Nacionals Josep Recasens i Mercadé
Fundació Privada Liber
Grup d'Estudis i Comunicació Ambiental Graellsia
Institut d'Educació Secundària Els Alfacs
Institut d'Estudis Comarcals del Montsià
Institut Municipal de Museus de Reus
La Veu de l'Ebre, S.L.
Museu Arxiu de Montblanc
Museu Nacional Arqueològic (Tarragona)
Obrador Edèndum
Orfeó Canongí
Patronat Pro-Batea
Pragma General d'Edicions, S.L.
Silva Editorial
Universitat Rovira i Virgili. Servei de Publicacions

9. L'evolució de títols publicats en català per Pragma Edicions és la següent: 13 títols al 2003, 13 al 2004, 10 al 2005 i 7 al 2006.
10. Aeditors ha començat a publicar al 2006, i de moment ha tret al mercat quatre títols.
11. Vegeu l'article titulat «El món editorial, entre la cultura, la indústria, la minorització i el centralisme: el miratge tarragoní», publicat a la revista *Kesse*, núm. 24, de desembre de 1997.
12. Sense cap lloc a dubtes, l'autora de *best-sellers* de l'editorial. Dels seu llibre de cuina més famós se n'han fet disset edicions i s'han venut més de 46.000 exemplars segons la web de Cossetània Edicions.
13. La Gent del Llamp és un col·lectiu de caire cultural que publicava amb regularitat llibres de creació literària (amb una mitjana d'un parell a l'any).
14. El 2005 van editar 116 títols mentre que el 2004, 128; segons la base de dades en línia de l'Agencia Española del ISBN.
15. En annex s'hi ha adjuntat la llista detallada d'entitats editores de l'any 1996 i de l'any 2006, que són la base de les gràfiques que apareixen a continuació. Les dades han estat extretes de la base de dades en línia de l'Agencia Española del ISBN.
16. Segons la base de dades en línia de l'Agencia Española del ISBN, al 2006 la Diputació només edità un llibre en coedició amb Viena Edicions. Al 2005 no apareix cap títol, mentre que al 2004 n'hi ha onze, set dels quals es corresponen a catàlegs d'exposicions.
17. Vegeu la llista d'editors de l'any 1996 i de l'any 2006 que figura a l'annex.
18. Durant el 2006 la URV va ser la quarta de les onze universitats catalanes en nombre d'articles publicats per professors i investigadors en revistes científiques i en el rànquing de l'Estat espanyol se situà en la posició número 21 de les 79 que existeixen. Font: «La URV és la 4ª universitat catalana i la 21ª de l'Estat pel que fa al nombre d'articles publicats», article aparegut al diari *El Punt* el 24 de desembre de 2006.
19. Es tracta d'un estudi realitzat per Jaume Aulet i Pere Martí titulat *La literatura catalana a l'ensenyament secundari. Un procés de degradació, amb propostes per aturar-lo*, que s'ha donat a conèixer al març del 2007.
20. A l'Estat espanyol, segons un estudi de la CEGAL, hi ha unes 4.000 llibreries i uns 40.000 punts de venda de llibres.

Esteve Masalles

CIRCLE PUBLICATIONS

The Guillem Oliver Historical and Social Study Circle of the Camp de Tarragona was founded in 1989 for the purposes of publishing research and informative works within the sphere of history and social sciences that focus on the city of Tarragona and the Camp de Tarragona.

From the outset, the Guillem Oliver Historical and Social Study Circle has been responsible for the publication of the *Kesse* journal, forty-one issues of which have now been published. The first issue of the first season appeared in March 1989. A team of editors were responsible for the selection of articles, design and publication of what was known as the *Guillem Oliver Historical and Social Study Circle of the Camp de Tarragona Bulletin,* a quarterly publication. The content was quite diverse. Among some fifty contributions, none too extensive it has to be said, it published articles on the end of history, the world view of William Shakespeare, the figures of William Morris or Karl Popper; alongside other articles on the history of Tarragona during the reign of Charles III, on the anarchist Joan Montseny (Federico Urales), on the names of the maritime constructions of Cambrils or on the Sant Ramon chapel of Tarragona Cathedral, and even alongside other articles that demanded a theatre policy for Tarragona or not to remain passive in the light of the First Gulf War.

Issue 12, published in June 1992, marked the beginning of the transition phase. The *Bulletin* changed its name to *Kesse,* the number of pages increased to twenty, however it is only published every six months. In June 1995, coinciding with the publication of issue 17, Nei Torrell becomes the editor and the second era gets underway, aiming to become a publication that is not only limited to members of the association. From this point on, the contents are structured into three sections: a thematic dossier, linked to activities of the Circle, the Historic Archive, the university or other entities; a miscellaneous section, and a third, featuring bibliographical reviews. The number of pages increases and the design changes once again. It is published on an irregular basis, because in some years four issues are published, in others three and two issues. Josep Estivill was the editor in 2000 and 2001 and Jordi Piqué was the sole editor for the following two years and joint editor with Laia Colomer with effect from 2004.

The dossiers published during the second era were of a diverse nature: the gypsies, storms and floods, photography as a historical source, cinema, sex, medieval religious movements, toponymy, literature in the Camp de Tarragona, the history of photography, the Iberians, archiving, the Tàrraco heritage, education, the Tarragona Plan for Culture, the houses and streets of the aristocracy, sustainable growth, local history, the Palestinian conflict, the teaching of museums, the world of wine, linguistic mentoring in universities and the Tarragona Plan for Culture, for the second time.

As well as publishing *Kesse*, fourteen years ago the association started the collection «Guillem Oliver Historical and Social Study Circle of the Camp de Tarragona Publications». The first book in this collection was published 1993. The one that will be published in 2007 will be the fourteenth. That first volume, edited by Jordi Piqué, was entitled *Francoism in the Camp de Tarragonas* and contains the studies of Joan M. Thomàs on the disagreements between francoists in Tarragona in 1939 and 1940; those of Tomàs Camacho on repression during the initial years of Francoism; of Enric Olivé on the mayors and governors

Esteve Masalles

LES PUBLICACIONS DEL CERCLE

El Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona es fundà l'any 1989 amb l'objectiu de donar a conèixer els darrers treballs de recerca o de divulgació que en l'àmbit de la història i de les ciències socials se centren en l'espai de la ciutat de Tarragona i del Camp de Tarragona.

Des del primer moment, el Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver ha comptat amb l'edició de la revista *Kesse*, de la qual ja es compta amb quaranta-un números. El primer número de la primera època és de març de 1989. Un consell de redacció s'encarregava de la selecció d'articles, disseny i edició del que s'anomenava *Butlletí del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona,* de periodicitat trimestral. El contingut era prou miscel·lani. Entre la quasi cinquantena de col·laboracions, no gaire extenses val a dir, s'hi van publicar articles que tractaven de la suposada fi de la història, de la cosmovisió de William Shakespeare, de la figura de William Morris o de la de Karl Popper; al costat d'altres que eren sobre la historiografia tarragonina en temps de Carles III, sobre l'anarquista Joan Montseny (Federico Urales), sobre els noms de les construccions marineres de Cambrils o sobre la capella de Sant Ramon de la Catedral de Tarragona, i encara ben a la vora d'alguns altres articles que reivindicaven una política teatral per a Tarragona o no restar passius davant la Primera Guerra del Golf.

El número 12, de juny de 1992, suposa l'inici d'una etapa de transició. El *Butlletí* passa a denominar-se *Kesse,* el nombre de pàgines augmenta a vint, però es publica cada sis mesos. El juny de 1995, coincidint amb la publicació del número 17, Nei Torrell n'assumeix la direcció i comença la segona etapa, amb la voluntat de no ser una publicació només per als socis de l'entitat. A partir d'aleshores el contingut queda estructurat en tres seccions: un dossier temàtic, vinculat a activitats del Cercle, de l'Arxiu Històric, de la universitat o d'altres entitats; una secció de miscel·lània, i una tercera, de ressenyes bibliogràfiques. El nombre de pàgines augmenta i la maquetació torna a canviar. La periodicitat és irregular, ja que hi ha anys en què han sortit quatre números, altres tres i en d'altres dos. Josep Estivill va fer de director en els anys 2000 i 2001 i Jordi Piqué en solitari durant els dos anys següents i de forma compartida amb Laia Colomer a partir de 2004.

Els dossiers publicats durant la segona etapa han estat d'índole ben diversa: els gitanos, els aiguats i les inundacions, la fotografia com a font històrica, el cinema, el sexe, els moviments religiosos medievals, la toponímia, la literatura al Camp de Tarragona, la història de la fotografia, els ibers, l'arxivística, el patrimoni de Tàrraco, l'ensenyament, el Pla cultural de Tarragona, les cases i carrers de l'aristocràcia, el creixement sostenible, la historiografia local, el conflicte de Palestina, la didàctica dels museus, el món del vi, l'acolliment lingüístic a les universitats i el Pla cultural de Tarragona, per segona vegada.

D'altra banda, a més de l'edició de *Kesse*, l'entitat va iniciar fa catorze anys la col·lecció «Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona». El primer llibre de l'esmentada col·lecció és de l'any 1993. El que sortirà durant el 2007, en serà el número catorze. Aquell primer volum, coordinat per Jordi Piqué, porta per títol *Franquisme a les comarques tarragonines* i recull els estudis de Joan M. Thomàs sobre les dissensions entre franquistes a la Tarragona dels anys 1939 i 1940; el de Tomàs Camacho sobre la repressió en els primers anys del franquisme; el d'Enric Olivé sobre regidors i alcaldes de Tarragona

of Tarragona from 1939 to 1979; of Montse Ferré and Joan Gisbert on town planning and architecture during the forties; of Josep Sánchez Cervelló on the Spanish Falangist Movement in Flix and of Pedro A. Heras on society, economy and politics between 1960 and 1977. The studies are completed with four articles about documentary deposits: one by Josefina Cubells on the deposit of the Spanish Trade Union Organisation, another by Jordi Piqué on the deposit of verbal experiences conserved at the History Archive of Tarragona, a third by Octavi Vilà on the regional press deposit of the Periodicals Library of Caixa Tarragona and the fourth, by Elena Virgili on the periodicals deposit of the Municipal Library-Periodicals Library of Tarragona.

The second issue of the collection was written by Carme Gómez Cruz. It was entitled *The city of Tarragona during the dictatorship of Primo de Rivera: aspects of city life*. The study covers town planning development and services linked to the capital of the province, housing, hygiene, the cost of living, city services, transport and communications. It is completed with an annexe of statistical tables, most of which were produced by the author.

Roser Lozano is the author of *The population of Tarragona in the 17th century*, the third work in the collection. In 222 pages it analyses, firstly, the demographics, in other words, birth rate, mortality and marriage during the 17th century in Tarragona, and secondly, the natural movement of the population, and then the quantitative and qualitative contribution of immigration at the time, and finally, the impact of famine, plague and war on the Tarragona population.

The 1996 book is a collection of works edited by Josep Sánchez Cervelló and, for the second time, deals with francoism. *The province of Tarragona during francoism 1939-1976: politics, society and culture* is the title and Stanley G. Payne, the author of the prologue. It contains articles by Josep Sánchez Cervelló on the methodology of francoist repression; by Carles Llauradó on the rebels (maquis) in the Camp de Tarragona; by Ester Magriñà on the mayors of Reus during the first decade of francoism; by Montserrat Duch on the Spanish Falangist Movement and the town and city councils; by Pau Ricomà on who was known as the first Francoist mayor elect; by Enric Baixeras on the artistic activity of Tarragona between 1939 and 1952; by Josep Estivill on cinema, politics and society; by Joan Gisbert on the public monuments of Tarragona during francoism; by Octavi Vilà on the monuments to Victims as proof of the relationship between art and francoism; by Elena Virgili on the municipal edicts of Tarragona between 1939 and 1945; by Jordi Piqué and Josep M. T. Grau on the documentary deposit of Tarragona Prison, and finally, the article by Anna Bladé i Octavi Vilà on the Catalan press between 1939 and 1945 conserved at the Periodicals Library of Caixa Tarragona.

Tàrraco: religious myth and culture is the fifth title of the collection. The author is Maria Antònia Ferrer Bosch, and Raimon Arola was responsible for the selection and the iconographic comments. The prologue was written by Josep Maria Carreté Nadal. The work offers a brief overview of Roman

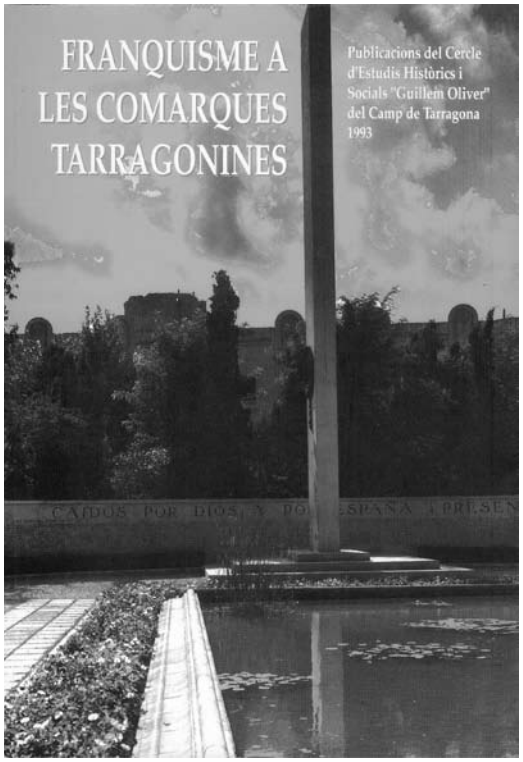

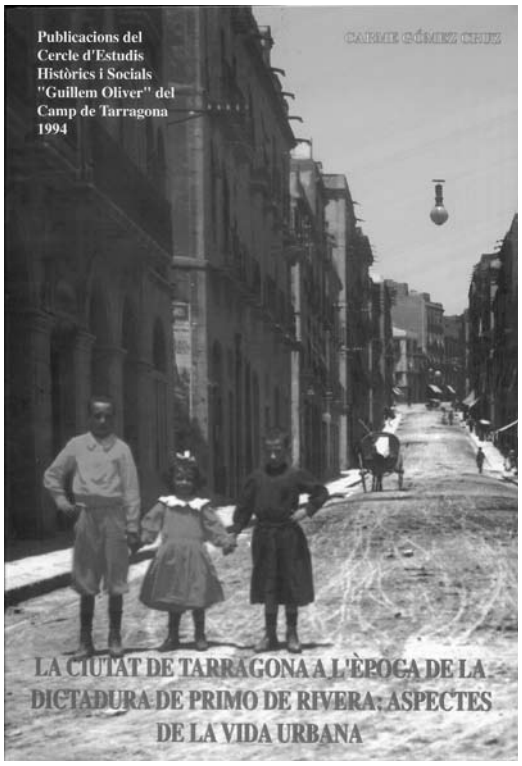

entre 1939 i 1979; el de Montse Ferré i Joan Gisbert sobre urbanisme i arquitectura dels anys quaranta; el de Josep Sánchez Cervelló sobre la Falange a Flix i el de Pedro A. Heras sobre societat, economia i política entre 1960 i 1977. Completaven els estudis, quatre articles sobre fons documentals: un de Josefina Cubells sobre el de l'Organització Sindical Espanyola, un altre de Jordi Piqué sobre el fons de vivències orals conservat a l'Arxiu Històric de Tarragona, un tercer d'Octavi Vilà sobre el fons de premsa comarcal de l'Hemeroteca de Caixa Tarragona i el quart, d'Elena Virgili sobre el fons hemerogràfic de la Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona.

El segon número de la col·lecció va anar a càrrec de Carme Gómez Cruz. El títol és *La ciutat de Tarragona a l'època de la dictadura de Primo de Rivera: aspectes de la vida urbana*. L'estudi abasta el desenvolupament urbanístic i els serveis vinculats a la capitalitat de província, l'habitatge, la higiene, el cost de la vida, els serveis urbans, els transports i les comunicacions. Es completa amb un annex de quadres estadístics, la majoria d'elaboració pròpia.

Roser Lozano és l'autora de *La població de Tarragona al segle XVII*, la tercera obra de la col·lecció. En 222 pàgines s'analitza, primer, la dinàmica demogràfica, és a dir natalitat, mortalitat i nupcialitat del segle XVII a Tarragona; en segon lloc, el moviment natural de la població; a continuació, l'aportació quantitativa i qualitativa de la immigració del moment i, per finalitzar, la incidència a la població tarragonina de la fam, la pesta i la guerra.

El llibre de 1996 és un aplec de treballs coordinat per Josep Sánchez Cervelló i tracta, per segona vegada, del franquisme. *La província de Tarragona durant el franquisme 1939-1976: política, societat i cultura* és el títol i Stanley G. Payne, l'autor del pròleg. Compta amb articles de Josep Sánchez Cervelló sobre metodologia de la repressió franquista; de Carles Llauradó sobre el maquis a la demarcació de Tarragona; d'Ester Magriñà sobre els alcaldes de Reus a la primera dècada del franquisme; de Montserrat Duch sobre la Falange i els ajuntaments; de Pau Ricomà sobre el que anomena primer alcalde franquista electe; d'Enric Baixeras sobre l'activitat artística a Tarragona entre 1939 i 1952; de Josep Estivill sobre cinema, política i societat; de Joan Gisbert sobre els monuments públics de Tarragona durant el franquisme; d'Octavi Vilà sobre els monuments als Caiguts com a mostra de la relació entre art i franquisme; d'Elena Virgili sobre Bans municipals de Tarragona entre 1939 i 1945; de Jordi Piqué i Josep M. T. Grau sobre el fons documental del Centre Penitenciari de Tarragona i, per últim, l'article d'Anna Bladé i Octavi Vilà sobre la premsa catalana entre 1939 i 1945 conservada a l'Hemeroteca de Caixa Tarragona.

Tàrraco: mitologia i cultura religiosa és el cinquè títol de la col·lecció. L'autora és Maria Antònia Ferrer Bosch, i Raimon Arola va fer la selecció i els comentaris iconogràfics. El pròleg va anar a càrrec de Josep Maria Carreté Nadal. L'obra repassa breument la religió romana en general i destaca el vessant religiós dels vestigis del passat romà de la ciutat de Tarragona. Primer, estudia l'activitat dels Escipions, com a fundadors de Tàrraco i reformadors religiosos. Després, la pervivència de la religió antiga en els rituals familiars,

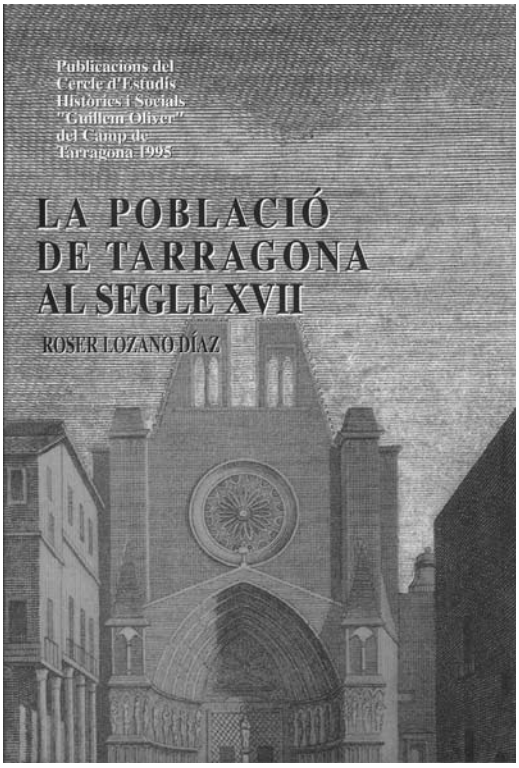

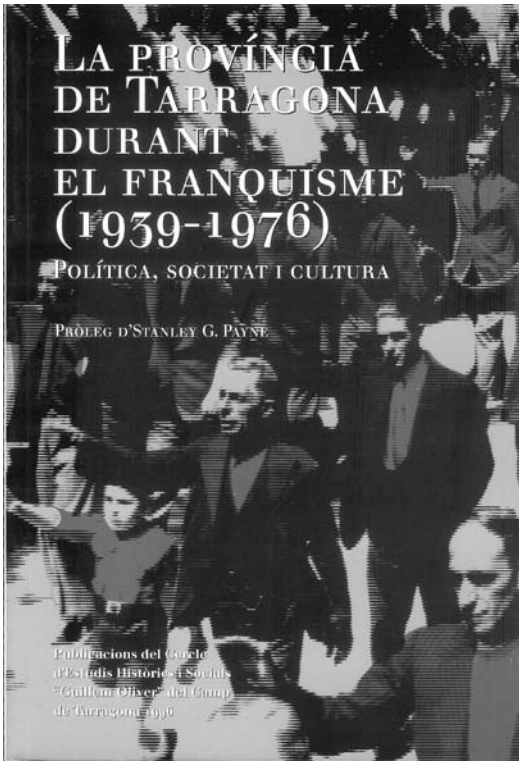

religion in general and highlights the religious nature of the Roman remains in the city of Tarragona. Firstly, it studies the activity of the Escipions, as the founders of Tàrraco and religious reformers. Next, the survival of ancient religion in family rituals, from the gods of nature in the gardens, and funeral rites and spaces. Then, it shows us how the cult of all the gods of the pantheon were present in Tàrraco. It also reminds us of the cult of the emperor, festive ceremonies and mysterious cults.

The title of the sixth published work is *Walls of Tarragona: city defences and fortifications from the 2nd century BC – 20th century AD*. Its authors are Joan Menchón Bes and Jaume Massó Carballido. José Sánchez Real wrote the prologue. The work traces the history of the wall from the Roman era until today, as a monument. We can find references to Iberian precedents, the first Roman settlement, the successive enlargements, the medieval wall, medieval fortifications and castles and the fortifications of the modern and contemporary era. It closes with a chapter dedicated to the histiography of the Roman wall, and another dedicated to the most recent work carried out in the Baixada del Roser, l'escorxador-baluard de Sant Antoni and Passeig de Sant Antoni.

The third book of collected works is number 7 in the collection. It is entitled *The civil war in the Camp de Tarragonas* and it is edited by Jordi Piqué and Josep Sánchez Cervelló. The prologue is by Antoni Segura Mas. It contains fourteen works that deal with diverse subjects from the war era. Josep Sánchez Cervelló covers the Republican disagreements in Terres de l'Ebre; Jordi Piqué, the prisoners of the Legal Prevention Centre of Tarragona; Pelai Pagés the Tarragona prisoners in the model prison of Barcelona; Joan Carles Lleixà on the war front in Baix Ebre and Montsià; Carles Llauradó and Albert Sabaté, on the health of the Republicans in the battle of the Ebre, Carles Bertran, on the groupings in Baix Penedès; Maria Elena Virgili, on the journalist Lluís de Salvador's vision of the war; Joan Gisbert, on everyday life in Tarragona through the writings of the aforementioned journalist; Francesc Bonamusa, on the fate of four Tarragona citizens: Batet, Battestini, Nin and Mestres; Jaume Massó, on the salvaging of religious artistic heritage in Reus and Tarragona; Enric Baixeras, on the artist Francesc Nel·lo; Antoni Salcedo, on the Art Workshop School of Tarragona; Josep Estivill, on cinema and theatre; and Isabel M. Monteiro de Melo, on the Portuguese liberation movement during the Spanish Civil War.

The book published in 2000 is number 8 in the collection, and is entitled *Rich and powerful, but so much: the nobility in Tarragona and the region during the 18th century* and is written by Salvador-J. Rovira i Gómez. The prologue was written by Armand de Fluvià. After the introduction there is a brief analysis of the social, economic, class, administrative and jurisdictional situation of the Camp de Tarragona in the seventeen hundreds. This is followed by a review of forty-seven noble families, indicating their genealogy – or genealogies – and heirs, children and circumstances of interest. The final chapters are dedicated to austriacist

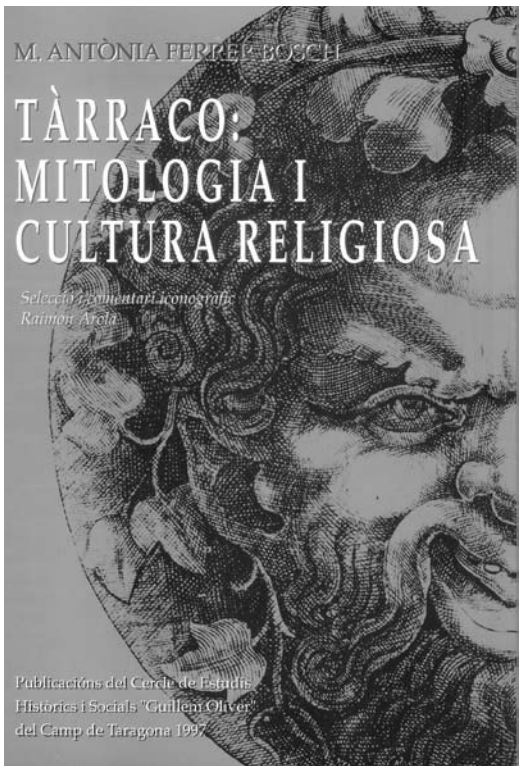

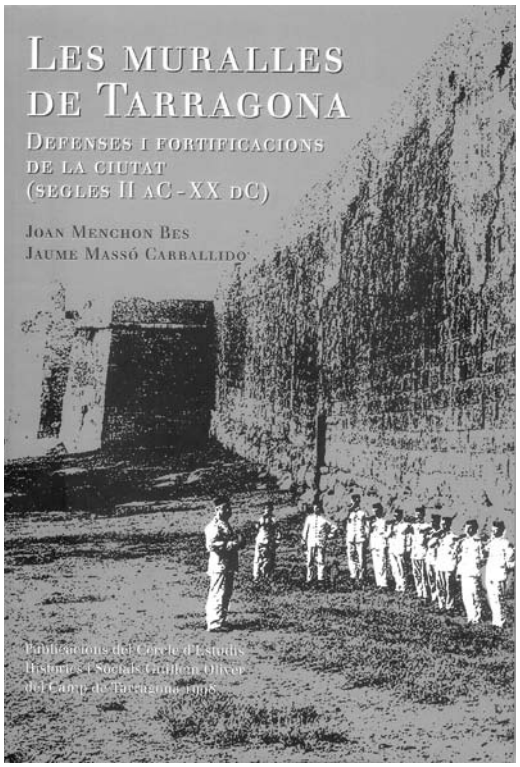

dels déus de la natura en els jardins i quins eren els espais i ritus funeraris. A continuació, ens mostra com el culte a tots els déus del panteó romà era present a Tàrraco. Així mateix, també se'ns fa avinent com n'era de present el culte a l'emperador, les cerimònies lúdiques i els cultes mistèrics.

El títol de la sisena obra publicada és *Muralles de Tarragona: defenses i fortificacions de la ciutat segle II aC – XX dC.* En són autors Joan Menchón Bes i Jaume Massó Carballido. José Sánchez Real en fa el pròleg. L'obra recorre la història de muralla des de l'època romana fins ara, considerada ja monument. Hi trobem referències als precedents ibèrics, al primer assentament romà, a les ampliacions successives, a la muralla medieval, a les fortificacions i castells medievals i a les fortificacions d'època moderna i contemporània. El recorregut es tanca amb un capítol dedicat a la historiografia sobre la muralla romana, i un altre dedicat a les darreres intervencions realitzades a la Baixada del Roser, l'escorxador-baluard de sant Antoni i passeig de Sant Antoni.

El tercer llibre col·lectiu és el número 7 de la col·lecció. El títol és *La guerra civil a les comarques tarragonines* i hi consten Jordi Piqué i Josep Sánchez Cervelló com a coordinadors. El pròleg és d'Antoni Segura Mas. Hi ha catorze treballs que tracten temes molt diversos de l'època de guerra. Josep Sánchez Cervelló s'ocupa de les divergències republicanes a les Terres de l'Ebre; Jordi Piqué, dels reclusos del Preventori Judicial de Tarragona; Pelai Pagés dels reclusos tarragonins a la presó model de Barcelona; Joan Carles Lleixà del front de guerra al Baix Ebre i el Montsià; Carles Llauradó i Albert Sabaté, de la sanitat republicana a la batalla de l'Ebre; Carles Bertran, de les col·lectivitats al Baix Penedès; Maria Elena Virgili, de la visió de la guerra del periodista Lluís de Salvador; Joan Gisbert, de la vida quotidiana a Tarragona a través dels escrits del periodista esmentat; Francesc Bonamusa, del destí de quatre tarragonins: Batet, Battestini, Nin i Mestres; Jaume Massó, del salvament del patrimoni artístic religiós a Reus i Tarragona; Enric Baixeras, de l'artista Francesc Nel·lo; Antoni Salcedo, de l'escola Taller d'Art de Tarragona; Josep Estivill, del cinema i el teatre; i Isabel M. Monteiro de Melo, del moviment llibertari portuguès a la Guerra Civil espanyola.

El llibre editat l'any 2000 és el número 8 de la col·lecció, porta per títol *Rics i poderosos, però no tant: la noblesa a Tarragona i comarca al segle divuit* i l'autor és Salvador-J. Rovira i Gómez. El pròleg va a càrrec d'Armand de Fluvià. Rere la introducció es fa una petita anàlisi a la situació social, econòmica, estamental, administrativa i jurisdiccional del Tarragonès al set-cents. Tot seguit es fa un repàs a quaranta-set famílies nobles, se n'indica el genearca –o generarques– i se n'assenyalen hereus, fills i algunes circumstàncies d'interès. Els capítols finals estan dedicats als nobles austriacistes; a les estratègies matrimonials; al nivell de vida i cultural; a la participació en la milícia, en les institucions i en l'Església; a les activitats econòmiques; a les propietats; als senyorius de Ferran, Montoliu i Montserrat, i a la participació a la Guerra Gran. Es completa l'estudi amb dinou arbres genealògics.

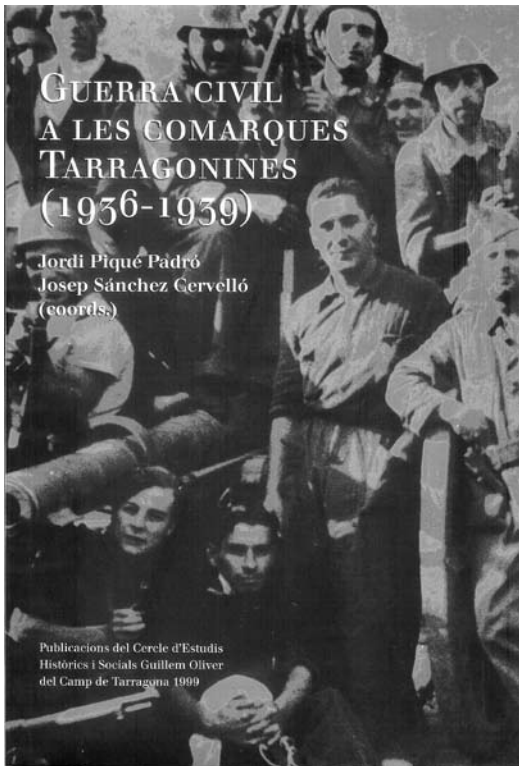

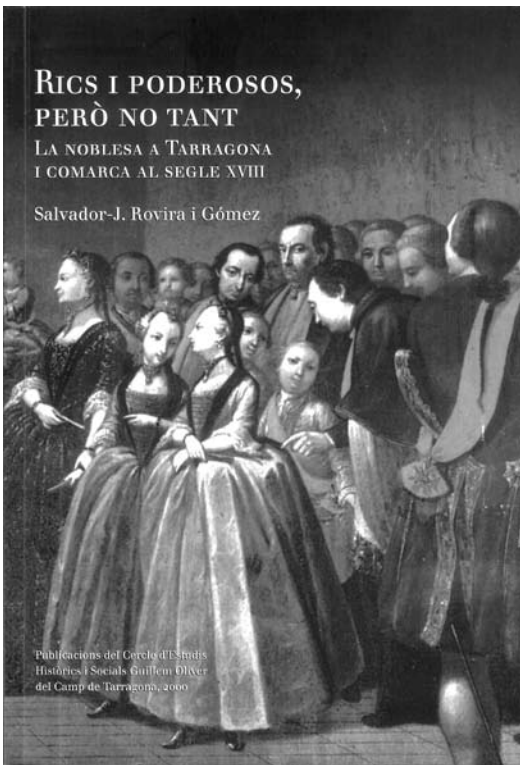

nobility, marriage strategies, standard of living and cultural level, participation in the military, in institutions and in the Church, to economic activities, properties, the estates of Ferran, Montoliu and Montserrat, and the participation in the Great War. The study is completed with nineteen genealogical trees.

Josep Maria Recasens i Comes with the book *The taula de canvi i de dipòsits (bank of exchange and deposits) of Tarragona and the city in the period 1584-1749* was the next special edition to be published. Luís Navarro Miralles is the author of the prologue. The work is divided into four main sections. The first studies the city during the era in which the bank was created and specifically the population, the social structure, the political and social tensions, the recovery of maritime trade, in addition to the municipal institution. The second section includes a study of the foundation, administration, functioning, accounting system, inspections and credit facilities of the bank. A study of the city between 1585 and 1749 and the main economic and political events is the subject of the third section. And finally, the fourth covers the specific evolution of the bank, divided into the same political periods as the previous section: from 1585 to 1640 and from 1641 to 1749.

The next book of the collection is entitled *History of the others. Social exclusion and marginalisation in the Camp de Tarragona from the 13th-20th century*. This is another collection of works, this time edited by Daniel Piñol Alabart. The prologue is written by the anthropologist Joan Prat i Carós. The first article included in it deals with prostitution in the middle ages, and is written by Coral Cuadrada. The Jewish minority in the Camp de Tarragona from the 13th-15th century, written by Enric Mateu, is the second. Pascual Ortega writes about the Moriscos in the Terres de l'Ebre. The slaves in the Tarragonès region during the modern era follows and is written by Salvador-J. Rovira. The fifth article is by Roser Puig and deals with the gypsies in the Camp de Tarragona. «Reading and writing among the working classes in the contemporary era», is written by Daniel Piñol. Elena de Ortueta covers prisons, convicts and correctional facilities. The only woman to occupy a public position in Tarragona during the Civil War is the subject discussed by Jordi Piqué in article number eight. Joan Gisbert discusses the conflictive origins of the suburbs of Tarragona, while Judit Sancho deals with the North Africans of Alcanar in the final article, the tenth.

Number 11 in the collection, which was published in 2004, is the work of Elena de Ortueta Hilberath *From the learned to the tourist: The early projection of artistic and cultural heritage in Tarragona 1834-1933*. The author of the prologue is Francesc Fontbona. The perception of the city by the learned occupies the first chapters of the book. The interpretation of the panoramas and illustrations of the city, in addition to the contribution of feasts, royal visits, funeral rites and religious feasts is the central theme of the work. Finally, it analyses the formation of museum collections and projects as a means of publicising heritage.

Josep Recasens Llort is the author of book number 12 of the collection. The title

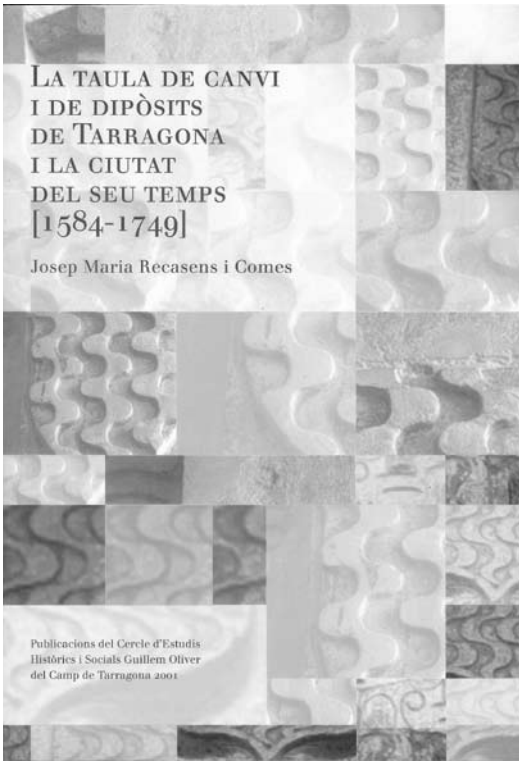

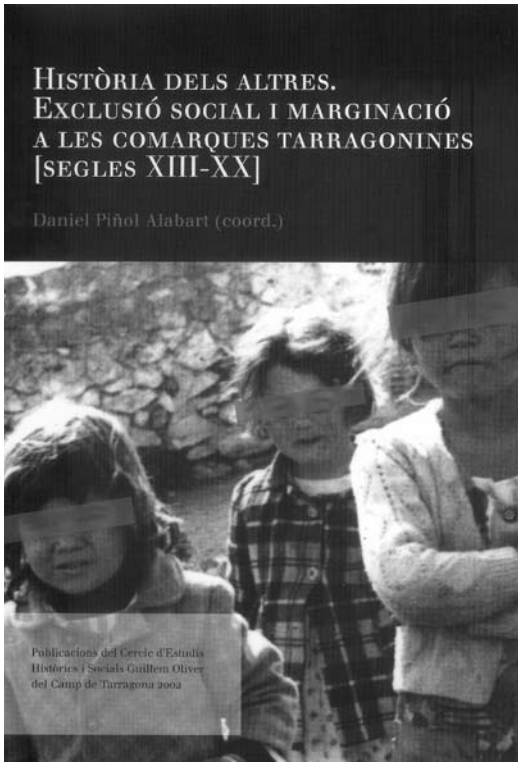

Josep Maria Recasens i Comes amb el llibre *La taula de canvi i de dipòsits de Tarragona i la ciutat del seu temps 1584-1749* va ser la següent monografia publicada. Luís Navarro Miralles és l'autor del pròleg. L'obra s'estructura en quatre grans apartats. En el primer s'estudia la ciutat a l'època en què es va crear la taula i en concret el poblament, l'estructura social, les tensions polítiques i socials, el redreçament del comerç marítim, a més de la institució municipal. L'apartat segon inclou l'estudi de la fundació, administració, funcionament, sistema comptable, inspeccions i instruments crediticis de la taula de canvi. L'estudi de la ciutat entre 1585 i 1749 i els principals successos econòmics i polítics ocupa el tercer apartat. I per últim, el quart s'ocupa de l'evolució concreta de la taula, dividida en els mateixos períodes polítics que l'anterior: des de 1585 fins a 1640 i des de 1641 fins a 1749.

El següent llibre de la col·lecció porta per títol *Història dels altres. Exclusió social i marginació a les comarques tarragonines segles XIII–XX*. És una altra obra col·lectiva coordinada aquesta vegada per Daniel Piñol Alabart. El pròleg és de l'antropòleg Joan Prat i Carós. El primer article que s'hi aplega tracta de la prostitució a l'edat mitjana i és a càrrec de Coral Cuadrada. La minoria jueva a les comarques de Tarragona des del segle XIII fins el XV, realitzat per Enric Mateu, és el segon. Pascual Ortega s'ocupa dels moriscos a les Terres de l'Ebre. Els esclaus al Tarragonès durant l'edat moderna és el següent i està escrit per Salvador-J. Rovira. El cinquè article és de Roser Puig i versa sobre els gitanos al Camp de Tarragona. «Llegir i escriure entre les classes populars a l'època contemporània», és a càrrec de Daniel Piñol. Elena de Ortueta s'ocupa de les presons, els presidiaris i els correccionals. L'única dona que va exercir un càrrec públic a Tarragona durant la Guerra Civil és el tema desenvolupat per Jordi Piqué a l'article número vuit. Joan Gisbert tracta dels orígens conflictius dels barris perifèrics de Tarragona, mentre que Judit Sancho s'ocupa dels magrebins d'Alcanar al darrer article, el deu.

El número 11 de la col·lecció, el de 2004, és l'obra d'Elena de Ortueta Hilberath *De l'erudit al turista: Inici de la projecció del patrimoni artístic i cultural de Tarragona 1834–1933*. L'autor del pròleg és Francesc Fontbona. La percepció de la ciutat per part dels erudits ocupa els primers capítols del llibre. La interpretació de les panoràmiques i les il·lustracions de la ciutat, a més de l'aportació de les festes, visites reials, exèquies i festes religioses, és la part central del treball. Finalment, s'analitza la formació de les col·leccions i els projectes museístics com a aposta per a la difusió del patrimoni.

Josep Recasens Llort és l'autor del llibre número 12 de la col·lecció. El títol és *La repressió franquista a Tarragona*. El pròleg va a càrrec de Francesc Roig Queralt. En els primers capítols s'ofereix una panoràmica històrica general de la repressió franquista i els instruments legals que la van fer possible. L'entrada de l'exèrcit franquista a Tarragona, l'establiment de presons locals, els jutjats militars, els presoners i les conseqüències dels consells de guerra serveixen per situar les dues parts de què consta l'estudi. En la primera es relaciona el personal civil i militar empresonat en forma de les dades més significatives del seu expedient –nom, lloc de nai-

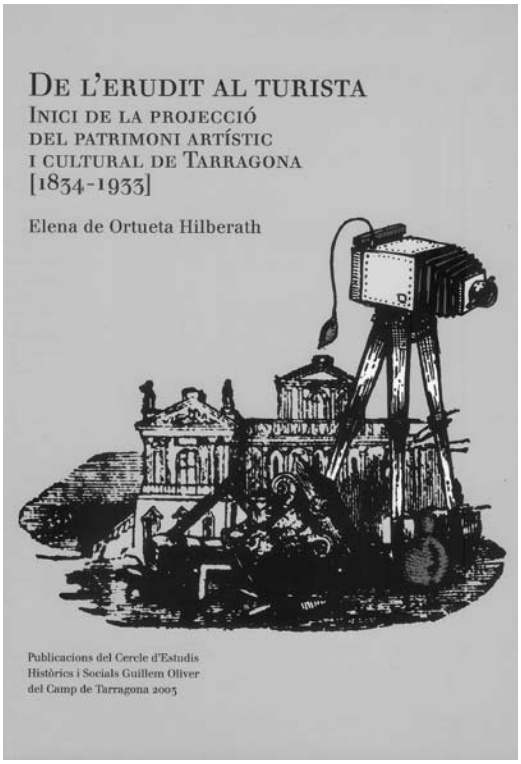

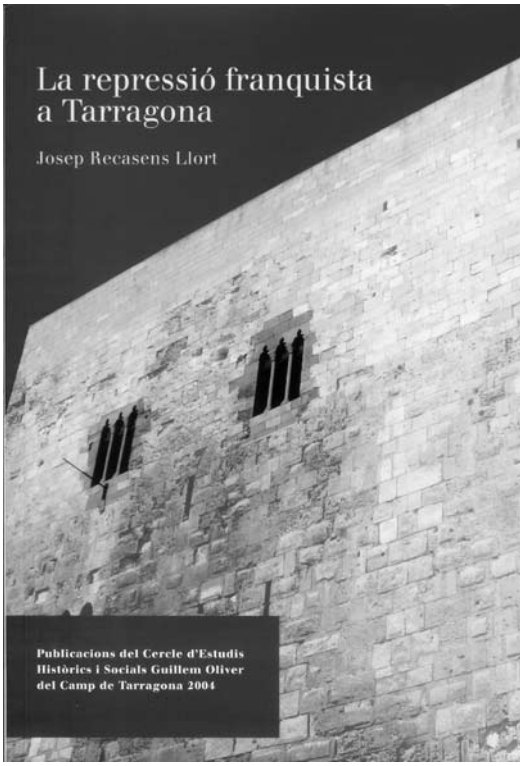

is *Francoist repression in Tarragona*. The prologue was written by Francesc Roig Queralt. The first chapters offer a general historical overview of Francoist repression and the legal instruments that made it possible. The entry of Franco's army in Tarragona, the establishment of local prisons, military courts, prisoners and the consequences of war councils provide the setting for the two-part study. The first provides a list of the civil and military personnel imprisoned, referring to the most significant data in their records – name, birthplace, age, date of council hearing, sentence, etc. – from 1939 to 1942, in addition to detailed lists of persons. The second part analyses the situation of the Catalans, and in particular the citizens of Tarragona, in the light of the new situation that prevailed from 1943 to 1947. It provides a record of those prosecuted for actions contravening the security of the State, by belonging to the Armed Forces of the Spanish Republic, the Democratic Alliance or rebels (*maquis*), and those prosecuted for illegal propaganda or espionage. The final annexes include summary tables.

The last published book, number 13, is dedicated to the Second Republic in the Camp de Tarragona. It is edited by Josep Sánchez Cervelló and Jordi Piqué. In total it comprises of fourteen works that include biographies, city and rural chronicles, bibliographies and documentation, the history of institutions and political science. The rise of the ERC in Tarragona is covered by Josep Sánchez Cervelló; the port during the Second Republic, by Coia Escoda; the Normal School of Tarragona, by Cristina Magriña; Tarragona City Council through the minutes of plenary sessions, by Lluís Balart; the proclaiming of the Republic in Tarragona, by Maria Elena Virgili; the same proclamation as seen by a fourteen year old boy, by Antoni Floresví; the republican ideal of Lluís Salvador, by Joan Gisbert; the early years of the Museum of Reus, by Jaume Masó; the political environment of Josep Magriñà, republican mayor of Valls, by Josep Martí; municipal policy in Constantí in 1931, by Josep Estivill; right-wingers in Pobla de Mafumet, by Hèctor Mir, and the Republic in La Secuita, by Jordi Parral. The volume closes with a bibliography on the Republic in the Camp de Tarragona produced by Esteve Masalles and an article on the documents of Tarragona and the Tarragonès region that still remain in Salamanca, the author of which is Jordi Piqué.

Number 14, which is currently in print, is an essay by Josep Maria Recasens Comes entitled *The foundation of Tarragona in histiography*.

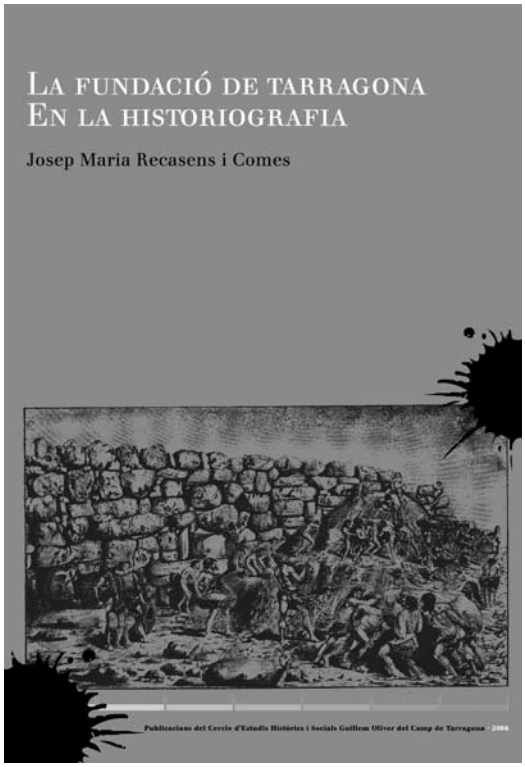

xement, edat, data del consell, sentència...– des de 1939 fins a 1942, a més de les llistes de les persones depurades. La segona part analitza la situació dels catalans, i en especial dels tarragonins, davant la nova situació en els anys entre 1943 i 1947. Hi deixa constància dels processats per accions contra la seguretat de l'Estat, per pertinença a l'Agrupación de Fuerzas Armadas de la República Española, a l'Alianza Democrática o als maquis, i dels processats per propaganda il·legal i per espionatge. Els annexos finals ofereixen quadres de resum i recapitulació.

El darrer llibre publicat, el 13, està dedicat a la Segona República al Camp de Tarragona. Els coordinadors són Josep Sánchez Cervelló i Jordi Piqué. En total són catorze treballs que inclouen biografies, cròniques urbanes i rurals, bibliografia i documentació, història d'institucions i politologia. El sorgiment d'ERC a Tarragona és tractat per Josep Sánchez Cervelló; el port durant la Segona República, per Coia Escoda; l'Escola Normal de Tarragona, per Cristina Magriña; l'Ajuntament de Tarragona a través de les actes dels plens, per Lluís Balart; la proclamació de la República a Tarragona, per Maria Elena Virgili; la mateixa proclamació viscuda per un noi de catorze anys, per Antoni Floresví; l'ideari republicà de Lluís Salvador, per Joan Gisbert; els primers anys del Museu de Reus, per Jaume Masó; l'entorn polític de Josep Magriñà, alcalde republicà de Valls, per Josep Martí; la política municipal a Constantí l'any 1931, per Josep Estivill; les dretes a la Pobla de Mafumet, per Hèctor Mir, i la República a la Secuita, per Jordi Parral. Tanca el volum, una bibliografia sobre la República al Camp de Tarragona feta per Esteve Masalles i un article sobre els documents de Tarragona i el Tarragonès que encara resten a Salamanca, l'autor del qual és Jordi Piqué.

El número 14, que es troba a impremta, és una obra d'assaig de Josep Maria Recasens Comes i porta per títol *La fundació de Tarragona a la historiografia*.

PUBLICACIONS DEL CERCLE D'ESTUDIS HISTÒRICS I SOCIALS GUILLEM OLIVER DEL CAMP DE TARRAGONA

I
Franquisme a les comarques tarragonines
Jordi Piqué Padró (coord.), 1993

II
La ciutat de Tarragona a l'època de la dictadura de Primo de Rivera: aspectes de la vida urbana
Carme Gómez Cruz, 1994

III
La població de Tarragona al segle XVII
Roser Lozano Díaz, 1995

IV
La província de Tarragona durant el Franquisme (1939-1976). Política, societat i cultura
Josep Sànchez Cervelló (coord.), 1996

V
Tàrraco: mitologia i cultura religiosa
Maria Antònia Ferrer Bosch, 1997

VI
Les muralles de Tarragona. Defenses i fortificacions de la ciutat (segles II *aC-*XX *dC)*
Joan Menchon Bes & Jaume Massó Carballido, 1998

VII
Guerra civil a les comarques tarragonines (1936-1939)
Jordi Piqué Padró & Josep Sànchez Cervelló (coords.), 1999

VIII
Rics i poderosos, però no tant. La noblesa a Tarragona i comarca al segle XVIII
Salvador J. Rovira Gómez, 2000

IX
La taula de canvi i de dipòsits de Tarragona i la ciutat del seu temps (1584-1749)
Josep Maria Recasens i Comes, 2001

X
La història dels altres: Exclusió social i marginació a les comarques tarragonines (segle XIII-XX*)*
Daniel Piñol Alabart (coord.), 2002

XI
De l'erudit al turista. Inici de la projecció del patrimoni artístic i cultural de Tarragona (1834-1933)
Elena de Ortueta Hilberath, 2003

XII
La repressió franquista a Tarragona
Josep Recasens Llort, 2004

XIII
La Segona República al Camp de Tarragona
Josep Sànchez Cervelló & Jordi Piqué Padró (coords.), 2005

XIV
La fundació de Tarragona en la historiografia
Josep Maria Recasens i Comes, 2006

CERCLE D'ESTUDIS HISTÒRICS I SOCIALS «GUILLEM OLIVER» DEL CAMP DE TARRAGONA

Rambla Vella, 30
43003 Tarragona
tel. 977 296 230

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

DADES PERSONALS

COGNOMS..... NOM .....

ADREÇA ..... CODI POSTAL..... POBLACIÓ ..... TELÈFON .....

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

BANC/CAIXA .....

QUOTA ANUAL
20 EUROS

ENTITAT ☐☐☐☐ OFICINA ☐☐☐☐ CONTROL ☐☐ NÚM. COMPTE ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

US PREGO QUE FINS A NOVA ORDRE CARREGUEU AL C/C O LLIBRETA INDICADA ELS REBUTS QUE US PRESENTARÀ EL CERCLE D'ESTUDIS HISTÒRICS I SOCIALS «GUILLEM OLIVER»EN CONCEPTE DE SUBSCRIPCIÓ.

TARRAGONA ..... DE.....DE ..... (SIGNATURA)

Distribució: Arc de Berà, tel. 977 773 402